

**AZƏRBAYCAN HƏMKARLAR
İTTİFAQLARI KONFEDERASIYASI**

**“XİDMƏT –İŞ”
HƏMKARLAR İTTİFAQLARI FEDERASIYASI**

**BEYNƏLXALQ ƏMƏK
TƏŞKİLATI**

**Azərbaycan Respublikasında sosial təminatlar üzrə vəziyyətin
tədqiqatı və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının
“Sosial təminatın minimal normaları haqqında”
102 sayılı Konvensiyasının ratifikasiyasının sürətləndirilməsi
barədə**

Bakı-2021

Buraxılışa məsul	İ.Əliyev
Məsləhətçi	Y.Həmzəyev
Tərtibata məsul	H.Cəfərov
Ekspertlər:	N.Hüseynov R.Əfəndiyev M.Mahmudov

Azərbaycan Respublikasında sosial təminat vəziyyətinin öyrənilməsi və "minimum sosial təminat normaları haqqında" Beynəlxalq əmək Təşkilatının 102 saylı Konvensiyasının ratifikasiyasının sürətləndirilməsi məqsədi bu Konvensiyanın və BƏT-in 202 saylı tövsiyəsinin Azərbaycan qanunvericiliyində necə əks olunduğunu, onların yerinə yetirilmə statusunu müəyyənləşdirməkdir.

Sənəddə 102 saylı müddəaların sistemli icmalı, BƏT-in sosial təminat standartlarının spesifikliyi, beynəlxalq əhəmiyyəti, 102 saylı BƏT-in üstünlüklərinin təhlili və onun ratifikasiyasının Azərbaycan üçün aktuallığı, o cümlədən COVID-19 global pandemiyası nöqteyi-nəzərindən aparılması nəzərdə tutulur. Həmkarlar ittifaqlarının mövqeyi və 102 saylı ratifikasiyanın sürətləndirilməsi üçün zəruri tədbirlər müəyyən edilmişdir.

MÜNDƏRİCAT

Giriş.....	4
1. Tədqiqatın məqsədi.....	5
2. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Sosial təminatın minimal normaları haqqında” 102 sayılı Konvensiyası.....	6
2.1. Beynəlxalq hüquqda sosial təminat məsələləri	6
2.2. 102 sayılı BƏT Konvensiyası - sosial təminata sistemli baxış.....	7
2.3. 102 sayılı BƏT Konvensiyası: - reqlament.....	8
2.4. BƏT sosial təminat standartlarının spesifikasiyası	9
2.5. BƏT-in sosial təminat Konvensiyasının təsdiq edilməsinin üstünlükləri	10
2.6. 102 sayılı Konvensiyanın qlobal pandemiya COVID-19 prizması baxımından aktuallığı	10
2.7. 102 sayılı Konvensiyanın ratifikasiya edilməsinin beynəlxalq təcrübəsi, o cümlədən MDB ölkələrində	10
3. Azərbaycanda mövcud vəziyyət. Tədqiqat	12
4. 102 sayılı Konvensiyanın həmkarlar ittifaqları üçün əhəmiyyəti.....	21
4.1. Sosial təminatın təşviqi və monitorinqində Azərbaycan həmkarlar ittifaqları.....	22
5. BƏT-in 102-Saylı Konvensiyasının ratifikasiya edilməsi üçün nəzərdə tutulan təxirəsalınmaz tədbirlər	27
6. Nəticə və təkliflər	27
6.1. BƏT-in «Minimum sosial təminat normaları haqqında» 102 sayılı Konvensiyasına aid təkliflər.....	28
Əlavə №1 Azərbaycan Respublikası. Ümumi məlumat	33
Əlavə №2 Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında.....	34
İstifadə olunan mənbələr	37

GİRİŞ

Sosial müdafiə sistemi səmərəli əmək bazarlarının təşviqi, vətəndaşların məruz qaldığı risklərin yüngülləşdirilməsi və əməkhaqqı itkisinə qarşı müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi vasitəsilə yoxsulluğu və əhalinin iqtisadi həssaslığını azaltmağa istiqamətlənmiş proqramlardan ibarətdir.

Bu sistemin əsasını sosial sığorta və sosial muavinətlər təşkil edir. Sosial sığorta qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda fiziki şəxslərin itirilmiş əmək haqlarının, gəlirlərinin və ya əlavə xərclərinin kompensasiya edilməsinə, habelə itirilməsinin qarşısının alınmasına yönəldilmiş təminat forması olub, pensiya, işsizlik müavinətləri, tibbi sığorta və digər sosial müavinətləri nəzərdə tutur.

Sosial müavinətlər qanunla müəyyən edilmiş qaydada ayrı-ayrı kateqoriyalı şəxslərə sosial yardım göstərilməsi məqsədilə aylıq (yaşa görə, əlilliyə görə, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara, ailə başçısını itirməyə görə, bir yaşınadək uşağı olan az-təminatlı ailələrə və s.) və ya birdəfəlik (uşağın anadan olmasına görə, dəfn üçün, radiasiya qəzası nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərə hər il müalicə üçün müavinət) ödənen pul vəsaitidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, sosial müdafiə proqramlarının nə dərəcədə effektiv olması onların intensivliyi və əhatəliliyindən asılıdır. Intensivlik dedikdə, faktiki benefisiarlara təqdim edilən müavinətlərin orta məbləği, əhatəlilik dedikdə isə, faktiki olaraq müavinət alan benefisiarların hədəfə alınan (bu cür təminata ehtiyacı olan) benefisiarların hansı hissəsini təşkil etməsi nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda dövlət sosial müdafiə sistemi iki əsas hissədən ibarətdir: sosial sığorta və sosial təminat. Bunlar Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi (bundan sonra - AR ƏƏSMN) və tərkibindəki Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (bundan sonra -DSMF). Ötən illərdə əhalinin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi və bu məqsədlə sığorta pensiya sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir sıra tədbirlər görülmüş və hüquqi baza formalaşdırılmışdır.

Buna baxmayaraq mövcud vəziyyətin təhlili göstərir ki, sosial müdafiə proqramlarının, xüsusilə də sosial müavinətlərin və ünvanlı sosial yardımın intensivliyi və əhatəliliyi qənaətbəxş səviyyədə deyil və bu istiqamətdə islahatların dərinləşdirilməsinə ehtiyac var.

Azərbaycan Respublikasında sosial tərəfdaşlar ilə Beynəlxalq Əmək Təşkilatı arasında sosial və iqtisadi əməkdaşlıq prioritetlərini və çərçivəni müəyyən edəcək 2021-2025-ci illər üçün Layiqli Əmək üzrə Ölkə Proqramında və “2021-2025-ci illər üçün BMT-Azərbaycan arasında Dayanıqlı İnkişaf üzrə Əməkdaşlığa dair Çərçivə Sənədi”ndə nəzərdə tutulan tədbirlər bir sıra təxirəsalınmaz addımların atılmasını tələb edir.

Belə ki, 19 mart 2020-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası və Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatlarının Milli Konfederasiyası arasında 2020-2022-ci illər üçün Baş Kollektiv Sazişin bağlanması haqqında 99 sayılı Qərara əsasən bu sənədin 4.1.22. maddəsində Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Sosial təminatın minimal normaları haqqında” 102 sayılı Konvensiyasının ratifikasiyasının sürətləndirilməsi məsələsi qeyd edilmişdir.

Bu məsələnin hələ də öz aktuallığını itirməməsi digər dövlət sənədlərində öz əksini tapmışdır.

1.Tədqiqatın məqsədi

2018-ci ildə Beynəlxalq Əmək Təşkilatının 100 illik yubileyi ilə əlaqədar Təşkilat 187 üzv ölkəsi üçün “Hər ölkəyə bir Konvensiya” təşəbbüsü ilə çıxış edib. Azərbaycan da BƏT-lə geniş əməkdaşlıq gündəliyinə malik ölkə kimi bu təşəbbüs çərçivəsində BƏT-in 155 sayılı Konvensiyasının ratifikasiya edilməsi ilə bağlı milli üçtərəfli məsləhətləşmələrə başlayıb.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən qeyd olunan Konvensiyanın ratifikasiya olunması imkanlarının müzakirəsi ilə bağlı sosial tərəfdaşların – nazirliyin, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının (AHİK) və Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının (ASK) nümayəndələri ilə aparılan müzakirələrin səmərəliliyi artıq öz bəhrəsini verməkdədir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə reallaşdırılan uğurlu sosial-iqtisadi islahatlar proqramına beynəlxalq səviyyədə yüksək dəyər verilməsinin növbəti bir göstəricisi kimi son illərdə Azərbaycan Respublikasının nümayəndəsi BƏT-in Rəhbər Orqanına üzv seçilmişdir. İndiyədək ölkəmiz BƏT-in 57 Konvensiyasına qoşulub. Həmin sənədlərdən irəli gələn öhdəliklər də nəzərə alınmaqla beynəlxalq standartlara uyğun milli əmək qanunvericiliyi formalaşib və bu proses daim təkmilləşməkdədir. Sosial tərəfdaşlarla birgə aparılan müzakirələr nəticəsində ratifikasiya üçün BƏT-in 155 sayılı Konvensiyası (“Əməyin təhlükəsizliyi, sağlamlıq və istehsalat mühiti haqqında”) müəyyən olunub. Bu da işçilərin həyat və sağlamlığının qorunmasının ölkəmizdə aparılan sosial siyasətin prioritetlərindən olduğunu bir daha təsdiq edir. Həmin Konvensiyanın müəyyən edilməsi həmçinin əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlığının vacibliyinin cəmiyyətə çatdırılması zərurətindən irəli gəlir. Yaxın vaxtlarda Azərbaycanda yaradılacaq Əməyin Mühafizəsi Fondu da əməyin mühafizəsi tədbirlərinə sistemli şəkildə maddi-texniki dəstək verilməsi məqsədinə xidmət edəcək.

Ölkəmizi qarşıda gözləyən digər vacib bir addım isə artıq uzun illərdir gündəmə gətirilən və müəyyən sosial-iqtisadi səbəblərdən Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Sosial təminatın minimal normaları haqqında” 102 sayılı Konvensiyasının ratifikasiya olunması məsələsidir. Aparılan təhlillər bu sənədin ratifikasiyası üçün artıq heç bir maneənin olmadığına əsas verir.

Aparılacaq təhlilin məqsədi BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasında nəzərdə tutulan tələblərin Azərbaycan qanunvericiliyində necə əks olunmasını araşdırmaq, onların yerinə yetirilməsi vəziyyəti, həmkarlar ittifaqları mövqeyinin müəyyənləşdirilməsi və ratifikasiya üçün atılacaq addımların müəyyənləşdirilməsidir.

2. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Sosial təminatın minimal normaları haqqında” 102 saylı Konvensiyası barədə

2.1 Beynəlxalq hüquqda sosial təminat məsələləri

Sosial təminat hüququ BMT tərəfindən qəbul edilmiş bir sıra fundamental hüquqi sənədlərdə təsbit edilmişdir. Hal-hazırda bu əsas sənədlər Ümumdünya İnsan Haqları Bəyannaməsi¹, İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt² (Maddə 9, 10 (2) və 10 (3), Qadınlara qarşı Ayrı-seçkiliyin Hər Şəklinin Ləğv Edilməsi Konvensiyası³ (Maddə 11 (1) (e), 11 (2) (b) və 14 (2), Uşaq Hüquqları Konvensiyası⁴ (Maddə 26, 27 (1), 27 (2) və 27 (4), Hər cür İrqi Ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi haqqında Konvensiya⁵ (Maddə 5 (e) (iv), Bütün Miqrant İşçilərin və Ailələrinin Hüquqlarının Müdafiəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiya⁶ (III hissə, maddə 27; IV hissə, maddə 54) və Əlillərin Hüquqları Konvensiyasıdır⁷.

Yuxarıda göstərilən bir sıra əsas normativ aktlar yüksək əhəmiyyət kəsb edir və bu onların hal-hazırda insan hüquqlarının qorunması prosedurunun düzgün tənzimlənməsini təmin edən əsas standartlar kimi xidmət etməsi və eyni zamanda müvafiq sosial təminat almaq hüququ ilə birbaşa əlaqəlidir.

İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt (ICESCR) da hər kəsin sosial təminat hüququnun lazımı şəkildə qorunmasının həyata keçirilməsində böyük rol oynayır və bununla bağlı 9-cu maddəsində aşağıdakılar qeyd olunur: *"Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir insanın, sosial sığorta da daxil olmaqla, sosial təminat hüququnu tanıyır"*⁸.

Sosial təminat hüququnun tənzimlənməsini təmin edən insan hüquqları ilə bağlı yuxarıda göstərilən bütün beynəlxalq sənədlər, habelə nizamnamələrində nəzərdə tutulmuş nəzarət mexanizmləri praktiki olaraq bu hüququn birbaşa tərfi və onun tam məzmununun qurulması ilə bağlı məlumatları özündə əks etdirmir.

Belə bir təyinat olmadığı üçün, BƏT, əmək standartlarının praktikada tətbiqinə kömək etmək və asanlaşdırmaq vəzifəsi və məsuliyyəti olan bir BMT agentliyi olaraq, sosial təminat hüququnun bir sıra əsas müddəalarını təsbit etmək üçün əlavə səlahiyyətlər də əldə edib. BƏT -in qanunun tətbiqi və sosial təminat prosesində nəzərdə tutulan standartları və hər şeydən əvvəl

¹Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 г. // Консультант Плюс: справочная правовая система / разраб. НПО «Вычисл. математика и информатика». – Москва: Консультант Плюс, 1997–2021. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_120805/

² ООН. Конвенции и соглашения. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах.

Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml

³ ООН. Конвенции и соглашения. Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин. Принята резолюцией 34/180 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1979 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/cedaw.shtml

⁴ ООН. Конвенции и соглашения. Конвенция о правах ребенка. Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml

⁵ ООН. Конвенции и соглашения. Международная конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации. Принята резолюцией 2106 (XX) Генеральной Ассамблеи от 21 декабря 1965 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/raceconv.shtml

⁶ ООН. Конвенции и соглашения. Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей. Принята резолюцией 45/158 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1990 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/migrant.shtml

⁷ ООН. Краткое изложение Конвенции о правах инвалидов. URL: https://www.un.org/ru/rights/disabilities/about_ability/inbrief.shtml

⁸ ООН. Конвенции и соглашения. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах.

Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml

BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasının müddəaları, sözü gedən hüququn təriflərinin sonrakı təfsiri üçün əsas bir təməl olaraq xidmət edir və eyni zamanda onun tələb və müddəalarının praktiki olaraq həyata keçirilməsi sahəsində ən əhatəli rəhbərliyi təmin edir.

BƏT-in Minimum Sosial Təhlükəsizlik Standartları Konvensiyası 28 iyun 1952-ci ildə Cenevrədə BƏT-in Baş Konfransının 35-ci sessiyası zamanı beynəlxalq birlik tərəfindən qəbul edilmiş və 27 aprel 1955 -ci ildə qüvvəyə minmişdir.

BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasının müddəalarında konsolidasiyanı və tənzimlənməni əhatə edən standartlar, hal-hazırda əsas funksiyalardan birini yerinə yetirir, çünki sosial təminat hüququnun əsas məzmununu praktikada həyata keçirmək üçün şərait yaradır, öz növbəsində, insan hüquqlarının qorunması ilə bağlı məsələləri həll edən beynəlxalq səviyyəli sənədlərin normativ müddəaları çərçivəsində konsolidasiyasını əhatə edir.

Hal-hazırda BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktda, Avropa Sosial Xartiyasında və regional səviyyədə bir sıra digər sənədlərdə nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğun olaraq sosial təminat hüququnun məzmununun hərtərəfli tərifinin formalaşdırılması baxımından yüksək əhəmiyyət kəsb edir. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, nəzərdən keçirilən Konvensiya, sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində iştirak edən dövlətlərin üzərinə götürdükləri öhdəliklərin siyahısının düzgün müəyyən edilməsi baxımından uzun müddətdir əsas rol oynayır və oynamağa davam edir. BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasının böyük potensiala malik olduğu qənaətinə gəlmək olar, çünki o, sosial təminat sisteminin dünyanın ayrı -ayrı bölgələri səviyyəsində və beynəlxalq səviyyədə işləməsi üçün geniş tənzimləyici çərçivəni birləşdirir.

2.2. BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası - sosial təminata sistemli baxış

Hazırda 102 sayılı Konvensiyanın, müddəaları adekvat sosial təminatın təşkili və həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələnin həllində beynəlxalq ictimaiyyət nümayəndələrinin mövqeyinin ifadəsini təmin edən beynəlxalq səviyyədə yeganə müqavilədir. O, əhalinin əhatə dairəsi, güzəştlərin və faydaların adekvatlığı, uyğunluq şərtləri və doqquz sosial risk üçün müddəti baxımından zamanət verilməli olan minimum müdafiə səviyyələrini müəyyən edir ki, bu da bəzən milli sosial təminat sistemlərinin filialları olaraq təsbit edilənlərə uyğun gəlir. Burada aşağıdakı kimi əsas sənaye sahələrindən söhbət gedir:

1. tibbi təminat;
2. xəstəliyə görə təminat;
3. işsizlik təminatı;
4. qocalığa görə təminat;
5. istehsalat xəsarətlərinə görə təminat;
6. ailə üçün təminat;
7. hamiləlik və doğuş üçün təminat;
8. əlilliyə görə təminat;
9. ailə başçısının itirilməsinə görə təminat.

Yuxarıda sadalanan prinsiplər və yuxarıda göstərilən risklərdən birinin baş verməsi halında təmin edilməli olan kəmiyyət normalarının müəyyən edilmiş minimum dəyərləri, lazım gələrsə, hərtərəfli qorunma və eyni zamanda sosial təhlükəsizlik sistemlərinin və proqramlarının sağlam idarə olunması üçün şərait yaradır.

BƏT, 102 sayılı Konvensiyada nəzərdə tutulan müddəalara əsaslanaraq, eyni zamanda sonrakı dövrlərdə beş tematik konvensiyanın qəbul olunması prosedurunı həyata keçirilərək təminatı olan şəxslər kateqoriyalarının, həmçinin onların təminat səviyyələrinin diqqətə alınacağı təqdirdə, mümkün olan sığorta hadisələrinin əksəriyyəti üçün artan müdafiə normalarının tənzimlənməsi təmin edilir.

- İstehsalat xəsarətlərinə görə təminata dair 1964-cü il Konvensiyası (№ 121) və ona əlavə olunan 1964-cü il tövsiyəsi (№ 121);

- Əlilliyə, qocalığa və ailə başçısını itirməyə görə təminatlara dair 1967-ci il Konvensiyası

(№ 128) və ona əlavə olunan 1967-ci il tövsiyəsi (№ 131);

- Tibbi yardım və xəstəliyə görə təminatla dair 1969-cu il Konvensiyası (№ 130) və ona əlavə olunan 1969-cu il tövsiyəsi (№ 134);

- məşğulluğun təşviqi və işsizlikdən qorunmaya görə təminatlara dair 1988-ci il Konvensiyası (№ 168) və ona əlavə olunan 1988-ci il tövsiyəsi (№ 176);

- 2000-ci il Analığın Qorunması Konvensiyası (№ 183) və ona əlavə olunan 2000-ci il tövsiyəsi (№ 191)

Bundan əlavə BƏT -in bir sıra fundamental aspektlərə həsr olunmuş normaları sırasında - beynəlxalq miqrasiya zamanı ölkə vətəndaşlarının və əcnəbilərin sosial təminat sahəsində bərabərliyi və bu sahədə hüquqlarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi normalarını qəbul etdiyini göstərmək lazımdır.

- Sosial təminatda bərabərlik haqqında 1962-ci il Konvensiyası (№ 118);

- Sosial Təhlükəsizlik Hüquqlarının Qorunması haqqında 1982-ci il Konvensiyası (№157) və ona əlavə olunan 1982-ci il tövsiyəsi (№ 167).

2012-ci ildə BƏT daha bir əhəmiyyətli sənəd qəbul etdi və qüvvəyə mindikdən sonra müvafiq sosial təminatın həyata keçirilməsi üçün məhsuldar beynəlxalq hüquqi çərçivənin yaradılması sahəsində yeni bir mərhələ başladı.

O dövrdə bütün dünya əhalisinin təxminən 50% -nin heç bir sosial təminat növündən və formasından istifadə etməməsi faktı nəzərə alınmaqla, 2012-ci ildən minimum sosial müdafiə səviyələrinə dair 202 sayılı Tövsiyənin təqdim edilməsinə və həyata keçirilməsinə obyektiv ehtiyac yarandı. Bu tövsiyə BƏT-ə və üzvlərinə ümumbəşəri xarakterli sosial təminatla bağlı vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün lazımi şərait yaratmaq və müxtəlif tədbirləri həyata keçirməklə müəyyən bir ölkənin milli xüsusiyyətlərini nəzərə almağa kömək etmək üçün bir bələdçi rolunu oynadı. Bu vəzifələr tənzimləndi və 2030 -cu ilədək Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM) siyahısına daxil edildi.

202 sayılı Tövsiyənin əsas əhəmiyyəti odur ki, sosial müdafiə tədbirlərinin bütün insanlara şamil edilməsi konsepsiyasını tənzimləyir və milli siyasətin seçilmiş kursunun işlənilib hazırlanmasına və praktik olaraq həyata keçirilməsinə və sosial təminat sahəsində strategiyanın həyata keçirilməsinə yönəlmiş fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsində BƏT-ə üzv dövlətlər üçün əsas təlimat olmasıdır. Bu baxımdan o, əsas mövqedən çıxış edərək BƏT -in fəaliyyətində qəbul edilmiş, ümumi və adekvat səviyyədə bu cür qorunma əldə edilmiş hərtərəfli sosial müdafiə sistemlərini tədricən qurmaq üçün hazırlanmış ən əhəmiyyətli aktlardan birini əks etdirən 102 sayılı Konvensiyanın bir daha təsdiqləyicisi rolunda çıxış edir. 2011 və 2012-ci illərdə BƏT-in İdarə Heyəti üzv dövlətlərə müraciətlər göndərmiş, 2019-cu ildə Təşkilatın yüz illiyi ilə bağlı konvensiyanın 60 ölkə tərəfindən ratifikasiyasına nail olmaq üçün nəzərdən keçirilməsinin zəruriliyi ilə bağlı çağırış edilmişdir. Hal-hazırda (2021-ci ilin iyun ayından etibarən) 102 sayılı Konvensiya 59 üzv dövlət tərəfindən ratifikasiya edilmişdir. Üstəlik, bunlardan 8-i-(Argentina (2016), Dominikan Respublikası (2016), Ukrayna (2016), Benin (2019), Mərakeş (2019), Rusiya Federasiyası (2019), Kabo Verde (2020) və Bolqarıstan (2016-cı ildə əlavə olaraq 4-cü Bölməni qəbul etmişlər) sənədi son 5 ildə ratifikasiya etmişlər.

2.3. 102 sayılı BƏT Konvensiyası: - reqlament

Konvensiya normalarının yuxarıda qeyd olunan sektorlardan 9-na təsir etməsinə baxmayaraq, üzv dövlətlərin qarşısında onlardan yalnız 3-nü ratifikasiya etmək vəzifəsi durur; Konvensiyanı təsdiq edən dövlətlər daha sonra sosial təminat sistemlərinin əhatə dairəsini tədricən genişləndirə bilirlər.

Eyni zamanda sosial təminatın bütün 9 sektorunda Konvensiyanın minimum məqsədləri bu məsələləri həll edir: əhalinin nisbəti; sosial sığorta proqramlarında insanların təminatlı olduqları təqdirdə ala biləcəkləri zəmanətlərin minimum miqdarını təyin etmək; habelə şərtlərin müəyyən edilməsi və onların hesablanması prosedurunun həyata keçiriləcəyi müddətlə bağlı məsələlər.

102 sayılı Konvensiya müəyyən məqsədlərə çatmaq üçün tətbiq olunan xüsusi bir metodun tənziqlənməsini təmin edəcək, bunun nəticəsində iştirakçı dövlətlərin bu istiqamətdə hərəkətlərində müəyyən sərbəstlik əldə edəcək. Beləliklə, hazırda toplanmış təcrübənin sübut etdiyi kimi, bu məqsədlərə çatmaq üçün aşağıdakı mexanizm və metodlardan istifadə edilə bilər:

- ümumi səviyyəli proqramların həyata keçirilməsi;
- maliyyə dəstəyi töhfələr hesabına həyata keçiriləcək, məbləği müəyyən ediləcək və ya əldə edilən qazancın ümumi məbləğindən asılı olaraq hesablanacaq sosial sığorta proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi və ya hər iki cəhətdən müəyyən bir birləşmə texnikası istifadə ediləcək;

- sosial yardım proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi.

Həmçinin, 102 sayılı Konvensiya səviyyəsində bir sıra əsas prinsiplər tənziqlənir ki, bunlar arasında aşağıdakıları vurğulamaq lazımdır:

- müəyyən edilmiş müavinətlərin alınmasının sabit zamanəti;
- həyata keçirilən sosial təminat proqramları ilə əlaqədar həm işçilərin, həm də işəgötürənlərin idarəetmə orqanlarının fəaliyyətində potensial iştirakının sabit zamanəti;
- müavinətlərin ödənilməsi və sosial təminat orqanlarının düzgün idarə edilməsi üçün nəzərdə tutulmuş prosedurlara riayət etmək məqsədilə dövlətin ümumi məsuliyyətinin müəyyən edilməsi;

- sığorta haqları və ya vergilər vasitəsilə faydaların maliyyə təhlükəsizliyi üçün kollektiv format.

102 sayılı Konvensiya bu proqramların orta və uzun müddətdə mümkün qədər səmərəli və dayanıqlı fəaliyyət göstərə biləcəyi şəraiti yaratmaq üçün müntəzəm olaraq proqramların qiymətləndirilməsinə dair tələbləri özündə ehtiva edir. 102 sayılı Konvensiya sosial dialoqun qurulması ehtiyacına diqqət yetirir, nizamnamələrində, sosial təminat proqramlarının idarə edilməsi prosesinin, qərar qəbul edərkən işçilərin ehtiyaclarının nəzərə alınmasını təmin edərək, bu fəaliyyətlərin təmsilçi bir şəkildə icrasını həyata keçirməlidir. Bundan əlavə 102 sayılı Konvensiya hökumət, işçilər və işəgötürənlər arasında sosial dialoqu maksimum dərəcədə artırmağa yönəlmişdir.

102 sayılı Konvensiyanın ratifikasiya edilməsinə qərar verildiyi halda, milli işçi təşkilatları öz təcrübələrini ona əməl etmə faktları haqqında hökumətin müntəzəm hesabatına göndərə bilərlər (BƏT Konstitusiyasının 23-cü maddəsi). Beləliklə, işçilər öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün hüquqi qiymətləndirmə fəaliyyətini həyata keçirmək, yaranan pozuntuları aşkar etmək və düzəltmək üçün ilkin məlumatların əsas mənbələrindən istifadəyə önəm verməlidir.

2.4. Sosial təminat sahəsində BƏT-in normalarının özünəməxsusluğu

Beynəlxalq Əmək Konfransının (ILC) iclasları keçirilərkən BƏT standartları üzvlərinin 2/3 hissəsinin "lehinə" olması şərti ilə qəbul edilir. Bu yolla, bütün maraqlı tərəflərin mümkün olan ən geniş iştirakına əsaslanan bir prosesin birbaşa nəticəsi olacağına dair kifayət qədər zamanətin olduğu şərait yaradılır və BƏT-ə üzv olan ölkələrin və iştirakçıların müxtəlif ehtiyaclarının ən geniş spektrinə mümkün olan dərəcədə cavab verir. Bu normalar qəbul edildikdən sonra ümumi bir konsensusun möhkəmlənməsini təmin edir və dünya dövlətləri üçün bir meyar və standart funksiyalarını yerinə yetirməyə başlayırlar, islahatlar həyata keçirmək və ərazilərində işləyən sistemlərin və sosial müdafiə mexanizmlərin təkmilləşdirilməsini maksimum dərəcədə artırmaq arzusundadırlar.

Üzv dövlətlər BƏT konvensiyasını təsdiq etmək üçün müəyyən addımlar ataraq nəzərdə tutulan bütün hüquqi öhdəlikləri öz üzərlərinə götürürlər və bu səbəbdən həm milli qanunvericilik səviyyəsində, həm də birbaşa təcrübə çərçivəsində onların uyğunluğunu sübut edən faktları mütəmadi olaraq təqdim etməlidirlər. BƏT-in ratifikasiya edilmiş konvensiyalarının yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək üçün onların icrası zamanı müntəzəm hesabat tələb olunan xüsusi monitoring mexanizmlərindən istifadə olunur və digər işlərin yanında şikayətlərin və hesabatların verilməsini də əhatə edən bir sıra xüsusi prosedurlar mövcuddur.

2.5. BƏT-in sosial təminat üzrə Konvensiyasının təsdiq edilməsinin faydaları

BƏT -in sosial təminat konvensiyalarının ratifikasiyasının mümkün qədər diqqətlə nəzərdən keçirilməsinin bir çox səbəbi var, çünki onun həllinin nəticəsi hər hansı bir milli gündəmə ən yüksək uyğunluğu göstərir.

Əsas səbəblər arasında:

- Qlobal məqsədlərə çatmaq və insan hüquqlarının təşviqi;
- Beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş minimum meyarların müəyyən edilməsi;
- Milli güclənmə ilə bağlı fəaliyyət planının hazırlanması
- sosial müdafiə sistemləri;
- Sosial təminat sistemlərinin elastikliyinin artırılması;
- Böhran dövründə belə minimum qorunma səviyyələrinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün zəmanət verilir.

2.6. 102 sayılı Konvensiyanın qlobal pandemiya (COVID-19) prizması baxımından aktuallığı

COVID-19 pandemiyası (2019-2021-ci illərin sonu) dünyanın bütün səhiyyə sahələrinin böhran astanasında olduğu bir vaxtda hadisələrin inkişafına səbəb oldu, lakin sonradan bütün bunlar milli iqtisadiyyatlar, məşğulluq və əhəlinin rifahı üçün ciddi və potensial uzunmüddətli proseslərlə nəticələnən qlobal miqyaslı sosial-iqtisadi böhrana çevrildi.⁹ Hal -hazırda ümumi sayı yüz minlərlə və ya daha çox olan çox sayda iş yeri təhlükə altındadır. Belə şəraitdə adekvat sosial müdafiə sistemləri tətbiq olunmazsa, böhranın humanitar nəticələri böyüməyə davam edəcək və sonunda bütün bunlar yoxsulluğun və bərabərsizliyin daha da şiddətlənməsinə səbəb olacaq və ən pis vəziyyətdə olanlar heç bir təminat almayanlar olacaq.

Sosial müdafiə sistemləri inkişaf etdikcə və praktikada tətbiq edildikcə böhran və digər mənfi halların təsirlərini azaltmaq üçün güclü bir vasitə kimi çıxış etmək qabiliyyətlərini nümayiş etdirirlər. Sosial təminat sistemi insanların mühafizəsi üçün şərait yaradır və imkanlarını genişləndirir, iqtisadiyyatın bərpa potensialının mütərəqqi şəkildə artmasına və eyni zamanda tələbatın yüksəldilməsinə və iqtisadi canlanma proseslərinin sürətləndirilməsinə şərait yaradır.

Dünya dövlətlərində böhranın birbaşa və ən zərərli təsirinin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmasını təmin etmək üçün hazırkı mövcud səhiyyə sisteminin əlçatanlığının, habelə xəstəlik və işsizlik üçün təcili yardımların artırılması istiqamətində tədbirlər fəal şəkildə həyata keçirilir. Ancaq bu yalnız ilk addım olmalıdır. Dövlətlər mövcud böhranın dinamikasından istifadə edərək, ümumi kompleks və kollektiv şəkildə maliyyələşdirilən sosial müdafiə sistemlərinə mümkün qədər tez keçmək üçün bütün tədbirləri görə bilərlər.

2.7. 102 sayılı Konvensiyanın ratifikasiya edilməsinin beynəlxalq təcrübəsi, o cümlədən MDB ölkələrində

Ukrayna¹⁰

Beynəlxalq Əmək Konfransının 105 -ci sessiyası çərçivəsində Ukrayna BƏT -in 53 -cü üzvü və MDB -nin qalan ölkələri arasında 102 sayılı Minimum Sosial Təminat Standartları haqqında Konvensiyanı - bir neçə dəfə qeyd etdiyimiz kimi, ən məhsuldar integrasiya edilmiş sosial təminat sisteminin formalaşması ilə bağlı məsələləri və aspektləri nəzərə alan beynəlxalq səviyyəli əsas hüquqi aktdır - təsdiq edən proseduru həyata keçirən ilk ölkə oldu.

⁹ILO.COVID-19: Social protection systems failing vulnerable groups. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_739678/lang--en/index.htm

¹⁰ILO. Украина ратифицировала ключевую Конвенцию МОТ в области социального обеспечения. URL: https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/social-security/WCMS_488436/lang--en/index.htm

Ukrayna Ali Radası hər bir vətəndaşın minimum sosial təminat standartlarını almaq hüququndan istifadə edə biləcəyinə zəmanət verən BƏT -in 102 sayılı Konvensiyasını ratifikasiya etmişdir. Bu qanun qüvvəyə mindikdən sonra Ukrayna Konvensiyanın 15 bölməsindən 9-na rəsmən qoşuldu.¹¹

Bu sənəd çərçivəsində əsas sosial yardım növlərinin tənzimlənməsi təmin edilir, sosial ödənişlərin əsas şərtləri və məbləğləri müəyyən edilir və əsas sosial risklərin meydana çıxması halında minimum standartların tənzimlənməsi təmin edilir.

Konvensiyanın 2 -ci maddəsinin "b" bəndində nəzərdə tutulmuş normativ müddəalara əsasən, Ukrayna Konvensiyanın bölmələri üzrə bir sıra əsas öhdəliklər götürür: II "Tibbi müavinət", III "Xəstəlik ilə əlaqədar müavinət", IV "İşsizlik müavinəti", V "Yaşlılıq müavinəti", VI "İstehsalat qəzası və ya peşə xəstəliyi halında müavinət", VII "Ailə müavinəti", VIII "Hamiləlik və doğuşla əlaqədar olaraq müavinət", IX "Əlilliyə görə müavinət", X "ailə başçısını itirməyə görə müavinət".

Göstərilən qanun layihəsi qüvvəyə mindikdən sonra aşağıdakı müsbət nəticələrin əldə edilməsi üçün şərait yaradılır:

- Ukraynanın milli qanunvericiliyi ölkə ərazisində səmərəli sosial təminat sisteminin həyata keçirilməsi üçün beynəlxalq standartların tələblərinə və BƏT -in tələblərinə uyğunlaşdırılır;
- Ukraynanın gələcəkdə bütövlükdə Avropa Sosial Təhlükəsizlik Məcəlləsinə qoşulma imkanı əldə etdiyi bir sıra əsas şərtlər formalaşdırılır.

İzahlı Qeyddə göstərildiyi kimi, qanun layihəsinin praktiki həyata keçirilməsi prosesində ölkənin mövcud normativ hüquqi aktlarına əsaslı dəyişikliklər etmək lazım deyil, əlavə olaraq yeni qanun və qaydaların hazırlanmasına ehtiyac yoxdur. Qanun layihəsi, Ukraynanın sənədi Beynəlxalq Əmək Bürosunun Baş Direktoru tərəfindən ratifikasiyanın rəsmi qeydiyyatı prosesindən keçdikdən 12 ay sonra qüvvəyə mindi.¹²

Rusiya¹³

"Minimum Sosial Təminat Standartları Konvensiyasının (102 sayılı Konvensiya) təsdiq edilməsi haqqında" Federal Qanun layihəsi (FZ) (bundan sonra - FZ, 102 sayılı Konvensiya) Hökumətin 16 iyun 2018-ci il tarixli 685 nömrəli qərarı ilə baxılması üçün Dövlət Dumasına təqdim edildi. Federal Qanun 27 sentyabr 2018-ci ildə Dövlət Duması tərəfindən qəbul edildi və 3 Oktyabr 2018-ci ildə Federasiya Şurası tərəfindən təsdiqləndi. 102 sayılı Konvensiyanın 2-ci maddəsində dövlətlərin beynəlxalq səviyyədə nəzərdə tutulan öhdəlikləri götürdükləri bölmələrin müstəqil olaraq müəyyən edə biləcəyi bir qayda var. Hazırlanmış Federal Qanun layihəsinin tənzimləyici müddəaları çərçivəsində 102 sayılı Konvensiyanın 7 bölməsi - ilk növbədə, tibbi müavinət, xəstəlik, qocalıq, istehsalat qəzaları və peşə xəstəlikləri, analıq, əlillik və ailə başçısını itirməyə görə müavinətlər səviyyəsində nəzərdə tutulan öhdəliklərin Rusiya Federasiyası adından götürülməsinin məsləhət görüldüyü bildirildi.

Qeyd edək ki, Rusiyadakı sosial təminat sisteminin bir sıra əsas parametrləri onların 102 sayılı Konvensiyanın müddəalarına uyğunluğunu nümayiş etdirir. Rusiyanın 102 sayılı Konvensiyanı ratifikasiya etməsi nəticəsində vətəndaşların pensiya hüquqlarının qorunması və praktik olaraq həyata keçirilməsi sahəsində bir sıra əlavə təminatların verilməsi üçün lazımi şərait yaradılacaqdır.

¹¹Кабинет Министров Украины. Павел Розенко передал грамоту о ратификации Украиной Конвенции МОТ №102 Генеральному директору МОТ Гаю Райдеру. URL: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=249089233&cat_id=244843950

¹² Государственный Университет Телекоммуникаций. В Украине будет ратифицирована конвенция Международной организации труда о минимальных нормах социального обеспечения. URL: http://www.dut.edu.ua/ru/news-1-827-2755-v-ukraine-budet-ratificirovana-konvenciya-mezhdunarodnoy-organizacii-truda-o-minimalnyh-normah-socialnogo-obespecheniya_kafedra-bezopasnosti-zhiznedeyatelnosti-i-fizicheskogo-vospitaniya

¹³Правительство России. Президент России подписал разработанный Правительством Федеральный закон о ратификации Конвенции Международной организации труда о минимальных нормах социального обеспечения. URL: <http://government.ru/activities/selection/525/34226/>

102 sayılı Konvensiya iştirakçı ölkələrin müntəzəm olaraq ən azı 5 ildə bir dəfə Beynəlxalq Əmək Bürosu tərəfindən yoxlanılması üçün Konvensiya tərəflərinin üzərinə götürdükləri öhdəliklərin yerinə yetirilməsi haqqında məlumat veriləcək hesabat təqdim etməsini təmin etmək üçün bir sıra nəzarət mexanizmləri ilə xarakterizə olunur. Bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsinin səmərəliliyini qiymətləndirmək üçün "Rusiya Federasiyasının beynəlxalq müqavilələri haqqında" Federal Qanunun 15-ci maddəsinin 2-ci bəndinə və Konvensiyanın 79-cu maddəsinə uyğun olaraq ratifikasiya edilməli olan 102 sayılı Konvensiyanın müddəalarında nəzərdə tutulmuş metodologiyadan istifadə olunacaq.

Yuxarıdakıları ümumiləşdirərək və təhlilin nəticələrinə əsasən fundamental bir nəticə çıxarmaq olar ki, BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası 1952-ci ildə birbaşa qəbul edildəndən indiyədək beynəlxalq birlik səviyyəsində sosial təminat sisteminin birbaşa və sonrakı inkişafı üçün həyata keçirilən fəaliyyətlərə əhəmiyyətli təsir göstərmiş və göstərməkdədir. Praktiki fəaliyyətlər çərçivəsində inkişaf etməkdə olan dünya dövlətlərinə təsir edə biləcəyinə baxmayaraq, hal-hazırda sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsi yüksək olan ölkələrdə əldə edilən göstərici ilə müqayisədə qeyri-intensiv olaraq xarakterizə edilə bilən BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası sosial təminat sistemini beynəlxalq birlik səviyyəsində yaratmaq və islah etmək üçün hələ də əsas istinad nöqtəsidir və bu səbəbdən həmin istiqamətdə əsas vasitə statusunu saxlayır. Bu günə qədər yığılmış beynəlxalq praktiki təcrübə göstərir ki, BƏT-in Sosial Təminat Konvensiyasının müddəaları səmərəli bir vasitə kimi çıxış edir və bu vasitələrdən düzgün istifadə etməklə bütün dünyada sosial təminat sistemlərinin səviyyəsinin aşağı düşmə təhlükəsinin qarşısını almaq mümkündür, beləcə onlar tələblərinin yerinə yetirilməsini qiymətləndirmək və bütün beynəlxalq ictimaiyyət səviyyəsində zəruri sosial təminat sistemlərinin formalaşdırılmasına şərait yaratmaq üçün meyarlar kimi xidmət edirlər.

3. Azərbaycanda mövcud vəziyyət. Tədqiqat

BƏT-in 102-saylı Konvensiyasının qəbul olunmasına zəmin yaradan əsas kimi artıq Azərbaycan Respublikası tərəfindən BƏT-in bir çox konvensiyalarını və digər milli hüquqi-normativ sənədlərin qəbul edilməsini nümunə kimi göstərmək olar. Müstəqillik illərində əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yönələn BƏT-in konvensiyaları:

29 sayılı "Məcburi əmək haqqında" Konvensiya, 47 sayılı "Qırxsaatlıq iş həftəsi haqqında" Konvensiya, 95 sayılı "Əmək haqqının mühafizəsi haqqında" Konvensiya, 105 sayılı "İcbari əməyin ləğv edilməsi haqqında" Konvensiya, 111 sayılı "Əmək və məşğulluq sahəsində ayrı-seçkilik haqqında" Konvensiya, 131 sayılı "Minimum əmək haqqının müəyyən edilməsi haqqında" Konvensiya, 135 sayılı "Əməkçilərin nümayəndələri haqqında" Konvensiya, 156 sayılı "Kişi və qadın işçilər – ailə vəzifələri olan işçilər üçün bərabər imkanlar və bərabər rəftar haqqında" Konvensiya, 159 sayılı "Əlillərin peşə reabilitasiyası və məşğulluğu haqqında" Konvensiya, 182 sayılı "Uşaq əməyinin ən pis formalarının qadağan edilməsinə və onların aradan qaldırılması üçün təcili tədbirlərə dair" Konvensiya, 183 sayılı "Analığın mühafizəsi haqqında" 1952-ci il Konvensiyasına yenidən baxılmış), yenidən baxılması haqqında" Konvensiyalar "Sosial təminatın minimal normaları haqqında" 102 nömrəli Konvensiyasının ratifikasiyasını əsaslandıran sənədlərdir.

Milli qanunvericilikdə sosial müdafiə məsələləri üzrə qəbul edilmiş hüquqi-normativ aktlara gəldikdə isə son 20 il ərzində Azərbaycan hökuməti tərəfindən kifayət qədər sənədlər qəbul edilmişdir ki, BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası Milli Məclis tərəfindən tərəddüdsüz ratifikasiya edilsin.

Belə ki, ölkə başçısının rəhbərliyi ilə ölkəmizdə bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun reallaşdırılan islahatlarla əhalinin sosial rifahının əlaqələndirilməsi konsepsiyası uğurla icra olunur.

2019-cu ilin əvvəlindən Azərbaycan Respublikasında ilk proaktiv xidmət kimi pensiyaların avtomatlaşdırılmış qaydada təyinatı mexanizminə keçirilib. Nəticədə pensiya hüququ yaranmış şəxsə özü müraciət etmədən və sənəd təqdim olunmadan, məmur-vətəndaş təması olmadan pensiya təyin edilir və elektron qaydada ona bu barədə məlumat verilir. İl ərzində pensiyaya

çıxan vətəndaşlarımızın 80 faizi e-pensiya sistemi ilə əhatə olunub. 15 mindən çox şəxsə e-qaydada pensiya təyin edilib. Yaşa və əlilliyə görə pensiya növlərinin e-təyinat sistemləri ilə yanaşı, 2019-cu ildə sosial müavinət və təqaüdlərin də e-təyinatı infrastrukturunun qurulması istiqamətində mühüm işlər aparılıb. 19 müavinət-təqaüd növü üzrə e-təyinatı qurulub və oktyabr ayından bəri qurulmağa başlayan bu e-sistemlər vasitəsilə 20 mindən çox şəxsə e-qaydada müavinət-təqaüd təyin edilib. Beləliklə, 2019-cu ildə 21 sosial təminat növünün (2 pensiya və 19 müavinət-təqaüd növünün) elektron təyinat sistemi istifadəyə verilib.

Elektron qaydada təyinat sistemi qurulan sosial təminat növləri aşağıdakılardır:

1. Pensiya növləri üzrə:
2. Yaşa görə pensiya
3. Əlilliyə görə pensiya

Müavinət-təqaüd növləri üzrə:

1. Uşağın doğulmasına görə birdəfəlik müavinət;
2. Sağlamlıq imkanları məhdud uşağa aylıq müavinət;
3. Sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək uşağa qulluğa görə Prezidentin aylıq təqaüdü;
4. Əlilliyə görə aylıq müavinət;
5. Müharibə əlillərinə Prezidentin aylıq təqaüdü;
6. 20 Yanvar əlillərinə Prezidentin aylıq təqaüdü;
7. I dərəcə əlilliyə görə müavinət hüququ olanlara Prezidentin aylıq təqaüdü;
8. I dərəcə əlilliyə görə pensiya hüququ olan şəxslərə Prezidentin aylıq təqaüdü;
9. Bir yaşınadək uşağı olan aztəminatlı ailələrə (ünvanlı sosial yardımı almaq hüququ olan) aylıq müavinət;
10. Müharibə əlillərinin uşaqlarına aylıq müavinət;
11. 20 Yanvar əlillərinin uşaqlarına aylıq müavinət;
12. Çernobıl qəzası ilə əlaqədar I və II dərəcə əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin uşaqlarına aylıq müavinət;
13. Fəxri adlara görə Prezidentin aylıq təqaüdü;
14. Prezidentin fərdi təqaüdü;
15. Şəhidin uşaqlarına aylıq müavinət;
16. Şəhid ailəsi üzvlərinə aylıq müavinət;
17. Müddətli həqiqi hərbi xidmət qulluqçularının uşaqlarına aylıq müavinət;
18. Şəhid ailəsi üçün Prezidentin təqaüdü;
19. Yaşa görə müavinət.

2019-cu il ərzində təqdim edilən iki sosial paket nəticəsində: minimum əməkhaqqı 2 dəfəyə yaxın artırılaraq 130 manatdan 250 manata çatdırılıb; minimum pensiya 72,4 faiz artırılaraq 116 manatdan 200 manata çatdırılıb. Azərbaycan minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyəti indeksi (PPP) üzrə MDB-də 1-ci yeri tutur.

Əməkhaqqı artımı ilə bağlı xüsusi şərtlərlə təyin olunmuş pensiyalar ciddi artırılıb. Sosial müavinət və təqaüdlər orta hesabla 100 faiz artırılıb, həmçinin şəhid ailələri üçün təqaüdlər 242 manatdan 300 manata çatdırılıb. Dövlət sektorunda işləyənlərin əməkhaqları 50 faizədək, məcburi köçkünlərin müavinətləri 50 faiz artırılıb. Tələbələrin təqaüdləri əhəmiyyətli şəkildə artırılıb; 800 min insanın problemlı kredit narahatlığına son qoyulub və s. 2019-cu ildəki iki sosial paketin əhatə dairəsi 4,2 milyon nəfər, illik maliyyə yükü 3 milyard manatdan çoxdur.

Ölkəmizdə əməkhaqqı fondunun 43 faiz, median (orta) əməkhaqqının 52 faiz artması çox böyük göstəricidir. Median əməkhaqqının 52 faiz artması 800 min insanın əməkhaqlarının 50 faizdən çox artması deməkdir. Bu, ölkədə qeyri-leqal əmək münasibətlərinin azalmasının, bu sahədə artan leqallaşma hallarının göstəricisidir.

Dövlət başçısının tapşırıqları əsasında ötən dövrdə bir çox bölgələrdə yeni reabilitasiya mərkəzləri yaradılmaqla, bərpa müəssisələri şəbəkəsi genişləndirilib.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən də əlilliyi olan şəxslərin reabilitasiyasına mühüm töhfələr verilir. Fondun dəstəyi ilə Bakıda Xüsusi Qayğıya Ehtiyacı olan Uşaqların Dövlət Reabilitasiya Müəssisəsi istifadəyə verilib. Beləliklə, hazırda Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 14 bərpa-müalicə müəssisəsi var. Reabilitasiya infrastrukturunun müasirləşdirilməsi işləri aparılır. Prezidentin göstərişi ilə son illərdə nazirliyin Respublika Əlillərin Bərpa Mərkəzində, Uşaq Bərpa Mərkəzində yüksək səviyyəli reabilitasiya şəraiti yaradılıb.

2019-cu ildə Yevlax və Naftalan şəhərlərində Əlilliyi olan şəxslər üçün Regional Bərpa Mərkəzləri, Mərdəkan Müalicə Pansionatı, Protez-Ortopedik Bərpa Mərkəzi, Gəncə Pensiyaçılara Ərazi Sosial Xidmət Mərkəzi əsaslı təmir və yenidənqurmada sonra istifadəyə verilib.

Gəncə şəhərində ildə 900 nəfərədək şəxs üçün 60 peşə üzrə kurs təşkil etməyə imkan verən Peşə Hazırlığı Mərkəzi istifadəyə verilib. Hazırda Sumqayıt, Şəki, Şirvan, Xaçmaz, Lənkəran Regional Bərpa Mərkəzlərində, Şağan Əlilliyi olan şəxslər üçün Müalicə Pansionatında, Göygöl və Şamaxı Psixonevroloji Sosial Xidmət Müəssisələrində əsaslı təmir və yenidənqurma işləri davam edir. Yaxın aylarda onlardan bir hissəsi istifadəyə veriləcək. Qobustan Sosial Adaptasiya Mərkəzi də yaxın vaxtlarda istifadəyə veriləcək. Dövlət başçısının tapşırığına əsasən, bərpa mərkəzləri şəbəkəsinin ölkə boyu genişləndirilməsi işlərinə başlanılıb. 2020-ci ildə ayrı-ayrı bölgələrdə Uşaq Bərpa Mərkəzlərinin tikintisinə başlanılması da nəzərdə tutulub. 2021-ci il aprel ayının 1-dən istifadəyə verilmiş 4 saylı DOST mərkəzində də əlilliyi olan uşaqların və vətəndaşların müxtəlif peşə və sənətlərə yiyələnmələri üçün xüsusi emalatxanalar və dərnlərdə dövlət hesabına təlimlərin keçirilməsi təşkil edilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin “Əhalinin sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılmasına dair əlavə tədbirlər haqqında” 2019-cu il 2 dekabr tarixli Sərəncamı bu mənada mühüm önəm kəsb edir. Sərəncamla bir sıra sosial təyinatlı obyektlərin, o cümlədən reabilitasiya müəssisələrinin layihələndirilməsi, tikintisi, əsaslı təmiri, bərpa yolu ilə gücləndirilməsi və avadanlıqla təchizatı işlərinin daha da genişlənməsinə şərait yaradır. Sərəncamla bu məqsədlər üçün 20 milyon 19 min 100 manat ayrılıb.

2019-cu ilin sonuna olan vəziyyətə görə ölkəmizdə 72 minə yaxın aztəminatlı ailə (300 minə yaxın ailə üzvü) ünvanlı dövlət sosial yardımını ilə təmin olunur. Həmin ailələrin üzvlərinin 55 faizə yaxını (160,5 min nəfəri) uşaqlardır, yəni yaşı 18-ə qədər olanlardır. Hər ailəyə ayda orta hesabla 208 manat sosial yardım ödənilir.

Ölkə prezidentinin “Aztəminatlı ailələrə birdəfəlik yardım göstərilməsi haqqında” 2019-cu il 23 dekabr tarixli Sərəncamı dövlət başçısının aztəminatlı ailələrin maddi təminatlarının yaxşılaşdırılmasına xüsusi qayğısının daha bir təzahürüdür. Sərəncamda Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il bayramı münasibətilə ünvanlı dövlət sosial yardımını alan ailələrin hər birinə 100 manat məbləğində birdəfəlik yardım ödənilib. Bu da bayram ərəfəsində onların maddi təminatlarına bir dəstək olub.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il bayramı münasibətilə respublika üzrə ünvanlı dövlət sosial yardımını alan ailələrə bayram sovgatları paylanılıb ki, bu humanist tədbir aztəminatlı ailələrə daim qayğı göstərildiyinin bir təzahürüdür.

“Azərbaycan Respublikasında 2020-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi məqsədilə 2020-ci il üçün ehtiyac meyarının həddinin 160 manata çatdırılması ölkədə aztəminatlı ailələrə hesablanan sosial yardımın və onlara yönələn dövlət qayğısının daha da artırılmasına imkan verir.

Qeyd edək ki, 2006-cı ildən (yəni, ÜDSY tətbiq olunduğu ildən) ötən dövrdə ölkəmizdə ehtiyac meyarının həddinin 5,3 dəfə artırılması təmin edilib ki, bu da aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsinin ildən-ilə gücləndirilməsinə xidmət edib.

Avtomatlaşdırma tədbirləri illik təqribən 180 minədək təyinatın tam şəkildə, proaktiv qaydada, vətəndaşların hər hansı bir ünvana getmələrinə ehtiyac olmadan elektron şəkildə həyata keçirilməsinə imkan verir.

Aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsi məqsədilə ünvanlı dövlət sosial yardım proqramının icrası davam etdirilərək il ərzində bu məqsədlər üçün 104mln.manat vəsait xərclənmişdir. 2020-ci ildə ünvanlı dövlət sosial yardım proqramının da əhatə dairəsi 70 faizə qədər genişlənilib və ötən ilin sonuna 72 min aztəminatlı ailəyə (296 min ailə üzvü) ünvanlı dövlət sosial yardım ödənilib. Bir ailəyə düşən orta aylıq yardım məbləği 210 manata yaxındır. Ünvanlı dövlət sosial yardım ödənilən ailələrin üzlərinin 55 faizi uşaqlardır.

2020-ci il üçün ehtiyac meyarının həddinin 160 manata çatdırılması ölkədə aztəminatlı ailələrə hesablanan sosial yardımın və nəticədə onlara yönələn dövlət qayğısının daha da artırılmasına imkan verir. Ünvanlı dövlət sosial yardım proqramına başlanıldığı 2006-cı ildən ötən dövr ərzində ölkəmizdə ehtiyac meyarının həddinin 5,3 dəfə artırılması təmin edilib ki, bu da aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsinin ildən-ilə gücləndirilməsinə səbəb olub.

2019-cu ildə həyata keçirilən və sosial sahədə inqilabi addımların atılmasını təmin edən sosial paketlər çərçivəsində sosial müavinət və təqaüdlər də orta hesabla 100 faiz artırılıb. Bu artım həssas qruplardan olan vətəndaşlardan ibarət 600 min insanı, o cümlədən 300 minə qədər əlilliyi olan şəxsi əhatə edib. Yeni təqaüd növləri – sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar və 1-ci dərəcə əlilliyi olan şəxslərə qulluq edənlər, müharibə veteranları üçün Prezidentin aylıq təqaüdləri təsis edilib.

Eyni zamanda 2019-cu ildə 21 sosial təminat, o cümlədən 2 pensiya və 19 müavinət-təqaüd növünün elektron təyinat sistemi işə düşüb. Təbii ki, sosial müavinət və təqaüdlər sahəsində qarşıdakı dövrdə də islahatların davam edəcəyi gözlənilir.

2019-cu ildə Azərbaycanda minimum pensiya 72,4 faiz artırılaraq 116 manatdan 200 manata çatdırılıb, həmçinin, əmək haqqı artımı xüsusi şərtlərlə təyin olunmuş pensiyalarda (hərbiçilərin, dövlət qulluqçularının və b. pensiyalarında) 31 faiz artımı da təmin edib. Beləliklə, ümumilikdə hər iki istiqamət üzrə pensiya artımı 750 min nəfərdən çox pensiyaçıni əhatə edib. Azərbaycan minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyəti indeksi üzrə MDB ölkələri arasında birinci yerə yüksəlib.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 30 dekabr tarixli 330 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sosial xidmət sahəsində dövlət sifarişlərinin bələdiyyələrə, fiziki və hüquqi şəxslərə, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatlarına verilməsi Qaydası”na əsasən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial xidmətlərin göstərilməsi üçün Nazirlik tərəfindən prioritet istiqamətlər müəyyən edilmiş və həmin xidmətlərin ixtisaslaşdırılmış QHT-lər tərəfindən icra edilməsi məqsədi ilə sosial sifarişlər elan edilmişdir. 2018-ci ildə 43QHT ilə 81 layihə üzrə müqavilə bağlanmışdır.

2019-cu il 1 yanvar tarixinə Nazirlik yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun tabeliyində olan müəssisələrdə ümumilikdə 900 nəfər tam dövlət təminatında olmuşdur. 2019-cu il 1 yanvar tarixinə ARƏƏSMN yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun nəzdində dövlət uşaq müəssisələrinin valideyn himayəsindən məhrum olmuş məzunları üçün “Məzunevi” Sosial Müəssisəsində yaşayan 243 nəfər bu kateqoriyadan olan şəxsə xidmət göstərir.

“Azərbaycan Respublikasında 2018-ci il üçün yaşayış minimumu haqqında” 2017-ci il 1 dekabr tarixli 906-VQ nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə əhalinin əsas sosial-demoqrafik qrupları üzrə 2021-ci ilin 1 yanvar tarixindən 2021-ci il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə 196 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 207 manat, pensiyaçılar üçün 162 manat, uşaqlar üçün 175 manat məbləğində müəyyən edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasında 2018-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il 1 dekabr tarixli 907-VQ nömrəli qanunu ilə 2021-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi 170 manat məbləğində müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il üçün İş Planına uyğun olaraq cari ilin 31 avqust tarixində əhalinin real gəlirlərinin artırılması, əməyin ödənilmə sistemlərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə edilmiş və respublikada əməyin ödənişi və dayanıqlı social ödənişlər sisteminin formalaşdırılması məqsədilə Nazirlər Kabinetinin 4 dekabr 2018-ci il tarixli 810s nömrəli sərəncamı ilə aidiyyəti qurumların səlahiyyətli nümayəndələrindən ibarət işçi qrup yaradılmışdır.

Ünvanlı dövlət sosial yardımının alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi məqsədilə ARƏƏSMN-də İşçi qrup yaradılmış və İşçi qrup tərəfindən aparılan təhlillərin nəticəsi olaraq, “Ünvanlı dövlət social yardımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa dəyişikliklərin edilməsi yolu ilə social cəhətdən həssas ailə üzvləri olan ailələr üçün ünvanlı social yardımların əl çatan olması, tərkibində əmək qabiliyyətli, işləməyə hazır üzvləri olan ailələrin dövlətin dəstəyi ilə özünü məşğulluğa cəlb edilməsi, işsiz şəxslərin özünü məşğulluğunun təşkili zamanı ünvanlı dövlət social yardımı alan şəxslərə üstünlük verilməsi prinsipi irəli çəkilmiş, ünvanlı dövlət social yardımı alan aztəminatlı ailələrin özünü məşğulluğa cəlb edilməsi üçün hüquqi əsas yaradılmışdır.

İşçi qrupun təklifləri əsasında ünvanlı dövlət sosial yardımının avtomatlaşdırılmış qaydada elektron informasiya sistemi vasitəsilə təyin edilməsi zamanı torpaq payından əldə olunan gəlirlərinin nəzərə alınmasında yaranan problemlərin (vətəndaşlara imtinaların) aradan qaldırılması məqsədilə zəruri hesab edilən məlumatların elektron informasiya bazalarına inteqrasiya edilərək alınması işləri aparılır. O cümlədən, kredit məbləğinə görə ünvanlı dövlət social yardımı ala bilməyən, çətin həyat şəraitində yaşayan ailənin social müdafiəsini təmin etmək məqsədilə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə layihə hazırlanır.

Əhalinin sosial xidmətlərlə təmin edilməsi sahəsində milli qanunvericilikdən və Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq sənədlərdən irəli gələn öhdəliklərin icrasının təmin edilməsi, social xidmətin daim yenilənən müasir tələblərə uyğunlaşdırılması və qabaqcıl beynəlxalq təcrübədən istifadə etməklə uzun müddətli dövr üçün əhalinin etibarlı social müdafiəsinə nail olunmasının təmin edilməsi məqsədilə “2019-2025-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında social xidmətin inkişafına dair Milli Strategiya”nın layihəsi hazırlanmışdır.

“Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may

tarixli 1153-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 18 iyul tarixli 213 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə “Yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan şəxs qismində uçota alınmış əlilliyi olan şəxs vəfat etdiyi halda həmin uçotun onun ailə üzvləri üçün saxlanılması Qaydası”nın layihəsi hazırlanmış və münasibət bildirilməsi üçün aidiyyəti dövlət orqanlarına göndərilmişdir.

“Sosial xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunundan və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2012-ci il tarixli 800 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasından irəli gələrək “Dövlət social xidmət müəssisələrinin dövlət monitorinqinin həyata keçirilməsi Qaydası”nın təsdiq edilməsi haqqında” və “Əhaliyə sosial xidmət göstərilməsi sahəsində fəaliyyəti həyata keçirən qeyri-hökumət və qeyri-kommersiya təşkilatlarının akkreditasiyası Qaydası”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar layihələri hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 9 avqust tarixli 393 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Uşaqların icbari dispanserizasiyadan keçirilməsinə dair 2018-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın 5.3.3-cü, 5.3.5-ci və 5.3.9-cu yarım bəndlərinin icrası ilə bağlı müvafiq tədbirlər planı hazırlanmış və AR ƏƏSMN-inə təsdiq edilmişdir. Tədbirlər Planı çərçivəsində çətin həyat şəraitində olan xəstə və xəstələnmə riski olan uşaqların sosial xidmət müəssisələrinə yerləşdirilməsi, onlara ilkin tibbi yardımın, ixtisaslaşmış tibb mütəxəssisləri tərəfindən tibbi məsləhət yardımının təşkil edilməsi, ehtiyacı olan uşaqların müalicə-profilaktika müəssisələrinə yerləşdirilməsinin təmin edilməsi, uşaqların mütəmadi icbari dispanserizasiyadan keçirilməsi, sosial xidmət müəssisələrində sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara social xidmətlərin göstərilməsi, onların ilkin bilik və peşə bacarıqlarına yiyələnməsi, yaşından və sağlamlıq imkanlarından asılı olaraq fiziki tərbiyəsinin təşkili, sosial-psixoloji, sosial-pedaqoji, tibbi-social və sosial-hüquqi xidmətlərin göstərilməsi istiqamətində müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

AR ƏƏSMN ilə BMT-nin Uşaq Fondunun Azərbaycan Nümayəndəliyi arasındaimzalanmış “Uşaq müdafiəsi və social müdafiə üzrə 2018-2019-cu illərə dair Dövrü Fəaliyyət Planı”na əsasən “İntegrasiya edilmiş sosial xidmətlər modeli” pilot layihəsinin icrasına başlanılmışdır. Layihənin əsas məqsədi uşaqlara və ailələrə göstərilən social xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması, social xidmətlərə əlçatanlığın təmin olunması və social xidmət sisteminin beynəlxalq norma və standartlara uyğun olaraq təkmilləşdirilməsidir.

"Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu 31 may 2018-ci il tarixdə qəbul olunmuşdur. Bu Qanunla Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu "Əlillərin hüquqları haqqında" Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyası ilə nəzərdə tutulmuş bütün hüquq və azadlıqların təmin olunması, o cümlədən bu sahədə dövlət siyasətinin əsas prinsipləri, dövlət təminatları, əlilliyin qarşısının alınması, əlilliyi olan şəxslərin reabilitasiyası, məşğulluğu, əlil şəxslərin sosial təminatları və s. mühüm məsələlər əhatə edilir.

"Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1153-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 18 iyul tarixli 213 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar 20-dən çox normati və hüquqi aktın layihəsinin hazırlanması istiqamətində işlər aparılır ki, bu layihələrə I illik sahəsində dominantlıq təşkil edənən ənəvi tibbi modeldən insan hüquqlarına əsaslanan social modelə keçid, milli qanunvericiliyin Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu "Əlillərin hüquqları haqqında" Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyasına uyğunlaşdırılması ilə bağlıdır. Aparılan islahat tədbirlərinin əsas hədəfi əlillik təyinatlarında ünvanlılığın və social ədalətin təmin edilməsi, xidmət keyfiyyətinin və vətəndaş məmnunluğunun yüksəldilməsidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən həyata keçirilən və dəstəklənən social siyasətə uyğun olaraq, əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsi, tibbi-social reabilitasiyası və cəmiyyətə integrasiyası sahəsində ildən-ilə güclənən tədbirlərin bir istiqaməti də onların yaradıcılıq potensialının aşkara çıxarılaraq dəstəklənməsi və geniş miqyasda cəmiyyətə tanıtılmasıdır.

Bu sahədə növbəti bir addım kimi, BMT-nin 1992-ci ildə təsis etdiyi 3 dekabr "Beynəlxalq əlilliyi olan şəxslər günü" ilə əlaqədar AR ƏƏSMN-in təşkilatçılığı ilə Bakı şəhərində “İçəri şəhər”də fiziki məhdudiyyətli şəxslərin X Ümumrespublika Yaradıcılıq Sərgi–Yarmarkası təşkil

edilmiş, “Əlillik qüsurları deyil” kitab-albomunun və əlilliyi olan şəxslərin əl işlərindən ibarət hazırlanmış hədiyyələrin təqdimatı keçirilmişdir. Kitab-albomda 60-a yaxın əlilliyi olan şəxs barədə məlumatlar və onların müxtəlif yaradıcılıq nümunələri təqdim olunur. İlk və yeganə inklüziv “ƏSA teatri”nin əlilliyi olan aktyorların ifasında Moris Metterlinkin “Göyquş” tamaşa-premyerası tamaşaçılara təqdim edilmişdir.

“Pensiya” altsistemində əmək pensiyaçılarına dair məlumatların inventarlaşdırılaraq toplanması işi sürətləndirilmiş, nəticədə yerli orqanlar üzrə ödənişlərin “Pensiya” altsistemi vasitəsilə aparılması təmin edilmişdir. Bu altsistem üzərindən əməliyyatların aparılması informasiya ehtiyatları ilə yoxlama imkanlarının artırılmasına, vəsaitlərin artıq ödənməsi hallarının qarşısının alınmasına şərait yaradır.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 noyabr tarixli 1362-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 6 mart tarixli 377 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 21 dekabr 2018-ci il tarixli Fərmanına uyğun olaraq pensiyanın avtomatlaşdırılmış qaydada təyinatı ilə bağlı hazırlıq işləri həyata keçirilmişdir.

“Sosial ödənişlər” altsistemi əhaliyə ödənilən müxtəlif təyinatlı təqaüd, kompensasiya və müavinətlər üzrə ARƏƏSMN-in elektron müstəvidə, avtomatlaşdırılmış qaydada həyata keçirdiyi əməliyyatları əhatə edir. “Sosial ödənişlər” alt sisteminə müavinət, təqaüd və kompensasiya alanlar barədə məlumatların inventarlaşdırılaraq toplanması şəxslərin hüquqlarının təmin olunmasının izlənilməsinə, dayandırma hallarının sistem tərəfindən müəyyən edilməsinə şərait yaradır. Hazırda altsistem əməliyyatlarının toplanması işləri yerli orqanlar tərəfindən davam etdirilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 dekabr 2018-ci il tarixli Sərəncamına əsasən bir dəfəlik yardımın ünvanlı dövlət sosial yardımını alan ailələrin hesablarına köçürülməsi, eləcə də “Sosial sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilmiş dəyişikliyə əsasən məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının hesablanması və ödənilməsinə nəzarətin Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə verilməsi üçün müvafiq işlər görülmüşdür.

2018-ci ilin noyabr ayından etibarən “İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta haqqında” Qanununa uyğun olaraq ARƏƏSMN, İcbari Sığorta Bürosu və sığorta təşkilatları arasında memorandum imzalanmış, əmək müqaviləsi bildirişləri üzrə məlumatların İcbari sığorta bürosuna ötürülməsi təmin edilmişdir. Görülən bu işlər yeni yaradılan Dövlət Əməyin Mühafizəsi Fonduna vəsaitlərin toplanılmasına və istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığortanın əhatə dairəsinin genişlənməsinə şərait yaradır.

“Əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 9 avqust tarixli 229 nömrəli Fərmanına əsasən əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, şəffaflığın artırılması, innovativ halların tətbiqi və elektron xidmətlərə keçidin sürətləndirilməsi, habelə süründürməçilik hallarının qarşısının alınması və vətəndaş məmnunluğunun artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin yanında Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin (DOST) yaradılması üzrə işlər aparılmışdır. Bu işlərin davamı olaraq “Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 10 dekabr tarixli 387 nömrəli Fərmanı ilə Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin Nizamnaməsi, strukturu, “DOST” mərkəzlərində göstərilən xidmətlərin siyahısı və “DOST” mərkəzlərində xidmət göstərilməsi Qaydası” təsdiq edilmişdir.

Artıq 2021-ci ilin aprel ayına ölkədə 4 DOST mərkəzi fəaliyyət göstərməkdədir. Ümumilikdə respublika üzrə 31 analoji mərkəzin yaradılması və bu mərkəzlərdə vətəndaşlara 124 növ üzrə şəffaf şəkildə xidmətin göstərilməsi planlaşdırılır.

Əməkpensiyaçıların sayı və pensiyanın orta aylıq məbləği barədə məlumat

	Yaşa görə say	Orta aylıq məbləğ	Əlilliyə görə say	Orta aylıq məbləğ	ABİ say	Orta aylıq say	Ümumi say	Orta aylıq məbləğ
31.12.2005	779472	29,49	266888	32,25	135315	26,51	1181675	29,78
31.12.2006	783371	40,98	275925	45,35	128730	32,56	1188026	41,09
31.12.2007	798052	60,11	285629	62,73	126430	43,48	1210111	58,99
31.12.2008	835844	99,39	301661	94,8	137633	76,37	1275138	95,82
31.12.2009	858659	104,36	311849	98,53	137924	80,11	1308432	100,41
31.12.2010	831122	117,58	324745	110,74	136288	89,2	1292155	112,86
31.12.2011	812771	160,1	331586	126,1	133239	101,0	1277596	145,11
31.12.2012	800547	168,54	338213	129,84	133376	109,15	1272136	152,03
31.12.2013	791263	187,82	349095	148,4	136695	126,16	1277053	170,45
31.12.2014	785068	192,38	365750	149,43	140064	130,0	1290882	173,44
31.12.2015	781238	197,62	374466	150,3	144242	140,4	1299946	177,64
31.12.2016	781957	213,81	383590	163,23	149682	153,43	1315229	192,19
31.12.2017	780756	230,7	390851	175,4	151272	164,1	1322879	205,5
31.12.2018	757397	250,8	391426	185,9	150638	175,4	1299461	222,57
31.12.2019	756136	249,3	390113	185,0	149243	175,4	1295492	221,4
31.12.2020	742034	291,5	383993	229,7	144532	210,2	1270559	263,6

Qeyd: Əmək pensiyaçıların sayı nəfərlə, pensiyanın orta aylıq məbləği manatla verilmişdir.

2017-ci il 1 iyul tarixindən “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37.3.1-ci maddəsində edilmiş dəyişikliyə əsasən yaşa görə pensiya təyin edildikdən sonar azı 6il işləmiş və hal-hazırda işləməkdə davam edən, əməkpensiyaçısı kimi əməkpensiyasının sığorta hissəsinin yenidən hesablanması üçün müraciət edən şəxslərin əməkpensiyalarının məbləği artırılmışdır.

Qeyri-dövlət pensiya fondlarının yaradılmasını və fəaliyyətini tənzimləyən normative hüquqi bazanın müəyyənləşdirilməsi məqsədilə ARƏƏSMN-də “Fərdi hesabın yığım hissəsi haqqında” və “Qeyri-dövlət pensiya fondları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihələri hazırlanmışdır ki, hazırda layihənin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilir.

Avropa İttifaqı tərəfindən maliyyələşdirilən “Azərbaycan Respublikasında pensiya təminatı sisteminin islahatının həyata keçirilməsində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə dəstək” tvinninq layihəsinin mütəxəssislərinin iştirakı ilə alternativ layihələr üzərində iş aparılaraq “Fərdi hesabın yığım hissəsi haqqında” və “Qeyri-dövlət pensiya fondları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu layihələri hazırlanmış və layihəyə rəy və təkliflər təqdim olunmuşdur. Asiya İnkişaf Bankının Bakı ofisinin maliyyə dəstəyi ilə beynəlxalq və yerli ekspertlər layihələrə rəy və təkliflərin verilməsinə cəlb olunmuşlar. Layihələrin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər davam etdirilir.

4. 102 sayılı Konvensiyanın həmkarlar ittifaqları üçün əhəmiyyəti

102 sayılı “Sosial təminatın minimum normaları haqqında” 1952-ci il Konvensiya aşağıdakıları nəzərdə tutan iki əsas prinsipə əsaslanır:

1. Konvensiya, sosial təminatın bütün doqquz sahəsi üçün beynəlxalq səviyyədə razılaşdırılmış keyfiyyət və kəmiyyət minimum standartlarının dəqiq tənzimlənməsini təmin edən yeganə beynəlxalq hüquqi aktdır. Bundan əlavə beynəlxalq səviyyəli bu tənzimlənmə, sosial təminat sistemlərinin kollektiv təşkili, maliyyə dəstəyi və idarə edilməsi məsələlərinin həllində onlara riayət edilməsini tələb edən vahid qaydaların ciddi tənzimlənməsini də nəzərdə tutur, işçilərin dövlətin ümumi məsuliyyəti altında iştirakı məsələləri də daxil olmaqla, onların yüksək keyfiyyətli idarə olunmasının bir sıra əsas prinsiplərinin tənzimlənməsi təmin edilir. 102 sayılı Konvensiya, 202 sayılı Təvsiyə ilə yanaşı, 1 və 3-cü DİM-lərin həyata keçirilməsi ilə bağlı məqsədlərə çatmaqda əsas funksiyaya malikdir.

2. Effektiv sosial dialoq, qərar qəbul etmə prosesində bütün maraqlı tərəflərin nümayəndələrinin iştirakını təmin etməklə yaradılır. Sosial tərəfdaşların fəal iştirakı sayəsində, sosial müdafiə tədbirlərinin qanuniliyinin və ədalətliliyinin müvafiq səviyyəsinə çatmaq üçün zəruri ilkin şərtlər formalaşdırılır və onların işçilərin və işəgötürənlərin mövcud real ehtiyaclarına və prioritetlərinə uyğunluğu təmin edilir. 102 sayılı Konvensiya böhran dövründə əsas əhəmiyyət kəsb edən sosial dialoq mədəniyyətinin inkişafına da əhəmiyyətli töhfə verir.

Yuxarıda göstərilən 2 prinsipin təsiri altında işçilərin təşkilatlarını böhran əleyhinə tədbirlərin hazırlanmasına cəlb etmək çox vacibdir: COVID-19 pandemiyasının yaratdığı böyük mənfi təsir onların həyata olan inamını sarsıda bilər və onların iştirakı isə cəmiyyəti insanların tələb və ehtiyaclarının mümkün qədər dolğun şəkildə nəzərə alınması üçün şərait yarada biləcək bir istiqamətdə dəyişdirmək imkanı verə bilər.

Əvvəldə də qeyd edildiyi kimi, 102 sayılı Konvensiya beynəlxalq bir müqavilədir və bu sənədi ratifikasiya etmək qərarına gəldikdə, hökumət bunun üçün nəzərdə tutulmuş müddəalara riayət etmək öhdəlikləri götürür, geri çəkilmək üçün isə heç bir yol yoxdur. Buna görə də işçi təşkilatları bu Konvensiyanın ratifikasiyası prosesində fəal kömək və əməkdaşlıq göstərməlidirlər. O, Konvensiyanın hələ ratifikasiya olunmadığı dünya ölkələrində, dövlət orqanları tərəfindən sosial təminat sahəsində tədbirlərin və qanunvericiliyin birbaşa inkişafı üçün konseptual əsas hesab edilə bilər. Bu səbəbdən işçi təşkilatları öz mülahizəsinə görə, bunu MKT -də qəbul edərək, öz dövlətlərinə bir sıra öhdəlikləri xatırlatmaq üçün Konvensiyanın normalarına istinad edə bilərlər. 102 sayılı Konvensiya bütün iştirakçı hökumətlərin, işəgötürənlərin və işçilərin böyük əksəriyyəti tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu səbəbdən işçilərin nəzərdə tutulmuş müddələrin yerinə yetirilməsini tələb etmək hüququ vardır.

4.1. Sosial təminatın təşviqi və monitorinqində Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları

Həmkarlar ittifaqlarının sosial sığorta və sağlamlığın mühafizəsi, sosial təminat, mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması və işçilərin digər sosial müdafiəsi növləri üzrə hüquqları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunları ilə tənzimlənir. Ölkənin həmkarlar ittifaqları layiqli həyat və sərbəst insan inkişafını təmin edən şərait yaratmaq, işçilərin sosial müdafiəsi üçün tədbirlərin hazırlanmasına, yaşayış indeksinin əsas meyarlarının, əmək haqqının, pensiyaların, təqaüdlərin, müavinətlərin və kompensasiyaların indeksləşdirilməsinin qiymət indeksindəki dəyişikliklərdən asılı olaraq müəyyən edilməsinə yönəlmiş sosial proqramların formalaşdırılmasında iştirak etmək, həm də bu sahədə qanunvericiliyə riayət olunmasına həmkarlar ittifaqı nəzarətini həyata keçirmək hüququna malikdir.

Azərbaycan həmkarlar ittifaqları hesab edir ki, ölkə miqyasında minimal sosial müdafiə tədbirləri özündə insanlara bütün həyatları boyu layiqli yaşamaq imkanı verməli, əsas tibbi xidməti növ və təminatları əlçatan səviyyədə olan sosial təminatları əks etdirməlidir.

Məlumdur ki, Ümumi Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası 2004-cü ilin aprelində BƏT -in 11 Konvensiyasını prioritet ratifikasiya üçün filiallara tövsiyə etmişdir. 1 Yanvar 2021-ci il tarixinə Azərbaycanda BƏT-in sosial yönümlü 11 Konvensiyasından altısı ratifikasiya edilmişdir. Bildiyiniz kimi, Ümumi Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası aprel ayında 97 sayılı "Miqrant İşçilər haqqında", 102 sayılı "Minimum Sosial Təminat Standartları haqqında", 117 nömrəli "Sosial siyasətin əsas məqsəd və normaları haqqında", 108 sayılı "Məşğulluğun təşviqi və işsizlikdən qorunma haqqında", 173 sayılı "Sahibkarın müflis olması halında işçilərin hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Konvensiyaları ratifikasiya edilməmiş qalır. Ümumilikdə, 2021-ci il yanvarın 1-nə olan vəziyyətə görə, Azərbaycan Respublikası BƏT-in 56 Konvensiyasını ratifikasiya etmiş, iki Konvensiyanı denonsasiya etmişdir. BƏT Konvensiyalarının tətbiqi ilə bağlı hökumət hesabatları mütəmadi olaraq BƏT-in Cenevrədəki qərargahına göndərilir. Milli əmək qanunvericiliyi müasir beynəlxalq standartlara uyğun olaraq qəbul edilmişdir.

Son illərdə 102 sayılı Minimum Sosial Təminat Standartları haqqında Konvensiyanın ratifikasiyası parametrləri tənzimləmək, əhatə dairəsini genişləndirmək və bəzi hallarda sistem islahatı aparmaq üçün müvafiq tədbirlərin görülməsinə kömək etməklə, sosial təminat sisteminin təkmilləşdirilməsi səylərinin katalizatoru olduğu üçün geniş əmək bazarı islahatları keçirən Azərbaycanda xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir.

102 sayılı Konvensiyanın müddəaları sosial təminatın ideal modelinin ola bilməyəcəyinə əsaslanaraq hazırlanmışdır: hər bir model inkişaf edir və dəyişir. Hər bir cəmiyyət sosial müdafiə zəminini təmin etmək üçün ən təsirli vasitələri inkişaf etdirməlidir. Seçilən metodlar sosial və mədəni dəyərləri, tarixi, qurumların müxtəlifliyini və əlaqədar ölkələrin iqtisadi inkişaf səviyyəsini əks etdirməlidir. Bu səbəbdən Konvensiyanın müddəaları üzv dövlətlərin xüsusi yanaşmalara riayət etməsini tələb etmir; bunun əvəzində Konvensiya bütün üzv dövlətlər üçün minimum sosial cəhətdən məqbul səviyyəni təşkil edən ümumi qəbul edilmiş prinsiplərə əsaslanan bir sıra fikirlər ortaya qoyur.

Elə buna görə də 102 sayılı Konvensiya 18 oktyabr 1961-ci ildə Avropa Sosial Xartiyasının qəbul edilməsinin əsasını təşkil edib, burada 1996-cı ildə yenidən nəzərdən keçirilməsinə qədər qüvvədə olan orijinal variantda bildirilib ki, Razılığa gələn Tərəflər, sosial təminat sistemini ən azı Sosial Təminatın Minimum Standartları haqqında BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasının ratifikasiyası üçün qənaətbəxş səviyyədə saxlamağı öhdələrinə götürürlər.

1964-cü ildə Avropa Sosial Müdafiə Məcəlləsi qəbul edildi, müqəddimədə Razılığa gələn Tərəflər bu beynəlxalq sənədi 102 sayılı Beynəlxalq Əmək Konvensiyası ilə, minimum sosial təminat standartları ilə əlaqədar müəyyən edilmiş normalardan daha yüksək səviyyədə qəbul etmək istədiyini qeyd etdilər.

Belə ki, 102 sayılı Konvensiya işsizlik və xəstəlik müavinətlərini (arvadı və iki uşağı olan bir kişi üçün)əvvəlki qazancın minimum 45% -i ilə eyni səviyyədə, ailə müavinətləri və ya müəyyən bir müavinət verildiyi təqdirdə ixtisarsız bir işçinin maaşının 45% -i (ailə müavinəti də nəzərə alınmaqla) daxil olmaqla təyin edir. Bənzər bir müddəa Avropa Sosial Müdafiə Məcəlləsində də təsbit edilmişdir.

İş zədəsi qurbanlarına tibbi yardım göstərilməsi şərtləri olduqca liberaldır. 102 sayılı Konvensiya zədələnmiş işçilərin həkim və ya digər sertifikatlı bir mütəxəssis tərəfindən yazılmış ən zəruri dərmanların verilməsi və lazım gələrsə xəstəxanaya yerləşdirilməsi də daxil olmaqla hərtərəfli müalicə ilə təmin edilməsinə şərait yaradır. Müəyyən edilmiş müddətlər çox şərtlidir və bir qayda olaraq, xəstəlik boyunca tibbi yardım göstərilir və ödənişsizdir.

Tipik bir alıcının - təqaüd yaşında bir arvadı olan bir adamın və 102 sayılı Konvensiyaya əsasən iki uşağı olan bir dul qadının ailə başçısını itirməsi üçün təminat 40%-dir. Bənzər bir göstərici arvadı və iki uşağı olan bir kişiye əlillik müavinəti verərkən mövcuddur. Bu güzəştlər Avropa Sosial Təhlükəsizlik Məcəlləsində də nəzərdə tutulmuşdur.

Lakin sonrakı BƏT aktları bu müavinətlər üçün daha yüksək bir kompensasiya təmin edir (məsələn, 1969-cu il Konvensiyasına görə, müvəqqəti əmək qabiliyyətini itirmək üçün kompensasiya səviyyəsi müvafiq qazancın 60% -ni təşkil edir).

Beləliklə, qeyd etmək lazımdır ki, 102 sayılı Konvensiya sosial təminat sahəsində bir çox beynəlxalq sənədlərin qəbul edilməsinə, bu sahədə işçilərin və digər sığortalıların hüquqlarının yaxşılaşdırılmasına töhfə verən sosial təminat sahəsində bir növ etalon idi.

Azərbaycanda 102 sayılı Konvensiyanın ratifikasiya edilməsi məsələsi bir sıra səbəblərə görə hələ də ləngiyir (məsələn, bəzi məsələlər istisna olmaqla 102 sayılı Konvensiya ümumilikdə milli qanunvericilikdə təsbit edilmiş sosial təminatların səviyyəsini təmin edir). Bu arada, BƏT konvensiyalarının sosial təminat hüququnun mənbəyi kimi tanınması məsələsi aktual olaraq qalır.

BƏT-in qüvvəyə minən konvensiyasının bu və ya digər dövlətlər tərəfindən ratifikasiya olunmaması halıheç də onu beynəlxalq hüquq normalarına malik, bir və başqa dövlətlərin ratifikasiyaları arasındakı zaman kəsiyində qüvvəyə minən istənilən digər çoxtərəfli müqavilə kimi, beynəlxalq müqavilə olmaqdan məhrum etmir.

Yuxarıdakıları ümumiləşdirərək belə nəticəyə gələ bilərik ki, "Minimum Sosial Təminat Standartları haqqında" 102 sayılı Konvensiyanın müddəaları ümumbəşəri xarakter daşıyır, tibbi xidmət, xəstəlik müavinəti, işsizlik müavinəti, qocalıq, işlə əlaqədar yaralanma, hamiləlik və doğuş, əlillik üçün minimum sosial standartlar, ailə başçısını itirdiyinə görə müavinət, ailə müavinətləri milli qanunvericilikdə əsas kimi qəbul edilməlidir və əlavə qanunvericiliklə yalnız 102 sayılı Konvensiyada göstərilən sosial standartların təkmilləşdirilməsi və yüksəldilməsi mümkündür. Bu konvensiyanın ratifikasiyası ilə əlaqədar olaraq qeyd edilməlidir ki, milli qanunvericilik kifayət qədər sosial təminatlar təmin edir, bununla birlikdə 102 sayılı Konvensiyanın ratifikasiyası qanunvericiliyi beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan bir sosial dövlət olaraq Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun artmasına kömək edəcək.

BƏT-in 1952-ci il Sosial Təminat Minimum Standartlar Konvensiyasının (No 102) ratifikasiya prosesi uzun müddətdir planlaşdırılır. Bu, Nazirlər Kabineti, Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası və Azərbaycan Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası tərəfindən martın 6-da imzalanmış 2012-2013-cü illər üçün ümumi kollektiv müqavilədə qeyd edilmişdir. Bundan əlavə, müqavilənin mətni göstərir ki, 2014 -cü ilə qədər BƏT -in digər konvensiyalarının ratifikasiyası prosesinə başlamaq planlaşdırılır: Əlillik, Yaşlılıq və ailə başçısını itirməyə görə müavinət Konvensiyası, 1967 (No 128), Məşğulluğun Təşviqi və İşsizlikdən Qorunma Konvensiyası, 1988 (No 168), İş Təhlükəsizliyi və Sağlamlığı Konvensiyası, 1981 (No 155), 2001-ci il Təhlükəsizlik ili və Kənd Təsərrüfatında Sağlamlıq Konvensiyası (No 184) və İş Təhlükəsizliyi və Sağlamlığı üçün Tanıtım Çərçivəsi haqqında 2006 -cı il Konvensiyası (No 187).

Sosial tərəfdaşlarla birlikdə iş dünyasındakı vəziyyət öyrənilir, maarifçilik və təşkilat-təcrübə işləri aparılır. BƏT Konvensiyalarının ratifikasiyası ilə bağlı təklifləri müzakirə etmək üçün bir mexanizm yaradılmışdır. Həmkarlar ittifaqı mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanmış və AHİK İcraiyyə Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş əsaslandırılmış təkliflər paketi Sosial və İqtisadi Məsələlər üzrə Respublika Üçtərəfli Komissiyasına təqdim edilmişdir. Beləliklə, 22 dekabr 2020 -ci il tarixində AHİK-in təşəbbüsü ilə Üçtərəfli Komissiya "Sahibkarın müflisləşmə halında işçilərin hüquqlarının müdafiəsi haqqında" 173 sayılı Konvensiyanı ratifikasiya etməyə hazırlıq məsələsini müzakirə etdi və təsdiqlədi. Eyni şəkildə BƏT-in 102 sayılı "Minimum sosial təminat standartı haqqında", 168 sayılı "Məşğulluğun təşviqi və işsizlikdən qorunma haqqında", 184

sayılı "Kənd təsərrüfatında əməyin mühafizəsi və sağlamlığı haqqında", 187 sayılı "Əməyin mühafizəsi və sağlamlığının təşviqinin əsasları haqqında" Konvensiyaları ratifikasiya üçün 2020-2022-ci illər üçün hazırkı Baş Kollektiv Sazişə daxil edilmişdir.

İşlərin geniş spektri BƏT-in "Miqrant İşçilər haqqında" 97 sayılı Konvensiyasının ratifikasiyasına hazırlaşmaq məqsədi daşıyır. Azərbaycan həmkarlar ittifaqları milli miqrasiya siyasətinin hazırlanmasında iştirak edərək könüllülük prinsipi əsasında həmkarlar ittifaqlarında işçilərlə birləşmək hüququnu müəyyən edən və xaricilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin üzvlüyünü məhdudlaşdırmayan "Həmkarlar İttifaqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə əsaslanır. Ölkəmizin qanunvericiliyinə müvafiq olaraq, miqrant işçilər həmkarlar ittifaqları vasitəsi ilə əmək, sosial və iqtisadi hüquqlarını müdafiə etmək hüququna malikdirlər. Onlara kömək etmək üçün AHİK nəzdində "Miqrantlarla İş üzrə İşçi Qrupu" yaradılıb və fəaliyyət göstərir və proseslərin monitorinqinə, məlumat mübadiləsinə və xüsusi fəaliyyətlərin planlaşdırılmasına imkan verən bir hesabat sistemi tətbiq edilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, dövlət orqanlarının, əmək kollektivlərinin və həmkarlar ittifaqı təşkilatlarının iş rejimini dəyişdirən koronavirus infeksiyasına görə yaranan çətin vəziyyət, 2020-ci ildə Qarabağdakı ata-baba torpaqlarının işğalına son qoyan 44 günlük Ermənistanla Vətən Müharibəsi ölkədəki ümumi fəaliyyətə təsirsiz ötüşmədi. Buna baxmayaraq, AHİK İcraiyyə Komitəsi Baş Saziş çərçivəsində götürülmüş öhdəliklərin yerinə yetirilməsini və konvensiyaların təşviqi işini nəzarətdə saxlayır.

Məlumdur ki, yaxşı savadlı və fəal həmkarlar ittifaqı kadrları olduqda qarşıda duran vəzifələr uğurla həll olunur. AHİK kadrların hazırlanması və təhsili ilə bağlı vəzifələrini yerinə yetirir, həmkarlar ittifaqının məqsədli təhsil sistemində malikdir və BƏT ilə sıx əməkdaşlıq edir. Eyni zamanda, dövlətləri müvafiq standartlar qoyaraq əvvəlcə əhalinin ən azı minimum qorunma səviyyəsi ilə universal əhatə dairəsini təmin etməyə, sonra da ardıcıl olaraq artırmağa çağıran zamanla sınaqdan keçirilmiş minimum sosial müdafiə səviyyələrinə dair 102 sayılı Konvensiya (1952) və 202 (2012) sayılı Təvsiyə daxil olmaqla, sosial təminatın yaradılmasına, qorunmasına və təşviqinə mühüm rol verilir.

Bu il AHİK BƏT-lə həmkarlar ittifaqı fəalları üçün 102 sayılı Konvensiyanın və 202 sayılı Təvsiyənin əsas çağırışlarını əhatə edən birgə təlimini davam etdirir. Bunlar mövzu ilə bağlı bir günlük onlayn seminarlardır: "Həmkarlar ittifaqı liderləri arasında BƏT-in 102 sayılı Konvensiyası və BƏT-in 202 sayılı Təvsiyəsi və onların praktik tətbiqi haqqında məlumatlandırma", "Sosial təminatın təşviqində və monitorinqində həmkarlar ittifaqlarının rolu" və s. İş dünyasında potensial problemləri olan sənayedə çalışan insanlara təlim keçmək üçün fərdi yanaşmaya ehtiyac olduğunu görürük. 102 sayılı Konvensiyanın bütün doqquz növü və ya sosial təminat sahələrinin, eləcə də 202 sayılı Təvsiyənin sosial təminata sistemli yanaşmanın, əmək qanunvericiliyi üzrə mütəxəssislər tərəfindən ətraflı öyrənilməsinə və izahını tələb edir. Nəzərdə tutulan tədbirlərlə əlaqədar təlimatları peşəkar işçilərə və fəallara ətraflı izah etməyi vacib hesab edirik. Ölkədə BƏT-in sosial təminat üzrə konvensiyalarını, xüsusən də 102 sayılı, ratifikasiya etməklə əldə edilən üstünlüklər başa düşülməli, bu prosesdə işçi və işəgötürən təşkilatlarının həyati rolu qəbul edilməlidir. Həyata keçirilən işlərin nəticələrinin təqdimatı AHİK İcraiyyə Komitəsinin genişləndirilmiş iclasında müzakirəyə hazırlanır və BƏT-in 102 sayılı Konvensiyasının tam və ya qismən ratifikasiyası ilə bağlı həmkarlar ittifaqları üçün təvsiyələrin hazırlanması aparılır.

Eyni zamanda, həmkarlar ittifaqlarının sosial sığorta, səhiyyə, sosial təminat və işçilərin digər sosial müdafiəsi növlərində əldə etdiyi konkret uğurlara hörmətlə yanaşmaqla yanaşı, bu sahədə təkmilləşdiriləcək çox işlər var. Məsələn, ölkənin həmkarlar ittifaqlarının minimum əmək haqqını yaşayış minimumundan (PM) aşağı olmayan səviyyəyə çatdırmaq üçün apardıqları həmrəylik kampaniyası nəticəsində 1 yanvar 2020-ci il tarixinə Azərbaycanda minimum əmək haqqı əmək qabiliyyətli əhalinin yaşayış minimumunu üstələyir, lakin Qərbi Avropa, ABŞ, Yaponiya, Avstraliyanın inkişaf etmiş ölkələrindən 10 dəfə çox azdır (Almaniyada 1877 dollardan Lüksemburqda 2344 dollara). 2020-ci ildə minimum əmək haqqına görə dünya ölkələrinin reytingində 187 ölkə arasında Azərbaycan 110-cu yerdədir. Bu o deməkdir ki, bu gün ölkədə xeyli sayda insan tam iş günü işləməsinə baxmayaraq layiqli həyat səviyyəsinə malik deyil.

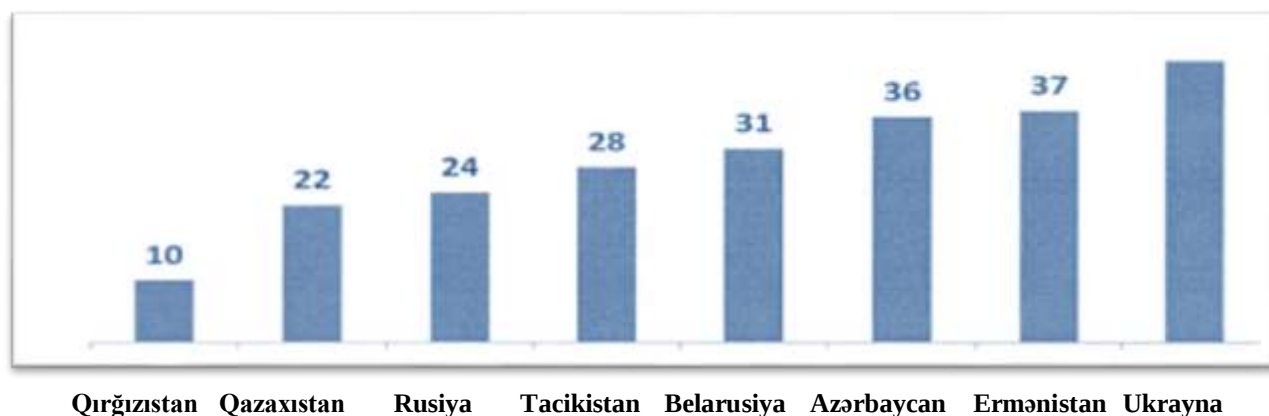
MDB ölkələrində və Gürcüstanda minimum əmək haqqının ölçüsü və onun yaşayış minimumu ilə nisbəti

Dövlət	Minimum əmək haqqı		Yaşayış minimumu (milli valyuta)	Minimum əmək haqqının minimum yaşayış minimumuna nisbəti (%)
	Milli valyuta	ABŞ dolları		
Azərbaycan, manat	250	147	201	124
Ermənistan, dram	68000	141	---	---
Belarusiya, Bel. rubl	375	156	285	132
Gürcüstan, lari:				
Özəl sektor	20	7	---	---
hökumət sektoru	350	125	---	---
Qazaxıstan, tengə	42500	105	32668	130
Qırğızıstan, som	1854	25	5479	34
Moldova, ley:				
real sektor	2775	161	2235	124
büdcəli	1000	58	2235	48
Rusiya, rubl	12130	170	12130 (II KB.2019)	100
Tacikistan, Somani	400	39	---	---
Özbəkistan, sum	679330	67	---	---
Ukrayna, Grivna	5000	187	2118	236

Beynəlxalq müqayisələr apararkən Dünya Bankının mütəxəssisləri əvvəlcə adambaşına 1 ABŞ dolları gəliri alıcılıq qabiliyyəti paritetində (AQP) mütləq yoxsulluq həddi olaraq təyin etdilər. 2015-ci ildən bəri dünyanın ən kasıb ölkələri, 2011-ci il AQP-də yeni beynəlxalq yoxsulluq həddini 1,9 dollar təyin etdilər. İqtisadi inkişaf səviyyəsi daha yüksək olan ölkələr üçün 2011 -ci il AQP -də 3,2 və 5,5 ABŞ dollarına bərabər olan yoxsulluq həddi tətbiq olunur. 3,2 və 5,5 dollar göstəricilərini götürsək, Azərbaycanda müvafiq olaraq 46 və 27 gün yaşamaq olar.

Diaqram 1

Minimum əmək haqqı bölgələrdə bir sıra ölkələrdə orta əmək haqqının% -i ilə (May 2020)

Avropa Sosial Hüquqlar Komitəsinin müddəalarına uyğun olaraq, Aİ-də minimum əmək haqqı milli iqtisadiyyatdakı orta əmək haqqının 60%-ni təşkil etməlidir. Minimum əmək haqqının aşağı olması işçiləri yoxsulluq riskindən qorumur. Minimum əmək haqqının dəfələrlə artırıl-

masına əsaslanaraq keyfiyyətli bir sıçrayış lazımdır. İqtisadiyyatda baş verən böhranlı proseslər, Azərbaycanda işgüzar fəallığın kəskin azalması, iş yerlərinin itirilməsi fonunda nominal gəlir səviyyəsi aşağı düşmüş, əksər ölkələrdə isə bir qədər artmışdır.

Cədvəl 3

2020 -ci ildə əhalinin nominal və real pul gəlirlərinin artım templəri (əvvəlki ilə nisbətən%)

	Adambaşına düşən pul gəlirləri ¹⁾		1 işçinin əmək haqqı		Pensiyalar ²⁾	
	Nominal	istehlak qiymətlərinin artımını nəzərə alaraq	Nominal	istehlak qiymətlərinin artımını nəzərə alaraq	Nominal	istehlak qiymətlərinin artımını nəzərə almaqla
Azərbaycan	97,5	94,8	111	108	123,7	120,3
Ermənistan	...	...	104	103	100,0	98,8
Belarusiya	111,4 ³⁾	106,2 ³⁾	114	108	109,7	104,0
Qazaxıstan	108	101	115	107	110,1	103,1
Qırğızıstan	...	...	108	101	105,2	99,0
Moldova	...	...	110	106	105,2	101,3
Rusiya	100,3	97	106	103	106,6	103,1
Tacikistan	...	...	104	96	105,0	96,7
Özbəkistan	114	101	115	102	116,1	102,8
Ukrayna	107 ⁴⁾	103 ⁴⁾	110	108	109,3	106,4

¹⁾ Azərbaycanda və Ukraynada - CHC metodologiyasına görə; Ukraynada - istifadə edilə bilən gəlir (gəlirlər çıxılmaqla vergilər, 2008 -ci il CHC -nın yenilənmiş versiyasına görə ayırmalar); Qazaxıstanda - milli metod üzrə gəlirlərin qiymətləndirilməsi; Özbəkistanda - ümumi gəlir.

²⁾ kompensasiya ödənişləri nəzərə alınmaqla orta aylıq minimum yaşa görə pensiya; Ermənistanda, Qırğızıstanda və Rusiyada - əsas pensiya.

³⁾ Yanvar-iyun.

⁴⁾ 2020 -ci ilin III rübü 2019 -cu ilin III rübünün% -i kimi

Ölkədə pensiyalar artdı. Azərbaycanda yaşa görə minimum pensiya 2020-ci ilin dekabr ayında 118 ABŞ dolları idi. (Belarusiya - 136, Qazaxıstan - 138, Moldova - 66, Tacikistan - 18, Özbəkistan - 49, Ukrayna - 63 ABŞ dolları. Ermənistanda baza pensiyası 31 ABŞ dolları, Qırğızıstan - 25, Rusiya - 77 ABŞ dolları).

Bir işçiyə düşən nominal orta aylıq əmək haqqı artıb və ölkələrin milli mərkəzi banklarının müəyyən etdiyi rəsmi məzənnələrə əsaslanıb.

Diaqram 2

2020 -ci ildə orta aylıq nominal əmək haqqı (ABŞ dolları ilə)

5. BƏT-in 102-Saylı Konvensiyasının ratifikasiya edilməsinə yardıçı olan təxirəsalınmaz tədbirlər

Tədbirlər bir neçə mərhələni əhatə edir:

1. AHİK -in son qurultayının bu məsələlə ilə bağlı qərarını əsas tutaraq müvafiq orqanlara birgə niyyət protokolunun imzalanması haqqında müraciət olunması
2. Müvafiq qurumların razılıqları alındıqdan sonra BƏT-in səlahiyyətli nümayəndəsinin iştirakı ilə niyyət protokolunun imzalanması tədbirinin keçirilməsi.
3. Qəbul edilmiş qərarın Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi;
4. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin bu məsələlə ilə bağlı razılığını aldıqdan sonra Milli Məclisə ratifikasiya üçün təqdim edilməsi;
5. Sənədin Milli Məclisdə ratifikasiya edilməsi üçün MM-nin Əmək və sosial siyasət komitəsində müzakirələrinin təşkil edilməsi;
6. MM-in Əmək və sosial siyasət komitəsi ilə tərəflər arasında müvafiq razılaşma əldə edildikdən sonra hazırlanmış yekun sənədin Milli Məclisin gündəliyinə salınması və ratifikasiya edilməsi.

6. Nəticə və təkliflər

Ötən illər ərzində Azərbaycanda əhalinin sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra uğurlu addımlar atılmış və mövcud qanunvericilik təkmilləşdirilmişdir. Digər tərəfdən, mövcud vəziyyətin təhlili göstərir ki, ölkədə sosial müdafiə proqramlarının əhatəliliyi və intensivliyi qənaətbəxş səviyyədə deyil. Bu istiqamətdə mövcud problemlərin aradan qaldırılması məqsədilə müəyyən təkliflər irəli sürülmüşdür.

2021-ci ilin sonuna ölkə üzrə minimum əmək haqqının həcmnin ƏƏSMN tərəfindən 300 manata qədər qaldırılması təklif edilib. Digər bir təklif kimi minimum əmək haqqının həcmnin ölkə üzrə orta aylıq əmək haqqının yarısına qədər qaldırılmasını, yəni İqtisadiyyat Nazirliyinin bu ilin yekununa planlaşdırdığı 727 manatın yarısına qədər qaldırılması qismən də olsa imkansız və aztəminatlı əhalinin güzəranını yaxşılaşdırma bilər.

“Azərbaycan Respublikasında 2018-ci il üçün yaşayış minimumu haqqında” 2017-ci il 1 dekabr tarixli 906-VQ nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə əhalinin əsas sosial-demografik qrupları üzrə 2021-ci ilin 1 yanvar tarixindən 2021-ci il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə 196 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 207 manat, pensiyaçılar üçün 162 manat, uşaqlar üçün 175 manat məbləğində müəyyən edilmişdir.

2020-ci ildə ünvanlı dövlət sosial yardım proqramının da əhatə dairəsi 70 faizə qədər genişlənilib və ötən ilin sonuna 72 min aztəminatlı ailəyə (296 min ailə üzvü) ünvanlı dövlət sosial yardım ödənilib. Bir ailəyə düşən orta aylıq yardım məbləği 210 manata yaxındır. Ünvanlı dövlət sosial yardım ödənilən ailələrin üzvlərinin 55 faizi uşaqlardır.

Sosial Müdafiə Sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər aşağıdakılardır:

- Bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ünvanlı sosial yardımın verilməsi ilə bağlı konkret şərtlərin tətbiq edilməsi (şərtli nağd köçürmələri) uğurlu praktika hesab edilir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda hal-hazırda bu təcrübədən istifadə edilmir. Ünvanlı yardımın konkret şərtlər daxilində verilməsi yoxsulluğun aradan qaldırılması və əhalinin rifahının yaxşılaşdırılmasına istiqamətlənir. Beynəlxalq praktikada ehtiyacı olan ailələrə şərtli nağd köçürmələr ilə bağlı tətbiq edilən şərtlərə ailədəki məktəb yaşındakı uşaqların təhsildə davamiyyəti və 6 yaşına kimi uşaqların peyvənd edilməsi daxildir. Bu təcrübənin ölkədə tətbiq edilməsi həmçinin yoxsulluğun qeyri-monetar aspektlərinin yaxşılaşdırılmasına kömək edə bilər.

- ÜSY-ın verilməsinin 1 ildən 2 ilə uzadılması məmur-vətəndaş qarşılıqlı ünsiyyətini azaltmaqla administrativ maneələri aradan qaldıra bilər. Nəzərə alsaq ki, ÜSY alanların əksəriyyəti (70%) təkrar müraciət edənlərdir, bu yardım əhalinin yoxsulluq səviyyəsindən çıxmasına kömək

edə bilmir. Bu baxımdan müddətin 2 ilə qədər uzaldılması məqsədəuyğundur. Digər tərəfdən, beynəlxalq standartlara əsasən, bu istiqamətdə cari vəziyyətin qiymətləndirilməsi baxımından 2 il uzun müddət hesab edilir. Belə ki, bu dövrdə ailə üzvlərinin əmək haqqı ilə bağlı statusu dəyişə bilər.

- Azərbaycanda pensiya sistemində aparılan mütamadi islahatlar bu istiqamətdə ciddi boşluqların olmasına dəlalət edir, hətta də bəzi vətəndaşlar vaxtından qabaq pensiyaya çıxmaq məqsədilə, xüsusilə sağlamlıq durumları ilə bağlı saxta sənədlərin əldə edilməsinə meyillidirlər. Bu sahədə aparılan son yoxlamalar hətta də pensiyanın təyinatında müəyyən boşluqların olduğunu göstərir.

Ölkədə əmək bazarında qeyri-leqal fəaliyyətlərin olması və hətta də əmək müqaviləsi olmadan çalışanların mövcudluğu DSMF-nun xərclərinin qarşılanmamasına böyük təsir göstərir. Bu səbəbdən də, sözügedən halların azaldılması məqsədilə əmək bazarı iştirakçılarının mükəmməl elektronlaşdırılmış reyesterinin yaradılması və bu sahədə şəffaflığın artırılması istiqamətində monitorinq işlərinin genişləndirilməsinə ehtiyac var.

- Hətta 2012-ci ilin sonundan ASK tərəfindən gündəmə gətirilən və özəl müəssisələrdə məcburi dövlət sosial sığorta ödənişinin 22 %-dən 12%-ə salınması təklifi hətta də öz aktuallığını itirməyib.

- Əmək müqaviləsi olmadan çalışanların sayının azaldılması məqsədilə müəssisələrdə nəzarət və təşviq mexanizmlərinin gücləndirilməsi təklif edilir. "2021-2025-ci illərə dair sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın hədəflərinə uyğun olaraq hər il minimum əmək haqqının qaldırılması və 2025-ci ildə bu rəqəmin 500 manata çatdırılması formal sektorda çalışan və az əmək haqqı alan işçilərin qeyri-formal sektora axınının qarşısını qismən də olsa ala bilər.

- Əlillərin əmək prosesinə daha yaxından cəlb edilməsi və onların uyğun işlə təmin edilməsinə nail olmaq məqsədilə nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsinə ciddi ehtiyac var. Qanunvericiliyə əsasən, işçilərin sayı 50-100 arasında olan müəssisələrdə işçilərin 4 faizi, 100-dən artıq olan müəssisələrdə isə 5 faizini əlillər təşkil etməlidir, lakin müəssisələrin əksəriyyətində buna riayət edilmir. Bu istiqamətdə sanksiyaların sərtləşdirilməsi əlillərin əmək prosesinə cəlb edilməsini sürətləndirə bilər.

6.1 BƏT-in «Minimum sosial təminat normaları haqqında» 102 sayılı Konvensiyasına aid təkliflər

S.S. №№	Vəziyyət	Təklif
II bölmə. Tibbi yardım	28 oktyabr 1999-cu ildə qəbul edilmiş və keçid vəziyyətinə əsasən, mərhələlərlə qüvvəyə minən «Tibbi sığorta» haqqında Qanuna görə ölkəmizdə sığortanın bu növü icbari və könüllü olmaqla 2 növə ayrılır ki, bu da sığorta haqqını könüllü ödəməklə əhalinin bütün kateqoriyalarının tibbi sığorta ilə əhatə olunmasına imkan verir. Tibbi xidmətlərə hər günə 2550-dən artıq tibbi xidmət və 3500-dən artıq diaqnoz daxildir və bu xidmətlər Konvensiyada əks olunan minimum normaları özündə ehtiva edir. Xəstəlik halında yardımın alınma-	Konvensiyanın 10-cu maddəsinin «b» bəndinə, 11-ci maddəsinə, 51-ci maddəsinə uyğunlaşdırmaq (konvensiyada tələb olunan minimum staj dövrü yazılır) məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15.09.1998-ci il tarixli 189 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ödəmələrin və əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirmiş işçilərə sığorta edənin vəsaiti hesabına ödənilən müavinətin hesablanması və ödənilməsi haqqında» Əsasnamənin 3-cü bəndinin 4-cü abzasından «6 ay sosial

	sına (Konvensiya m.10) aid respublikamızda kifayət qədər hüquqi baza mövcuddur.	stajı olan» sözləri və 25-ci maddəsinin ikinci abzasından «6 ay sosial sığorta stajı olmayan şəxslərə» sözləri hamiləliyə və doğuşa görə müavinət almaq hüququna münasibətdə çıxarıl-sın. Bu təklif «Baş Saziş»də də öz əksini tapıb. Konvensiyaya görə (maddə 11) bu yardımı almaq üçün həmin şəxs və ya onun ailə başçısı tə-ləb olunan minimum staj dövr-ünü tamamlamalıdır.
II bölmə. Xəstəlik müavinəti	Xəstəlik vəərəqəsini təqdim edən hər bir işçinin sığorta stajından asılı olaraq, əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsi halında itirilmiş əməkhaqlarının, gəlirlərin və əlavə xərclərinin tam və ya qis-mən kompensasiya edilməsi məqsədilə əmək qabiliyyətinin müvəq-qəti itirilməsinə görə müavinət almaq hüquqları vardır. Hamiləliyə və doğuma görə hesab-lanan müavinət 100% məbləğində ödənilir. Bu müavinətdən heç bir tutqu hesablanmır (<i>«Məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ödəmə-lərin və əmək qabiliyyətini müvəq-qəti itirmiş işçilərə sığorta edənin vəsaiti hesabına ödənilən müavi-nətin hesablanması və ödənilməsi haqqında» Əsasnamə bənd 72</i>). Lakin bu müavinət növünün hesablanması üçün də ən azı 6 ay sosial sığorta stajı tələb olunur ki, bu stajın da çıxarılması təklifini yuxarıda qeyd etdik. Konvensiyaya görə müavinət istis-na olaraq hər xəstəlik halı üçün 3 gün verilməyə bilər. Ölkə qanunvericiliyində belə istis-nalar mövcuddur. Bu istisnaların hansı hallara aid olması və müd-dəti dəqiq göstərilmişdir. Qeyd olunan Əsasnamənin 21-ci bəndinə əsasən işləyən əlillərə (müharibə əlillərindən başqa və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara) əmək qabiliyyətinin müvəq-qəti itirilməsinə görə müavinət, əmək şikəstliyi və peşə xəstəliyinin	Əsasnamənin 62-ci bəndinə əsa-sən müavinətin miqdarı müəy-yən edilərkən bəzi kateqoriyalar üçün staj nəzərə alınmadan qazancın 150%-i, 8 ildən çox staja 100%, 5-8 il arası stajlarda 80%, 5 ilədək sığorta stajında 60% nəzərdə tutulmuşdur. Lakin sonradan 13 iyul 2011-ci ildə Əsasnaməyə edilən dəyişikliklər nəticəsində qazancın 150 %-i ilə əlaqədar olan müavinət tamamilə ləğv edildi, sosial sığorta stajı isə müvafiq olaraq 12 il və daha çox, 8-12 il və 8 ilədək sığorta stajı ilə əvəz olundu. Bu dəyi-şiklik işçilərin itirilmiş gəlir-lərinin kompensasiyası zamanı məbləğin azalmasına səbəb oldu. Bu bənddə göstərilən sosial sığorta stajlarına yenidən baxıl-ması məqsədmüvafiqdir. Ölkə qanunvericiliyində xəstə-liyə görə müavinətin əhatə dai-rəsi Konvensiyada nəzərdə tutul-duğundan üstündür. Belə ki, özünün xəstələnməsindən başqa ailə üzvlərinə qulluqla bağlı, stasionar müalicədən sonra sanatoriya-kurort müalicəsi za-manı, sağlamlıq imkanları məhdud uşağa qulluqla bağlı ailə üzvünə müavinət də ödənilir.

	dən başqa qalan hallarda, ardıcıl və yaxud təkrar xəstələnmə zamanı təqvim ilində altı aydan çox olmamaq şərti ilə verilir. Əsasnamənin 25-ci bəndinə əsasən, xəstəlik müavinətinin kimlərə verilməməsi (istisnalar olmadan) göstərilib: - 6 ay sosial sığorta stajı olmayan şəxslərə; - əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsi halı şəxsin MDSS haqqı hesablanmayan əmək fəaliyyəti dövründə baş vermişdirsə; - işdən və ya başqa vəzifədən boyun qaçırmaq məqsədilə sığortaolunan qəsdən öz sağlamlığına zərər vurduqda və yaxud özünün yalandan xəstə kimi qələmə verdikdə; - törətdikləri cinayət zamanı aldıqları zədə nəticəsində əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirdikdə; - məcburi müalicə zamanı (ruhi xəstəlikdən başqa). 60-cı bəndə əsasən sərxoşluq nəticəsində, yaxud da sərxoşluqla əlaqədar olan xəstəliklər zamanı müavinət əmək qabiliyyətinin itirilməsinin 11-ci günündən, xroniki alkoqolik olan xəstənin stasionar müalicəsi zamanı isə ümumi əsaslar üzrə əmək qabiliyyətinin itirildiyi birinci gündən verilir. Bu mənada bizim milli qanunvericiliyimiz qeyd olunan konvensiyanın tələblərinə görə daha müsbət xarakterdədir.	
IV bölmə. İşsizlikdən sığorta	Ölkəmizdə «İşsizlikdən sığorta haqqında» Qanuna uyğun olaraq bütün işçilər işsizlikdən sığorta olunan sayılır və onlardan pensiyaçı olub-olmamasından asılı olmayaraq sığorta haqqı tutulur.	Amma qanunvericilikdə pensiyaçının işsizlik statusu və işsizliyə görə müavinət almaq hüququ yoxdur. Bu isə pensiyaçıların hüququnu pozur. Belə ki, adıçəkilən Qanunun tələbləri baxımından «sığortaolunan - Azərbaycan Respublikası qanunlarına uyğun olaraq işəgötürənlə əmək müqaviləsi bağlamış və işsizlikdən sığorta olunan şəxslər»dir. Qeyd ediləni nəzərə alaraq təklif edirik ki, işləyən pensiyaçılar «işsizlikdən sığorta haqqında» Qanunda «sığorta olunan» anlayışından çıxarılsın və onlardan sığorta haqqı tutulmasın.

V bölmə. Yaşa görə müavinət	Konvensiyanın 1-ci maddəsinin (f) bəndində staj dövrünə sosial ödənişlərin həyata keçirildiyi dövr də daxildir. Sosial ödənişlər ifadəsi V hissənin bir çox bəndlərində də nəzərdə tutulub.	Ona görə də mülki-hüquqi müqavilələrlə işləyib sığorta ödənişləri edən şəxslərin stajı da pensiya verilməsi üçün sığorta stajına daxil edilməlidir. Fikrimizcə «Əmək pensiyaları» haqqında qanunun 21-ci maddəsinə idarə müəssisə və təşkilatlarda mülki - hüquqi müqavilələrlə çalışan şəxslərin də sığorta haqları ödədikləri müddətin də daxil edilməsi məqsədəuyğun hesab edilsin.
VI bölmə. İstehsalat zədəsi müavinəti	Ölkəmizdə göstərilən tibbi xidmət istehsalat zədəsindən müdafiə olunan şəxslərin sağlamlığını qorumaq, onu bərpa etmək, yaxşılaşdırmaq, əmək qabiliyyətini bərpa etmək məqsədini daşıyır. Milli qanunvericilikdə tibbi xidməti həyata keçirən qurumlar peşə reabilitasiya mərkəzləri ilə daim əməkdaşlıq edir.	Bu sahədə milli qanunvericiliyin müddəaları Konvensiyanın tələblərinə uyğundur.
VII bölmə. Ailə müavinəti	Konvensiyanın 42-ci maddəsində bu müavinətin hansı formada olması göstərilir. Ölkəmizdə bu müavinət birdəfəlik və dövrü şəkildədir. Bu gün üçün birdəfəlik müavinət 1 uşağa görə 200 manat. Hamiləliyə də doğuma görə 126 gün, lazım olarsa əlavə 14 gün əmək qabiliyyətinin itirilməsi dövründə əməkhaqqından hesablanan müavinət, dövrü ödəniş isə uşaq 1 yaş yaşına çatanaqədər verilən 44 manat və yaş yarımından üç yaşa çatanaqədər verilən 28 manat məbləğində işləyən analara və ya uşağa qulluq edən ailənin hər hansı bir üzvünə verilən müavinətdir.	Verilən bu müavinətlər Konvensiyada müəyyən edilmiş ödəniş forması ilə müqayisədə çox aşağı hədddir. Ona görə də uşağın doğulması ilə əlaqədar verilən birdəfəlik müavinətlərin və dövrü müavinətlərin ildə bir dəfə yox, tələbata uyğun olaraq artırılmasını təklif edirik. Təklif edirik ki, həm də uşaqların ehtiyaclarını ödəmək, ailəyə kömək məqsədilə uşaqlar 18 yaşına çatanaqədər hər uşaq üçün «uşaq pulu» müəyyən edilsin və müavinət kimi ailəyə ödənilsin. Konvensiyanın 1-ci maddənin (e) bəndindən fərqli olaraq ölkə qanunvericiliyində «uşaq» dedikdə 18 yaşadək şəxslər başa düşülür. (Konvensiyada 15 yaşdan aşağı olanlar nəzərdə tutulub.)
VIII bölmə. Analıq müavinəti	Hamilələrin, doğuş və bunlardan törəyən digər hallara münasibətdə analıq tibbi yardımını doğuşdan əvvəl, doğuş zamanı və sonrakı xidmət, zəruri hallarda xəstəxanaya yerləşdirməyi nəzərdə tutur. Konvensiyanın 51-ci maddəsinə görə bu yardım staj dövrünü	Bütün qanunvericilikdə də belə müddəanın yazılması analığın müdafiəsi, analıq yardımını baxımından təqdirəlayiq olardı. Bunun nəzərə alınmasını təklif edirik

	tamamlayan müdafiə olunan kateqoriyaya aid olan kişinin arvadına verilir.	
IX bölmə. Əlillik müavinəti	Milli qanunvericilikdə əlilliyə görə əmək pensiyası sığortaolunanın xəstəlik və ya xəsarət nəticəsində yaranan əqli və ya fiziki qüsurlara görə əmək qabiliyyətinin məhdudlaşması ilə əlaqədar təyin olunur. Qanunvericilikdə hərbi qulluqçular sırasından olan əlilləri müxtəlif kateqoriyalara bölmüş və əlilliyə görə əmək pensiyasının təyin edilməsi şərtləri də fərqlidir. Belə ki, bu qəbildən olan I qrup müharibə əlili olan şəxslərə bu növ pensiyalar xidmət illərindən asılı olmayaraq «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun, 12.2-ci maddəsində qeyd edilən şərtlər daxilində ödənilir.	Bu sahədə milli qanunvericiliyimizdə tez-tez dəyişiklik edilir və təkmilləşir.
X bölmə. Ailə başçısının itirilməsinə gərə müavinət	Bu sahə də «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunla tənzimlənir. Bu növ pensiyanın kimlərin ala biləcəyi həm Mülki Məcəllədə, həm də qeyd etdiyimiz Qanunda əks olunmuşdur. Bu növ pensiya 100% məbləğində verilir. Övladlığa götürülən və övladlığa götürənlər də bu növ pensiyadan yararlanır.	

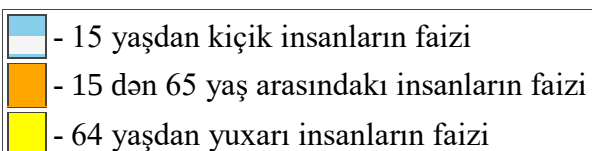
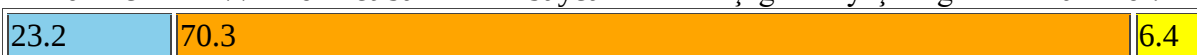
Azərbaycan Respublikası. Ümumi məlumat

Azərbaycanda əhalinin sayı 2021-ci ilin əvvəlinə 10 233 798 nəfər (Kişilər: 5,065,213 və Qadınlar: 5.168.585), şəhər və kənd yaşayış məntəqələrinin əhalinin məskunlaşmasında payı isə uyğun olaraq, 53,1 və 46,9 faiz təşkil edir. Kənd yaşayış məntəqələrində infrastrukturun nisbətən zəif inkişafı və iş imkanlarının məhdud olması ölkə daxilində şəhərlərə miqrasiyanın səviyyəsini artırmışdır.

Ölkə demoqrafik keçid dövrünü yaşayır, belə ki, ötən illər ərzində doğum səviyyəsinin yüksək olması və yaşlı əhalinin nisbətinin azalması əhalinin artımına səbəb olmuşdur (2020-ci ildə Doğum: 213.986 nəfər. Ölümlər: 70.454 nəfər. Əhalinin təbii artımı: 143.532 nəfər. Miqrasiya əhalisinin artımı: -3 432 nəfər) Əhalinin təbii artımı üzrə statistikaya nəzər saldıqda, aydın olur ki, 2002-ci ildən başlayaraq ölkədə doğum səviyyəsinin artmasına baxmayaraq, son illər bu göstəricinin aşağı düşməsi müşahidə olunmuşdur.

Yaş qruplarına görə əhalinin bölgüsü

2021-ci ilin əvvəlindən etibarən Azərbaycan əhalisi aşağıdakı yaş bölgüsünə malik idi:

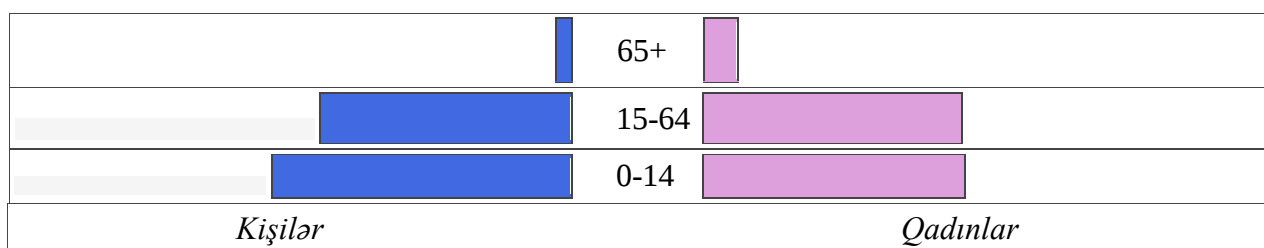
Mütləq rəqəmlərlə:

2.374.446 gənc 15 yaşadək (1.258.962 kişi / 1.115.586 qadın)

7.199.375 nəfər 15 yaşdan yuxarı və 65 yaşdan kiçik (kişilər: 3.540.792 / qadınlar: 3.658.583)

659.978 nəfər 64 yaşdan yuxarı (239.369 kişi / 420.609 qadın)

Məlumatların yuxarıda verildiyi yalnız üç yaş qrupunun təmsil olunduğu yaş-cinsi piramidanın modeli:

Göründüyü kimi, Azərbaycanın yaş piramidası stasionar və ya cavanlaşdırıcı tipə malikdir. Belə bir piramida məhsuldarlığın azalması ilə xarakterizə olunan inkişaf etmiş ölkələrə xasdır. Buna baxmayaraq, belə ölkələrin əhalisi nisbətən yüksək ömür sürür.

Azərbaycan üçün ümumi demoqrafik yük faktoru 42,1 %-dir. Bu, əmək qabiliyyətli əhalinin (əhalinin məhsuldar hissəsi) əmək qabiliyyətli əhaliyə aid olmayan (əhalinin asılı hissəsi: 15 yaş qədər və 64 yaşdan yuxarı) əhalinin iki qatından çox olduğunu göstərir və cəmiyyətə nisbətən aşağı sosial yük yaradır. Asılılıq əmsalı birbaşa dövlətdəki sosial siyasətə maliyyə xərclərini əks etdirir. Məsələn, bu əmsalın artması ilə təhsil müəssisələrinin tikintisi, sosial müdafiə, səhiyyə, pensiya ödənişləri və s. xərclər artırılmalıdır.

Potensial əvəzetmə nisbəti (uşaq yükü nisbəti) əmək qabiliyyət yaşından aşağı əhalinin əmək qabiliyyətli yaş əhalisinə nisbəti kimi hesablanır və 33%-dir.

Yaşlı asılılıq əmsalı, əmək qabiliyyətli yaşdan yuxarı əhalinin əmək qabiliyyətli yaş əhalisinə nisbəti kimi hesablanır və 9,2 % təşkil edir.

Doğuş zamanı gözlənilən ortalama ömür müddəti kişilər üçün 63,2 il, qadınlar üçün 72 il, hər iki cins üçün təxminən 67.4 ildir (dünya üzrə bu göstərici 71-dir).

Əhali savadlılığı Azərbaycanda 15 yaşdan yuxarı təxminən 7,844,397 nəfər istənilən dildə oxuya və yazı bilər. Bu, ümumi yetkin əhalinin 99,81% -ni təşkil edir. Təqribən 14.956 insan savadsızdır.

Əsas sosial-iqtisadi göstəricilər

2020-ci ildəki işlərin statistik məlumatları göstərir ki, koronavirus infeksiyası (COVID-19), dünya iqtisadiyyatındakı tənəzzül və neft qiymətlərinin düşməsinə qarşı mübarizə məqsədilə məhdudlaşdırıcı tədbirlərin tətbiqi əksər ölkələrin, o cümlədən Azərbaycanın da iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərmişdir.

Azərbaycanda Ümumi Daxili Məhsul: 74,830,449,662 dollar, o cümlədən adambaşına düşən ÜDM -7,276 dollar (illik 20,564 dollar)

Dövlət borc hesabı üzrə borc: 114 807 751 116 dollar, o cümlədən adambaşına düşən dövlət borcu - 11.163 dollar, bu ilə hesablanan dövlət borcu -1,344,132,136 dollardır.

Azərbaycan Respublikasının 2020-ci ildəki əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri (2019-cu ilədək % - lə)

Azərbaycan Respublikası	ÜDM (sabit qiymətlər)	Sənaye məhsulları (sabit qiymətlərlə)	Nəqliyyat müəssisələri tərəfindən malların daşınması (boru kəmərləri olmadan)	Əsas kapital qoyuluşu (sabit qiymətlərlə; bütün maliyyə mənbələri)	Pərakəndə dövriyyəsi (sabit qiymətlərlə)	İstehlakçı qiymətləri indeksləri
	95,7	95,0	75,0	91,7	98,7	102,8

İşsizlik səviyyəsi

(orta rüblük; iqtisadi cəhətdən fəal əhalinin sayına % - lə)

	2019				2020			
	I rüb	II rüb	III rüb	IV rüb	I rüb	II rüb	III rüb	IV rüb
Azərbaycan	4,9	4,8	4,8	4,8	4,9	6,5	6,9	7,2

Əlavə №2

Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında

Əmək qabiliyyətli əhalinin 70%-ə yaxın olması o deməkdir ki, əhalinin böyük hissəsi Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi (bundan sonra - AR ƏƏSMN) yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna (bundan sonra -DSMF) ödəniş edir və dövlətin sosial müdafiə xərcləri baxımından yükünü azaldır. Buna baxmayaraq, DSMF-nun gəlirləri nəzərdə tutulan xərclərin icrasına kifayət etmir və bu məqsədlə dövlət büdcəsindən transferlər həyata keçirilir.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il üçün gəlirlərinin və xərclərinin 5146,03 mln. manat məbləğində müəyyən edildiyi qeyd olunmuşdur ki, bu da 2019-cu ilin icra göstəricisindən 24,7%, 2020-ci ilin müvafiq göstəricisindən isə 7,6% çoxdur

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2021-ci ildə də Fondun gəlirlərinin məcburi dövlət sosial sığorta haqlarından, digər gəlirlərdən və Fondun büdcəsinin balanslaşdırılması məqsədilə dövlət

büdcəsinin öhdəliklərinin maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərdən ibarət olacağı nəzərdə tutulmuşdur.

2021-ci ildə dövlət sosial müdafiə fondunun gəlirləri aşağıdakı daxilolmalar hesabına formalaşır:

	Gəlirlərin mənbələri	Məbləğ (manatla)
1.	Məcburi dövlət sosial sığorta haqları, cəmi o cümlədən:	3 502 499 210,0
1.1.	büdcədən maliyyələşən təşkilatlar üzrə	1 183 982 341,0
1.2.	büdcədən maliyyələşən təşkilatlarda işləyənlər üzrə	161 452 137,0
1.3.	qeyri-büdcə sektoru üzrə o cümlədən:	2 157 064 732,0
1.3.1.	sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslər üzrə	60 000 000,0
2.	Digər gəlirlər, cəmi o cümlədən:	12 000 000,0
2.1.	sanatoriya-kurort yollayışlarının qismən dəyəri üzrə daxilolmalar	2 060 000,0
3.	Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin balanslaşdırılması məqsədilə dövlət büdcəsinin öhdəliklərinin maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılan vəsait	1 631 530 950,0

Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il büdcəsinin xərcləri aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilir:

	Xərclərin istiqamətləri	Məbləğ (manatla)
1.	Əhaliyə ödənişlər üzrə xərclər	5 004 790 000,0
1.1.	əmək pensiyalarının ödənilməsi xərcləri	4 880 040 000,0
1.2.	məcburi dövlət sosial sığorta haqları hesabına müavinət xərcləri	124 750 000,0
1.2.1.	əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə görə	32 670 000,0
1.2.2.	hamiləliyə və doğuma görə	40 050 000,0
1.2.3.	uşağın anadan olmasına görə	11 800 000,0
1.2.4.	3 yaşına çatanadək uşaqlara qulluqla əlaqədar	16 170 000,0
1.2.5.	dəfn üçün	24 060 000,0
2.	Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası xətti ilə sığortalananların sanatoriya-kurort müalicəsi və sağlamlaşdırma tədbirlərinin həyata keçirilməsi üzrə xərclər	20 500 000,0
3.	Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) əhaliyə sosial sahədə xidmətlərin təşkili üzrə fəaliyyətinin müştərək maliyyələşdirilməsi xərcləri, eləcə də pensiya və müavinətlər üzrə bank əməliyyatlarının aparılması və sair xidmət haqları xərcləri	32 580 000,0
4.	Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) aparatının və digər struktur bölmələrinin saxlanması xərcləri	87 500 160,0
5.	Beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqlarının ödənilməsi xərcləri	60 000,0
5.1.	Beynəlxalq Sosial Təminat Assosiasiyasına üzvlük haqqının ödənilməsi xərcləri	30 000,0
5.2.	Pensiya və Sosial Fondların Beynəlxalq Assosiasiyasına üzvlük haqqının ödənilməsi xərcləri	30 000,0

6.	Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası arasında 2004-cü il 23 sentyabr tarixində imzalanmış “İnkişaf üçün Kredit Sazişi”nə əsasən “Pensiya və sosial təminat” layihəsi üzrə kreditin qaytarılması xərcləri	600 000,0
----	---	-----------

Dövlət sosial müdafiə fondunun (o cümlədən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) aparatının və digər struktur bölmələrinin) hesablarında ilin sonuna qalan vəsait növbəti ilin xərclərinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir.

Büdcə ili ərzində dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlara nəzərdə tutulmuş məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə vəsaitlər Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna tam məbləğdə daxil olmadıqda, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin balanslaşdırılması məqsədilə dövlət büdcəsinin öhdəliklərinin maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin məbləği nəzərdə tutulmuş və faktiki hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqları arasındakı fərq qədər artırılır, artıq daxil olduqda isə nəzərdə tutulmuş və faktiki hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqları arasındakı fərq qədər azaldılır.

İstifadə olunan mənbələr

1. Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu Beynəlxalq Konvensiyalar. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası. Bakı 2020-ci il. 2667 səh.
2. “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019–2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. İlham ƏLİYEV, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Bakı şəhəri, 29 yanvar 2019-cu il, № 500
3. Azərbaycan Respublikası Regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı. İlham ƏLİYEV, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Bakı şəhəri, 29 yanvar 2019-cu il, № 500
4. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında İcmal Hesabat. Bakı 2020.
5. Azərbaycan Respublikasının iştirakçısı olduğu beynəlxalq konvensiyaların qanunvericilikdə təsbiti, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman), Bakı, Qanun, 2003, s.58
6. Əliyev Mais Nəbi oğlu. Yoxsulluğa qarşı mübarizənin hüquqi problemləri. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2006, 184 s.
7. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2018-ci il üzrə hesabatı
8. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2019-cu il üzrə hesabatı
9. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2020-ci il üzrə hesabatı
10. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 3 illik fəaliyyətinə dair hesabat. Bakı, 2021.
11. Əməkpensiyaçılarıninsayı vəpensiyanınortaaylıqməbləğiibarədə məlumat. Azərb. Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. 2021.
12. “Dövlət sosial müdafiə fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının Rəyi, BAKI 2019.
13. “Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının Rəyi, BAKI 2020.
14. Azərbaycanda Sosial Müdafiə Sistemi: Qiymətləndirmə və Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri CESD Tədqiqat Qrupu. http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2016/11/CESD_UNDP_EU_Social_Protection_Paper.pdf
15. Qalib Bayramov Qubad İbadoğlu Rəcəb İmanov . “Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın icrasının və “Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın hazırlanması və qəbulunun Açıq Hökumət Tərəfdaşlığı prinsiplərinə uyğunluğunun qiymətləndirilməsi üzrə Kölgə Hesabatı. İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi, Bakı, dekabr 2016, 79 s.
16. Социальная защита для всех. Ратификация Конвенции МОТ № 102 – международного акта о минимальных нормах социального обеспечения. Записка подготовлена Артемом Сычом и Крумом Марковым, редакторы Ясмينا Папа и Валерия Нестеренко (МОТ). Серия записок «Минимальные уровни социальной защиты в действии» выпускается Валери Шмитт (ValerieSchmitt) и Лавлин Де (LoveleenDe), Департамент социальной защиты Международной организации труда (МОТ). Международноебюротруда, Женева, Швейцария. International Labour Office, 4, route des Morillons, 1211 Genève 22, Switzerland <http://standards.social-protection.org>
17. Справочные материалы. Федеральная служба государственной статистики. 2018. Численность населения с денежными доходами. 30 апреля. Доступно по ссылке: www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_51g.doc. Правительство РФ. 2018.

18. <http://government.ru/activities/selection/473/32900/>. ILO. 2017. World Social Protection Report 2017-19:
19. Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals (Geneva). www.ilo.org/
20. wcm5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf. –. 1952.
21. Конвенция 1952 года о минимальных нормах социального обеспечения (№ 102). https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C102. Myers, R. 1952.
22. Minimum Standards of Social Security: New International Convention (US Social Security Agency). www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v15n10/v15n10p3.pdf. Государственная Дума. 2018. <http://duma.gov.ru/news/28245/>
23. www.facebook.com/SPplatform
24. www.linkedin.com/company/social-protection-platform
25. www.twitter.com/soc_protection
26. www.youtube.com/user/ILOTV

**Об изучении ситуации с социальным обеспечением в
Азербайджанской Республике и ускорении ратификации
Конвенции № 102 Международной Организации Труда
«О минимальных нормах социального обеспечения»**

Ответственный за выпуск	И .Алиев
Консультант	Я.Гамзаев
Ответственный за оформление	Г .Джафаров
Эксперты	Н.Гусейнов
	Р.Ефендиев
	М.Махмудов

Целью изучения ситуации с социальным обеспечением в Азербайджанской Республике и ускорением ратификации Конвенции № 102 Международной Организации Труда «О минимальных нормах социального обеспечения», является выявление того, как требования данной Конвенции и Рекомендации № 202 МОТ отражены в законодательстве Азербайджана, статус их выполнения.

Документ содержит системный обзор положений К №102, специфику стандартов социального обеспечения МОТ, её международное значение, проведение анализа преимуществ К №102 МОТ и актуальности её ратификации для Азербайджана, в т.ч. с точки зрения глобальной пандемии COVID-19. Определены позиция профсоюзов и действия, которые необходимо предпринять для ускорения ратификации К № 102.

Содержание

Введение	42
1. Цели исследования	43
2. Конвенция № 102 Международной Организации Труда «О минимальных нормах социального обеспечения».....	43
2.1. Вопросы социального обеспечения в международном праве	43
2.2. Конвенция МОТ № 102 - системный обзор социального обеспечения	45
2.3. Конвенция МОТ № 102: - регламент	46
2.4. Специфика стандартов социального обеспечения МОТ	47
2.5. Преимущества ратификации Конвенции МОТ о социальном обеспечении	48
2.6. Актуальность Конвенции № 102 с точки зрения глобальной пандемии COVID-19	48
2.7. Международный опыт ратификации Конвенции № 102, в том числе в странах СНГ	49
3. Текущая ситуация в Азербайджане. Исследование	50
4. Значение Конвенции № 102 для профсоюзов	60
4.1. Продвижение и мониторинг социального обеспечения - профсоюзы Азербайджана	61
5. Неотложные меры, предусмотренные для ратификации Конвенции МОТ № 102.....	67
6. Выводы и предложения	67
6.1. Предложения по Конвенции МОТ № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения»	69
Приложение №1. Азербайджанская Республика. Общая информация (общие сведения)	75
Приложение №2. О бюджете Государственного фонда социальной защиты на 2021 год.....	77
Используемые источники	79

Введение

Система социальной защиты состоит из программ, направленных на сокращение бедности и экономической уязвимости населения посредством содействия созданию эффективных рынков труда, снижения рисков, которым подвергаются граждане и усиления способности защищаться от потери заработной платы. Основу этой системы составляют социальное страхование и социальные выплаты. Социальное страхование - это форма страхования, направленная на компенсацию потери заработной платы, дохода или дополнительных расходов физических лиц, а также на предотвращение убытков в случаях, предусмотренных законодательством, и предусматривает выплату пенсий, пособий по безработице, медицинского страхования и других социальных выплат.

Социальные пособия - это деньги, выплачиваемые ежемесячно (по возрасту, инвалидности, детям-инвалидам до 18 лет, потере главы семьи, малообеспеченным семьям с детьми до одного года и т. д.) или единовременно (годовое пособие на рождение ребенка, на погребение, ежегодное пособие пострадавшим от радиационных аварий) с целью оказания социальной помощи определенным категориям лиц в соответствии с законом.

Следует отметить, что степень эффективности программ социальной защиты зависит от их интенсивности и охвата. Говоря об интенсивности, мы подразумеваем среднюю сумму пособий, предоставляемых бенефициарам, а говоря об охвате, мы имеем в виду, какую часть (долю) составляют получающие пособие бенефициары в общем количестве бенефициаров, нуждающихся в таком пособии. Система государственной социальной защиты в Азербайджане состоит из двух основных частей: 1) социальное страхование и 2) социальное обеспечение. Это Министерство Труда и Социальной Защиты Населения Азербайджанской Республики (далее – МТСЗН АР) и Государственный Фонд Социальной Защиты (далее - ГФСЗ). В последние годы был принят ряд мер и сформирована правовая база по обеспечению социальной защиты населения и совершенствованию системы пенсионного страхования.

Однако анализ текущей ситуации показывает, что интенсивность и охват программ социальной защиты, особенно социальных пособий и адресной социальной помощи, неудовлетворительны и что есть необходимость углубить реформы в этой области.

Мероприятия, предусмотренные в Программе по достойному труду, намеченной на 2021-2025 годы, определяющей социальные и экономические приоритеты и рамки сотрудничества между АР и МОТ и в «рамочном Документе по Сотрудничеству в Устойчивом Развитии между ООН и АР на 2021-2025 годы» требуют принятия ряда неотложных мер.

Так, согласно Постановлению № 99 от 19 марта 2020 года о заключении Генерального Коллективного Соглашения на 2020-2022 годы между Кабинетом Министров Азербайджанской Республики, Конфедерацией Профсоюзов Азербайджана и Национальной Конфедерацией Предпринимателей (работодателей) Азербайджанской Республики, в статье 4.1.22. этого документа был затронут вопрос об ускорении ратификации Конвенции № 102 Международной Организации Труда «О минимальных нормах социального обеспечения». Этот вопрос все еще не утратил свою актуальность и отражен и в других правительственных документах.

1. Цели исследования

В 2018 году в связи со своим 100-летним юбилеем, Международная Организация Труда выступила с инициативой «Каждой стране одна конвенция» для 187 стран-членов, входящих в эту организацию. Как страна, имеющая широкую повестку дня сотрудничества с МОТ, Азербайджан, в рамках этой инициативы также начал национальные трехсторонние консультации по ратификации Конвенции № 155 МОТ.

Эффективность обсуждений, проводимых с представителями Министерства Труда и Социальной Защиты Населения, Конфедерации Профсоюзов Азербайджана (КПА) и Национальной Конфедерацией Предпринимателей (работодателей) Азербайджанской Республики - социальными партнерами, связанными с обсуждением возможностей ратификации отмеченной министерством Конвенции, уже приносит свои плоды.

Недавно представитель Азербайджанской Республики был избран членом Руководящего Органа МОТ, что является еще одним показателем той высокой оценки, которая на международном уровне придается успешной программе социально-экономических реформ, осуществляемой в нашей стране под руководством Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева. На сегодняшний день наша страна присоединилась к 57 конвенциям МОТ. С учетом обязательств, вытекающих из этих документов, было сформировано национальное трудовое законодательство в соответствии с международными стандартами, и этот процесс постоянно совершенствуется. В результате совместных обсуждений с социальными партнерами была принята к ратификации Конвенция МОТ № 155 («Об охране труда, охране здоровья и производственной среде»). Это еще раз подтверждает, что защита жизни и здоровья работников является одним из приоритетов социальной политики в нашей стране. Определение этой Конвенции также проистекает из необходимости доведения до населения важности безопасности труда и охраны здоровья. Фонд охраны труда, который должен быть создан в Азербайджане в ближайшее время, также будет служить целям оказания систематической материальной и технической поддержки мерам по охране труда.

Еще одним важным шагом вперед для нашей страны является ратификация Конвенции Международной Организации Труда № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения», которая стоит на повестке дня уже много лет и по определенным социально-экономическим причинам не была ратифицирована. Анализ показывает, что сегодня не существует никаких препятствий для ратификации этого документа.

Целью проведения анализа является изучение того, как требования 102-й Конвенции МОТ отражены в законодательстве Азербайджана, статус их выполнения, выявление позиции профсоюзов и шагов, которые необходимо предпринять для ратификации.

2. Конвенция № 102 Международной Организации Труда «О минимальных нормах социального обеспечения».

2.1 Вопросы социального обеспечения в международном праве

Право на социальное обеспечение получило своё закрепление в ряде фундаментальных правовых документов, которые были приняты ООН. Такими основными документами в настоящий момент является Всеобщая декларация прав человека, Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах (Ст. 9, 10 (2) и 10 (3), Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин (Ст. 11 (1) (е), 11 (2) (b) и 14 (2), Конвенция о правах ребенка (Ст. 26, 27 (1), 27 (2) и 27 (4), Конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации (Ст. 5 (е) (iv), Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и их семей (Ч. III, Ст. 27; Ч. IV, Ст. 54), а также Конвенция о правах людей с ограниченными возможностями.

Ряд перечисленных выше фундаментальных нормативных актов характеризуется высоким уровнем значимости и обусловлено это тем, что они в настоящий момент выступают в качестве базовых стандартов, обеспечивающих надлежащую регламентацию порядка защиты прав человека, и при этом одновременно прямо касаются права на получение надлежащего социального обеспечения.

Огромную роль в деле реализации надлежащей защиты права каждого человека на социальное обеспечение также играет и Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах (МПЭСКП), так, в рамках его ст. 9 отмечено следующее: *«Участвующие в настоящем Пакте государства признают право каждого человека на социальное обеспечение, включая социальное страхование»*.

Обеспечивая регламентацию права на социальное обеспечение, все перечисленные выше документы международного уровня по правам человека, а также предусмотренные в их положениях надзорные механизмы практически не содержат в себе информации, касательно непосредственного определения данного права и установления его исчерпывающего содержания.

В силу того, что такое определение отсутствует, МОТ, являясь учреждением ООН, наделенным полномочиями и несущим ответственность за то, чтобы оказывать помощь и содействие в процессе соблюдения трудовых норм в рамках практической деятельности, также получила дополнительные полномочия в области установления ряда фундаментальных положений права на соцобеспечение. Предусмотренные стандарты МОТ в сфере реализации права и процесса соцобеспечения и, прежде всего, речь идёт о положениях Конвенции МОТ № 102, выступили в качестве фундаментальной основы для того, чтобы в последующем истолковывать определения указанного права, одновременно с этим представляя максимально исчерпывающее руководство деятельностью в области практического воплощения его требований и положений.

Конвенцию МОТ о минимальных нормах соцобеспечения международное сообщество приняло при проведении 35-й сессии Генеральной конференции МОТ 28 июня 1952 г. в Женеве и она вступила в силу 27 апреля 1955 г.

Стандарты, получившие своё закрепление и регламентацию в положениях Конвенции МОТ № 102, в настоящий момент выполняют одну из фундаментальных функций, так как создают условия для воплощения на практике основного содержания права на соцобеспечение, которое в свою очередь получило свое закрепление в рамках нормативных положений документов международного уровня, где рассматриваются вопросы, связанные с соблюдением прав человека.

В настоящее время Конвенция МОТ № 102 характеризуется и высоким уровнем значимости с точки зрения формулировки исчерпывающего определения содержания права на соцобеспечение согласно требованиям, предусматриваемым в Международном пакте об экономических, социальных и культурных правах, Европейской социальной хартии и ряде других инструментов регионального уровня. Можно заключить, что рассматриваемая Конвенция долгое время играла и продолжает играть ключевую роль с точки зрения надлежащего определения перечня обязательств, принятых государствами-участниками, требующих своего соблюдения в деле осуществления права на социальное обеспечение. Также можно сделать вывод о том, что Конвенция МОТ № 102 содержит в себе колоссальный потенциал, поскольку в ней сосредоточена широкая нормативная база для функционирования системы соцобеспечения на уровне отдельных регионов мира и в целом на международном уровне как таковом.

2.2 Конвенция № 102 МОТ - системный взгляд на социальное обеспечение

В настоящее время Конвенция № 102 представляет собой единственный договор международного уровня, в положениях которого обеспечивается систематизация позиции представителей международного сообщества относительно разрешения вопроса, связанного с организацией и реализацией надлежащего социального обеспечения. Она определяет минимальные уровни защиты, которые должны быть гарантированы в плане охвата населения, адекватности льгот и пособий, условий для получения прав на них и срока их действия по девяти социальным рискам, соответствующим тому, что иногда называют отраслями национальных систем социального обеспечения. Речь идет о таких фундаментальных отраслях, как:

1. медицинское обслуживание;
2. обеспечение по болезни;
3. обеспечение по безработице;
4. обеспечение по старости;
5. обеспечение при производственном травматизме;
6. семейное обеспечение;
7. обеспечение при беременности и родах;
8. обеспечение по инвалидности;
9. обеспечение по случаю потери кормильца.

В своей совокупности перечисленные выше принципы и установленные минимальные значения количественных норм, которые надлежит обеспечить в случае наступления событий по одному из указанных выше рисков, создают условия для того, чтобы при необходимости обеспечивалась адекватная всеобъемлющая защита и одновременно с этим рациональное управление системами и программами соцобеспечения.

Отталкиваясь от положений, которые предусматривает Конвенция № 102, МОТ в последующие периоды также реализовала процедуры принятия пяти тематических конвенций, где обеспечивается регламентация повышенных норм защиты для большей части возможных страховых случаев, когда при этом во внимание будут приниматься категории лиц, подлежащих в обязательном порядке обеспечению, а также регламентация уровней защиты, которую в обязательном порядке им также надлежит предоставить:

- Конвенция 1964 года о пособиях в случаях производственного травматизма (№ 121) и сопровождающая ее Рекомендация 1964 года (№ 121);
- Конвенция 1967 года о пособиях по инвалидности, по старости и по случаю потери кормильца (№ 128) и сопровождающая ее Рекомендация 1967 года (№ 131);
- Конвенция 1969 года о медицинской помощи и пособиях по болезни (№ 130) и сопровождающая ее Рекомендация 1969 года (№ 134);
- Конвенция 1988 года о содействии занятости и защите от безработицы (№ 168) и сопровождающая ее Рекомендация 1988 года (№ 176);
- Конвенция 2000 года об охране материнства (№ 183) и сопровождающая ее Рекомендация 2000 года (№ 191).

Также дополнительно нужно указать, что МОТ приняла ряд норм, которые посвящены ряду фундаментальных аспектов, и среди них - равноправие граждан страны и иностранцев в сфере соцобеспечения и обеспечения сохранности права в указанной области при международной миграции:

- Конвенция 1962 года о равноправии в области социального обеспечения (№ 118);
- Конвенция 1982 года о сохранении прав в области социального обеспечения (№ 157) и сопровождающая ее Рекомендация 1982 года (№ 167).

В 2012 году МОТ приняла еще один значимый документ, после вступления в силу которого наступил новый этап деятельности в области формирования продуктивного международного правового поля в деле реализации надлежащего соцобеспечения.

Принимая во внимание тот факт, что практически 50% всего мирового населения на тот момент не имело доступа ни к каким видам и формам соцобеспечения, возникла объективная потребность в том, чтобы представить и внедрить в практическую деятельность Рекомендацию № 202 о минимальных уровнях социальной защиты от 2012 года. Данная рекомендация, выступила в качестве руководства, которое помогает МОТ и ее членам создавать необходимые условия для выполнения задач, связанных с соцобеспечением всеобщего характера, и реализуя различные мероприятия, принимать во внимание национальные особенности той или иной страны. Указанные задачи в дальнейшем были регламентированы закреплены в перечне Целей в области устойчивого развития (ЦУР) – 2030.

Первостепенное значение Рекомендации № 202 состоит в том, что в ней обеспечивается регламентация концепции воплощения усилий по распространению мер соцзащиты на всех людей и выступает для государств-членов МОТ в качестве базового ориентира при реализации деятельности, направленной на разработку и практическое воплощение избранного курса национальной политики и реализации стратегии в сфере соцобеспечения. С этой точки зрения она вновь выступает в качестве подтверждения того, что именно Конвенция № 102 находится на ключевой позиции и представляет собой один из наиболее значимых актов, принятых в деятельности МОТ, призванных поступательным образом выстраивать общие и всеобъемлющие системы соцзащиты с достижением адекватных уровней такой защиты. В 2011 и 2012 гг. Административный совет МОТ направлял обращения к государствам-членам, где был озвучен призыв о необходимости рассмотрения вопроса, связанного с ратификацией рассматриваемой конвенции, к тому, чтобы добиться ее ратификации 60 странами к столетию Организации в 2019 г. Однако, в настоящее время (данные на июнь, 2021 год) Конвенция № 102 ратифицирована 59 государствами-членами. Причем, 8 из них (Аргентина (2016), Доминиканская Республика (2016), Украина (2016), Бенин (2019), Марокко (2019), Российская Федерация (2019), Кабо Верде (2020) и Болгария (в 2016 дополнительно приняла Раздел 4) ратифицировали документ за последние 5 лет.

2.3. Конвенция МОТ № 102: регламент

Несмотря на то, что нормы Конвенции затрагивают 9 перечисленных ранее отраслей, перед государствами-членами встает задача, связанная с ратификацией лишь 3 из них; далее ратифицировавшие конвенцию государства, получают возможность поступательным образом обеспечивать расширение охвата своих систем социального обеспечения.

При этом минимальные цели Конвенции во всех 9 отраслях соцобеспечения затрагивают вопросы: доли населения; определения в программах соцобеспечения минимального размера пособий, который гарантированно смогут получить лица, если они будут застрахованы; а также вопросы, связанные с определением условий и периода, в течение которого будет производиться процедура их начисления.

Конвенция № 102 не содержит в себе положения, где будет обеспечиваться регламентация конкретного способа, при применении которого указанные цели могут быть достигнуты, в результате чего государства-участники получают определённую свободу в своих действиях в данном направлении. Таким образом, как свидетельствует накопленная в настоящий момент практика, для достижения указанных целей могут использоваться следующие механизмы и способы:

- реализация программ всеобщего уровня;
- разработка и внедрение программ социального страхования, финансовое обеспечение которых будет осуществляться за счет взносов, размер которых будет фиксирован или они будут рассчитываться в зависимости от совокупного размера получаемого заработка, либо будет использоваться методика определенного сочетания того и другого аспекта;
- разработка и внедрение в деятельность программ оказания социальной помощи.

Так же на уровне Конвенции № 102 обеспечивается регламентация ряда базовых принципов, среди которых необходимо выделить следующие:

- закреплённая гарантия получения установленных пособий;
- закреплённая гарантия потенциально возможного участия и работников и работодателей в деятельности органов управления в отношении реализуемых программ социального обеспечения;
- установление общей ответственности государства за соблюдение порядка, предусмотренного для того, чтобы осуществлять выплату пособия и надлежащим образом управлять органами социального обеспечения;
- коллективный формат финансового обеспечения пособий за счет страховых взносов или налогов.

Конвенция № 102 включает в себя требования, согласно которым необходимо на регулярной основе осуществлять актуарную оценку программ, для того чтобы создать такие условия, при которых эти программы получают возможность максимально эффективно и устойчиво функционировать в среднесрочной и долгосрочной перспективе. Конвенция № 102 акцентирует пристальное внимание на необходимости установления социального диалога, в её нормативных положениях говорится о том, что процесс управления программами социального обеспечения необходимо реализовать таким образом, чтобы эта деятельность осуществлялась на представительной основе, обеспечивая принятие во внимание потребности работников в ходе принятия решений. Кроме того, Конвенция № 102 характеризуется своей направленностью на то, чтобы в максимальной степени укрепить социальный диалог между государством, работниками и работодателями.

В ситуации, если принимается решение о ратификации Конвенции № 102, национальные организации работников могут направить свои комментарии к регулярному докладу правительства о фактах её соблюдения в рамках практической деятельности (ст. 23 Устава МОТ). Таким образом работники играют ключевую роль, представляя собой один из фундаментальных источников исходных данных, для того чтобы на их основе осуществлять мероприятия правовой оценки на предмет исполнения обязательств, выявления и исправления возникших нарушений.

2.4. Уникальность норм МОТ в области социального обеспечения

Нормы МОТ принимаются при проведении заседаний Международной конференции труда (МКТ) с условием если «за» будет отдано 2/3 голосов из числа её трехсторонних участников. Таким образом, создаются условия, при которых обеспечивается надлежащая гарантия того, что они будут представлять собой прямой результат процесса, базирующегося на максимально широком участии всех заинтересованных сторон, и в максимальной степени будут соответствовать широчайшим спектрам различных по своему характеру потребностей государств-членов и участников МОТ. После того как эти нормы будут приняты они обеспечивают закрепление всеобщего консенсуса и начинают выполнять функции ориентира и эталона для мировых государств, активное стремление к реализации реформ и максимальному совершенствованию действующих на их территориях систем и механизмов соцзащиты.

Государства-члены, принимающие определенные меры для ратификации конвенции МОТ, фактически берут на себя все предусмотренные в них правовые обязательства и обязанности, и по этой причине от них требуется представлять на регулярной основе факты, свидетельствующие об их соблюдении, как на уровне национального законодательства, так и в рамках непосредственной практической деятельности. В целях отслеживания процесса применения ратифицированных конвенций МОТ в настоящее время используются специальные механизмы контроля, при реализации которых требуется предоставление на регулярной основе отчётности, а также предусматривается ряд специальных процедур, которые помимо всего иного включают в себя подачу жалоб и представлений.

2.5. Преимущества ратификации конвенции МОТ по социальному обеспечению МОТ

Существует широчайший спектр причин, в силу влияния которых вопрос о ратификации конвенций МОТ в области социального обеспечения должен рассматриваться максимально тщательно, так как результат его разрешения демонстрирует высочайший уровень значимости в любой национальной повестке дня.

Среди основных причин:

- Достижение глобальных целей и продвижение прав человека;
- Определение международно-признанных минимальных критериев;
- Составление плана действий, связанных с укреплением национальных систем социальной защиты;
- Максимизация гибкости систем соцзащиты;
- Гарантия обеспечения сохранности минимальных уровней защиты даже при наступлении кризисных периодов.

2.6. Актуальность Конвенции № 102 сквозь призму глобальной пандемии COVID-19

Пандемия COVID-19 (конец 2019–2021 гг.) обусловила развитие событий таким образом, когда на грани кризиса оказались все мировые отрасли здравоохранения, но в последующем всё это переросло в глобальный социально-экономический кризис мирового масштаба, который чреват серьезными и потенциально долгосрочными последствиями для национальных экономик, для занятости и благосостояния населения. В настоящий момент под угрозой находится колоссальное количество рабочих мест, общее число которых составляет сотни тысяч и более. В таких условиях, если не будут внедрены в практическую деятельность адекватные системы социальной защиты, гуманитарные последствия кризиса будут продолжать демонстрировать свои катастрофические масштабы и в итоге всё это спровоцирует ещё большее усугубление бедности и неравенства, при этом в наихудшем положении окажутся именно те, кто и так не получает никакой защиты.

Системы социальной защиты по мере их развития и практического применения смогли наглядно продемонстрировать свою потенциальную способность к тому, чтобы выступать в качестве мощного инструмента для смягчения отрицательных последствий кризиса и иных негативных обстоятельств. Система социального обеспечения создает условия для защиты людей и расширяет их возможности, создает условия для поступательного роста восстановительного потенциала экономики, и одновременно с этим создает условия для повышения спроса и ускорения процессов экономического подъема.

Для того чтобы обеспечить значительное смягчение прямого, наиболее пагубного влияния кризиса в мировых государствах в настоящее время активно реализуются мероприятия по повышению доступности действующей системы здравоохранения, а также экстренных пособий по болезни и безработице. Это, однако, должно быть всего лишь первым шагом. Воспользовавшись динамикой текущего кризиса, государства могут принять все меры для того, чтобы максимально быстро осуществить переход к всеобщим, комплексным и коллективно финансируемым системам социальной защиты.

2.7. Международный опыт ратификации Конвенция № 102, в том числе в странах СНГ

Украина

В рамках проведения 105-й сессии Международной конференции труда Украина стала 53-м государством-членом МОТ и первой страной среди остальных участников СНГ, осуществившей процедуру ратификации Конвенции №102 о минимальных нормах соцобеспечения – которая, как мы уже не единожды отметили ранее, является базовым правовым актом международного уровня, где рассматриваются вопросы и аспекты, связанные с формированием максимально продуктивной комплексной системы соцобеспечения.

Верховная Рада Украины осуществила ратификацию Конвенцию МОТ №102, где обеспечивается закрепление гарантии, согласно которой каждый гражданин может воспользоваться правом на получение минимальных норм соцобеспечения. После того как указанный закон вступил в силу, Украина официально присоединилась к 9 из 15 разделов Конвенции.

В рамках данного документа обеспечивается регламентация основных видов социальной помощи, определяются базовые условия и размеры социальных выплат, обеспечивается регламентация минимальных стандартов в случае наступления основных социальных рисков.

Согласно нормативным положениям, предусмотренным на уровне пункта «b» статьи 2 Конвенции Украина принимает на себя ряд фундаментальных обязательств по ряду базовых разделов Конвенции: II «Медицинское обслуживание», III «Пособие в связи с болезнью», IV «Пособие по безработице», V «Пособие по старости», VI «Пособие в случае трудового увечья или профзаболевания», VII «Семейное пособие», VIII «Пособие в связи с беременностью и родами», IX «Пособие по инвалидности», X «Пособие в связи с потерей кормильца».

После того как указанный законопроект вступил в законную силу создаются условия для достижения следующих положительных результатов:

- национальное законодательство Украины может быть приведено в соответствие с требованиями международных стандартов и с требованиями МОТ в деле реализации в границах территории страны эффективной системы соцобеспечения;
- формируется ряд ключевых предпосылок, в силу которых Украина получает возможность присоединиться в дальнейшем к Европейскому кодексу социального обеспечения в целом.

Как говорится в Пояснительной записке процесс практического воплощения проекта закона не нуждается в том, чтобы вносились кардинальные изменения в действующие нормативно-правовые акты страны, кроме того, нет необходимости разрабатывать новые НПА. Проект закона вступил в законную силу спустя 12 месяцев после того, как документ Украины прошёл процедуру официальной регистрации о ратификации у Гендиректора Международного бюро труда.

Россия

Проект Федерального Закона (ФЗ) «О ратификации Конвенции о минимальных нормах соцобеспечения (Конвенции № 102)» (далее, соответственно, – ФЗ, Конвенция № 102) был внесён на рассмотрение в Госдуму постановлением Правительства от 16.06.2018 г. № 685.

ФЗ в дальнейшем был принят Госдумой 27.09.2018 г. и прошёл процедуру одобрения Советом Федерации 3.10.2018 г. Статья 2 Конвенции № 102 содержит в себе норму, согласно которой государства могут самостоятельно определять её разделы, относительно которых они принимают на себя предусмотренные на международном уровне обязательства. В рамках нормативных положений разработанного проекта ФЗ говорилось о том, что целесообразно от имени РФ принять на себя обязательства, предусмотренные на

уровне 7 разделов Конвенции №102 – это, прежде всего, медицинское обслуживание, обеспечение по болезни, по старости, в связи с несчастным случаем на производстве и профзаболеванием, по материнству, по инвалидности и по случаю потери кормильца.

Отметим, что ряд ключевых параметров системы соцобеспечения в России демонстрирует своё соответствие положениям Конвенции №102. В результате ратификации Россией Конвенции №102 будут созданы необходимые условия для обеспечения ряда дополнительных гарантий в сфере защиты и практического воплощения пенсионных прав граждан. Ратификация выступит в качестве значимого ориентира, благодаря которому в дальнейшем будет проводиться планомерная работа по совершенствованию механизма правового регулирования и регламентации, а также по достижению более высокого уровня активности в данном направлении при реализации непосредственной практической деятельности в сфере социального, в том числе пенсионного обеспечения, граждан.

Конвенция №102 характеризуется тем, что в ней предусмотрен ряд собственных контрольных механизмов, когда речь идёт о том, чтобы на регулярной основе не реже одного раза в 5 лет страны-участницы предоставляли на изучение Международному бюро труда доклады, где будет представлена информация по поводу выполнения обязательств, принятых на себя участниками Конвенции. Для оценки эффективности выполнения указанных обязательств будет использоваться методика, предусмотренная в положениях Конвенции №102, которая надлежит ратификации в соответствии с пунктом 2 статьи 15 ФЗ «О международных договорах РФ» и статьи 79 Конвенции.

Резюмируя вышеизложенное, отметим, что по итогам проведенного анализа можно сделать фундаментальный вывод, согласно которому с момента непосредственного принятия в 1952 году, Конвенция МОТ № 102 оказала и продолжает оказывать значительное влияние в отношении мероприятий, реализуемых для непосредственной разработки и последующего развития системы соцобеспечения на уровне международного сообщества. Невзирая на тот факт, что в рамках практической деятельности то воздействие, которое она сможет оказать в развивающихся мировых государствах, также может характеризоваться как недостаточно интенсивное в сравнении с показателем, достигнутым в странах с высоким уровнем социально-экономического развития, в настоящий момент Конвенция МОТ № 102 всё также представляет собой фундаментальный ориентир, для того чтобы на её основе создавать и реформировать систему соцобеспечения на уровне международного сообщества и по этой причине сохраняет за собой статус ключевого инструмента в данном направлении. Накопленный к настоящему моменту международный практический опыт свидетельствует о том, что положения Конвенции МОТ о социальном обеспечении выступают в качестве эффективного инструмента, при грамотном использовании которого представляется возможным предотвратить угрозу снижения уровня систем соцобеспечения во всем мире, так как они выступают в качестве ориентиров, используемых в процессе оценки выполнения их требований, и создают условия, для того чтобы сформировать необходимые системы социального обеспечения на уровне всего международного сообщества.

3. Текущая ситуация в Азербайджане. Исследование

Принятие Азербайджанской Республикой многих конвенций МОТ и других национальных нормативно-правовых документов можно принять как основание, создающее условия для ратификации Конвенции МОТ № 102. Конвенции МОТ, направленные на усиление социальной защиты населения за годы независимости:

Конвенция № 29 «Об обязательном труде», Конвенция № 47 «О 40-часовой рабочей неделе», Конвенция № 95 «О защите заработной платы», Конвенция № 105 «Об упразднении принудительного труда», Конвенция № 111 «О дискриминации в сфере труда и занятости», Конвенция № 131 «Об установлении минимальной заработной платы»,

Конвенция № 135 «О представителях трудящихся», Конвенция № 156 «Равные возможности и равное обращение для работников – мужчин и женщин, имеющих семейные обязанности», Конвенция № 159 «О профессиональной реабилитации и занятости инвалидов», Конвенция № 182 «О запрещении наихудших форм детского труда и неотложных мерах по их устранению». Пересмотрена Конвенция «Об охране материнства» № 183 от 1952 года. Все они являются документами, обосновывающими ратификацию Конвенции № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения».

Что касается нормативно-правовых актов, принятых в национальном законодательстве по вопросам социальной защиты, за последние 20 лет правительство Азербайджана приняло достаточное количество документов, для того, чтобы Милли Меджлис без колебаний мог ратифицировать Конвенцию МОТ № 102. Так, успешно реализуется концепция координации социального благосостояния населения с реформами, проводимыми в соответствии с требованиями рыночной экономики под руководством Президента страны.

С начала 2019 года был осуществлен переход на механизм автоматического определения пенсий, являющийся первой проактивной услугой в Азербайджанской Республике. В результате человеку, имеющему право на пенсию, пенсия назначается без подачи заявления и представления документа, без обращения гражданина к должностному лицу, и его информируют об этом в электронном порядке. 80% наших граждан, вышедших на пенсию в течение года, охвачены системой электронного пенсионного обеспечения. Более 15 тысячам человек пенсии были назначены в электронном порядке. Наряду с системами электронного назначения пенсий по старости и инвалидности, в 2019 году была проделана важная работа по созданию инфраструктуры для электронного назначения социальных пособий и пенсий. Установлено электронное обеспечение по 19 видам пособий и пенсий, и с октября месяца более 20 тысячам человек были назначены электронные пенсии-пособия через эти электронные системы. Так, в 2019 году запущена в эксплуатацию электронная система назначения на 21 вид социального обеспечения (2 пенсии и 19 видов пособий).

Типы социального обеспечения, для которых установлена электронная система назначения, следующие:

1. По видам пенсий:
2. Пенсия по возрасту
3. Пенсия по инвалидности

По видам пособий и пенсий:

1. Единовременное пособие при рождении ребенка;
2. Ежемесячное пособие на ребенка с ограниченными возможностями здоровья;
3. Ежемесячная президентская стипендия по уходу за ребенком с ограниченными возможностями до 18 лет;
4. Ежемесячное пособие по инвалидности;
5. Ежемесячная президентская пенсия инвалидам войны;
6. Ежемесячная президентская пенсия инвалидам 20 января;
7. Ежемесячная президентская пенсия для лиц, имеющих право на получение пособия по инвалидности 1-й степени;
8. Ежемесячная президентская пенсия для лиц, имеющих право на пенсию по инвалидности 1-й степени;
9. Ежемесячное пособие малообеспеченным семьям с детьми до 1 года (имеющим право на адресную социальную помощь);
10. Ежемесячное пособие детям инвалидов войны;
11. Ежемесячное пособие детям инвалидов 20 января;
12. Ежемесячное пособие на детей лиц с инвалидностью 1 и 2 степени в связи с аварией на Чернобыльской АЭС;
13. Ежемесячная президентская стипендия за почетные звания;

14. Персональная пенсия Президента;
15. Ежемесячное пособие на детей шехидов;
16. Ежемесячное пособие членам семьи шехида;
17. Ежемесячное пособие на детей военнослужащих срочной службы;
18. Президентская пенсия семье шехида;
19. Пособие по возрасту.

В результате представленных в 2019 году двух социальных пакетов: минимальная заработная плата увеличена почти вдвое - со 130 манат до 250 манат; Минимальный размер пенсии увеличен на 72,4 процента - со 116 манат до 200 манат. По индексу покупательной способности минимальной пенсии (ППС) Азербайджан занимает первое место в СНГ. Значительно увеличены пенсии, назначенные на особых условиях за счет повышения заработной платы. Социальные пособия и пенсии увеличены в среднем на 100 процентов, в том числе, пенсии семьям шехидов увеличены с 242 до 300 манат. Заработная плата государственных служащих увеличена до 50 процентов, а пособия Временно Переселенным Лицам увеличены на 50 процентов.

Значительно увеличены студенческие стипендии; Положен конец беспокойству по поводу проблемных кредитов у 800 000 человек и т. д. Круг охвата двух социальных пакетов в 2019 году составляет 4,2 миллиона человек, а годовая финансовая нагрузка составляет более 3 миллиардов манатов.

Отношение чистой минимальной заработной платы к чистой средней заработной плате

Увеличение на 43% фонда оплаты труда и 52% медианной (средней) заработной платы в нашей стране - очень большой показатель. Увеличение медианной заработной платы на 52 процента означает увеличение более чем на 50 процентов заработной платы 800 000 человек. Это показатель снижения нелегальных трудовых отношений в стране, роста числа легализаций в этой сфере.

По поручению Президента расширена сеть реабилитационных учреждений за счет создания новых реабилитационных центров во многих регионах. Фонд Гейдара Алиева также вносит значительный вклад в реабилитацию лиц с ограниченными возможностями. При поддержке фонда в Баку сдано в эксплуатацию Государственное реабилитационное учреждение для детей, нуждающихся в особой заботе. Таким образом, в настоящее время при Министерстве Труда и Социальной Защиты населения действует 14 лечебных

реабилитационных центров. Проводятся работы по модернизации реабилитационной инфраструктуры. Распоряжением Президента в последние годы в Республиканском реабилитационном центре для инвалидов и в Детском реабилитационном центре Министерства созданы условия реабилитации на высоком уровне. В 2019 году после капитального ремонта и реконструкции введены в эксплуатацию Региональные реабилитационные центры для инвалидов в Евлахе и Нафталане, Мардакянский лечебный интернат, Протезно-ортопедический реабилитационный центр, Гянджинский территориальный центр по оказанию социальных услуг пенсионерам.

В городе Гянджа сдан в эксплуатацию Центр профессионального обучения, который позволяет организовывать профессиональные курсы по 60 профессиям для 900 человек в год. В настоящее время продолжаются капитальный ремонт и работы по реконструкции в Сумгайтском, Шекинском, Ширванском, Хачмазском, Лянкяранском районных реабилитационных центрах, Шаганском Лечебном Пансионате для Лиц с инвалидностью, Гейгельском и Шамахинском Психоневрологических Учреждениях Социальной Службы. В ближайшие месяцы часть из них будет сдана в эксплуатацию. Скоро откроется Гобустанский Центр Социальной Адаптации. По поручению Президента начата работа по расширению сети реабилитационных центров по стране. Также в 2020 году планируется начать строительство Детских Реабилитационных Центров в разных регионах страны. В Центре ДОСТ №4, открытом 1 апреля 2021 года, в специальных мастерских и кружках по освоению различных профессий и ремесел, также за счет государства, проводятся тренинги для детей и граждан с ограниченными возможностями.

В этой связи важное значение имеет Распоряжение Президента Ильхама Алиева «О дополнительных мерах в области усиления социальной защиты населения» от 25.02.2019 года. Это распоряжение создает условия для дальнейшего расширения проектирования, строительства, капитального ремонта, восстановления и оснащения ряда предприятий социального назначения, в том числе реабилитационных. На эти цели распоряжением выделено 20 миллионов 19 тысяч 100 манат.

По состоянию на конец 2019 года, около 72 тысяч малообеспеченных семей в нашей стране (имеющих около 300 тысяч членов семей), обеспечены адресной государственной социальной помощью. Около 55% членов этих семей (160,5 тыс. человек) - дети, то есть лица, не достигшие 18 лет. Каждая семья в среднем получает социальную помощь в размере 208 манат в месяц.

Указ Президента «О единовременной помощи малообеспеченным семьям» от 23 декабря 2019 года - еще одно проявление особой заботы Президента по улучшению материального состояния малообеспеченных семей. В этом Указе, изданном по случаю Дня солидарности азербайджанцев мира и Нового года, каждой семье, получающей адресную государственную социальную помощь, была выплачена единовременная выплата в размере 100 манатов. Накануне праздника это поддержало их финансовое состояние.

По случаю 31 декабря - Дня солидарности азербайджанцев мира и Нового года Фонд Гейдара Алиева по всей стране раздал праздничные подарки семьям, получающим адресную государственную социальную помощь. Эта гуманная мера - проявление постоянной заботы о малообеспеченных семьях.

Законом Азербайджанской Республики «О пороге критерия нуждаемости на 2020 год в Азербайджанской Республике» с целью назначения адресной государственной социальной помощи, порог критерия нуждаемости на 2020 год повышен до 160 манат. Это позволило еще больше увеличить социальную помощь малообеспеченным семьям в стране и, как следствие, заботу о них со стороны государства. Следует отметить, что с 2006 года (т.е. с момента введения адресной государственной социальной помощи) в нашей стране порог нуждаемости был увеличен в 5,3 раза, что из года в год способствовало усилению социальной защиты малообеспеченных семей.

Меры автоматизации позволяют проводить около 180 000 назначений в год полностью, проактивно и в электронном виде, без необходимости для граждан идти по какому-либо адресу. В целях социальной защиты малообеспеченных семей будет продолжена реализация целевой государственной программы социальной помощи, на которую в течение года будет выделено средств на сумму 104 миллиона манат. В 2020 году объем адресной программы государственной социальной помощи расширился до 70 процентов, и к концу прошлого года адресную государственную социальную помощь получили 72 тысячи малообеспеченных семей (имеющих до 296 тысяч членов семей). Среднее ежемесячное пособие на семью составляет около 210 манат. 55% членов семей, получающих адресную государственную социальную помощь - дети. Повышение порога нуждаемости в 160 манат на 2020 год позволило еще больше увеличить социальную помощь, выдаваемую малообеспеченным семьям в стране и, как следствие, государственную заботу о них. С

начала действия программы адресной государственной социальной помощи в 2006 году порог нуждаемости в нашей стране был увеличен в 5,3 раза, что из года в год способствовало усилению социальной защиты малообеспеченных семей.

В рамках социальных пакетов, реализованных в 2019 году и обеспечивающих осуществление революционных достижений в социальной сфере, социальные пособия и пенсии были также увеличены в среднем на 100 процентов. Это увеличение затронуло 600 000 человек из уязвимых групп граждан, в том числе около 300 000 человек с ограниченными возможностями. Установлены новые виды пенсий - ежемесячные пенсии Президента детям с ограниченными возможностями и лицам, ухаживающим за инвалидами первой степени, ежемесячные пенсии ветеранам войны.

В то же время, в 2019 году была запущена электронная система обеспечения 21 вида социальной защиты, в том числе 2 видов пенсий и 19 видов пособий.

В 2019 году минимальная пенсия в Азербайджане была увеличена на 72,4 процента - со 116 манат до 200 манат, в том числе, повышение заработной платы обеспечило увеличение на 31 процент специальных пенсий (пенсий военнослужащих, госслужащих и т. д.). Таким образом, в целом повышение пенсий по этим двум направлениям охватило более 750 тысяч пенсионеров. Азербайджан поднялся на первое место среди стран СНГ по индексу покупательной способности минимальной пенсии.

Согласно «Правилам представления государственных заказов в сфере социальных услуг муниципальным образованиям, физическим и юридическим лицам, в том числе неправительственным организациям», утвержденным Постановлением Кабинета Министров Азербайджанской Республики № 330 от 30 декабря 2012 г., министерством были определены приоритетные направления для оказания социальных услуг детям с ограниченными возможностями здоровья и были объявлены социальные заказы на реализацию этих услуг специализированными НПО. В 2018 году подписаны контракты с 43 НПО по 81 проекту. По состоянию на 1 января 2019 года на предприятиях, подведомственных Государственному Фонду Социальной Защиты при Министерстве, на полном государственном обеспечении находилось 900 человек. По состоянию на 1 января 2019 года, оказываются услуги 243 лицам из этой категории, живущим в Социальном Предприятии «Дом выпускника» для выпускников, лишенных попечения родителей и живущих в государственных детских учреждениях при Государственном Фонде Социальной Защиты Министерства Труда и Социальной Защиты Населения Азербайджанской Республики.

Согласно Закону Азербайджанской Республики № 906-VQ от 1 декабря 2017 года «О прожиточном минимуме в Азербайджанской Республике на 2018 год» прожиточный минимум для основных социально-демографических групп населения с 1 января 2021 на 2021 год по стране составляет 196 манатов, для трудоспособного населения - 207 манат, для пенсионеров - 162 манат, для детей - 175 манат.

Законом Азербайджанской Республики № 907-VQ от 1 декабря 2017 года «О пороге критерия потребности на 2018 год в Азербайджанской Республике» установлен порог критерия потребности на 2021 год в размере 170 манатов.

В соответствии с Рабочим Планом Кабинета Министров Азербайджанской Республики на 2018 год, 31 августа текущего года обсуждались вопросы, связанные с увеличением реальных доходов населения, совершенствованием системы оплаты труда. В целях формирования системы оплаты труда и устойчивых социальных выплат в стране распоряжением Кабинета Министров от 4 декабря 2018 года № 810s создана рабочая группа, состоящая из уполномоченных представителей соответствующих ведомств.

С целью совершенствования системы подачи, получения, предоставления и отказа в предоставлении адресной государственной социальной помощи, при Министерстве Труда и Социальной Защиты Населения создана рабочая группа. В результате анализа, проведенного рабочей группой, были внесены определенные изменения в Закон Азербайджанской Республики «Об адресной государственной социальной помощи». Стала более доступна адресная социальная помощь для семей, имеющих социально уязвимых членов. Были созданы правовые основы для привлечения к самозанятости при поддержке государства семей, члены которых трудоспособны, хотят и готовы работать. Был выдвинут принцип предпочтения лиц, получающих адресную государственную социальную помощь, при организации самозанятости безработных, а также создана правовая база для привлечения малообеспеченных семей, получающих адресную государственную социальную помощь, к самозанятости.

На основании предложений рабочей группы для устранения проблем (отказов гражданам), возникающих при определении адресной государственной социальной помощи через электронную информационную систему в автоматизированной электронной информационной системе, необходимая информация интегрируется в электронную базу данных.

На основе предложений рабочей группы, с целью устранения проблем (отказы гражданам), возникающих при учете доходов, полученных от земельных участков при определении с помощью электронной информационной системы в порядке автоматизации адресной государственной социальной помощи, осуществляются работы по интеграции необходимой информации в электронную базу данных. В том числе, готовится проект по совершенствованию законодательства для обеспечения социальной защиты семей, проживающих в тяжелых жилищных условиях, которые не могут получить адресную государственную социальную помощь из-за взятой суммы кредита.

С целью обеспечения исполнения национального законодательства в сфере оказания социальных услуг населению и исполнения обязательств, вытекающих из международных документов, к которым присоединилась Азербайджанская Республика, приведения оказываемых социальных услуг в соответствие с современными требованиями и обеспечения надежной социальной защиты населения на долгосрочный период, с использованием международного опыта был подготовлен проект «Национальной Стратегии по развитию социальных услуг в Азербайджанской Республике на 2019-2025 годы».

В целях обеспечения реализации Указа Президента Азербайджанской Республики от 18 июля 2018 года № 213 «О применении Закона Азербайджанской Республики № 1153-VQ от 31 мая 2018 года» «О правах лиц с ограниченными возможностями», был подготовлен проект «Правил ведения такого учета для членов семьи в случае смерти инвалида», который направлен в соответствующие государственные органы для отзывов.

Исходя из «Правил государственного мониторинга учреждений государственного социального обслуживания» и Концепции Развития «Азербайджан 2020: Взгляд в будущее», были подготовлены проекты постановлений Кабинета Министров Азербайджанской Республики «Об утверждении Правил осуществления государственного мониторинга предприятий государственного социального обслуживания» и «Об

утверждении Правил аккредитации негосударственных и некоммерческих организаций, осуществляющих деятельность в сфере оказания социальных услуг населению».

Был подготовлен соответствующий план действий, связанный с исполнением подпунктов 5.3.3, 5.3.5 и 5.3.9 «Государственной программы проведения обязательной медицинской диспансеризации детей на 2018-2022 годы», утвержденной Распоряжением Президента Азербайджанской Республики № 393 от 9 августа 2018 г. и утвержден приказом Министерства Труда и Социальной Защиты Населения АР.

В рамках Плана мероприятий предусмотрены меры по помещению больных детей и детей из группы риска здоровью в учреждения социального обслуживания, организации оказания им первой помощи, консультации врачей-специалистов, меры по обеспечению помещения малообеспеченных детей в лечебно-профилактические учреждения, регулярное обязательное медицинское обследование (диспансеризация) детей, реализация соответствующих мер по оказанию социальных услуг детям с ограниченными возможностями в учреждениях социального обслуживания, приобретение ими базовых знаний и профессиональных навыков, организация физического воспитания в зависимости от возраста и возможностей здоровья, оказание социально-психологических, социально-педагогических, медико-социальных и социально-правовых услуг детям.

Согласно «Периодическому плану действий по защите детей и социальной защите на 2018-2019 годы», подписанному между МТСЗН и представительством Детского Фонда ООН в Азербайджане, начато исполнение пилотного проекта «Модель интегрированных социальных услуг». Основная цель проекта - улучшить качество социальных услуг, предоставляемых детям и семьям, обеспечить доступность социальных услуг и совершенствовать систему социальных услуг в соответствии с международными нормами и стандартами.

Закон Азербайджанской Республики «О правах инвалидов» был принят 31 мая 2018 года. Этим Законом охватывается обеспечение всех прав и свобод, предусмотренных Конвенцией Организации Объединенных Наций «О правах инвалидов», участником которой является Азербайджанская Республика, включая основные принципы государственной политики в этой области, государственные гарантии, профилактику инвалидности, реабилитацию, занятость, гарантии социальной защиты инвалидов и другие важные вопросы.

Этим законом охвачено обеспечение всех прав и свобод, предусмотренных в Конвенции Организации Объединенных Наций «О правах инвалидов», участником которой является Азербайджанская Республика, в том числе основных принципов государственной политики в этой области, государственных гарантий, профилактики инвалидности, реабилитации, трудоустройства, гарантий социальной защиты инвалидов и др. важные вопросы.

Проводится работа по подготовке более 20 проектов нормативных правовых актов в связи с реализацией Указа Президента Азербайджанской Республики № 213 от 18 июля 2018 года «О применении Закона Азербайджанской Республики № 1153-VQ от 31 мая 2018 г. «О правах инвалидов». Эти проекты связаны с переходом от традиционной медицинской модели, которая доминирует в области инвалидности, к социальной модели, основанной на правах человека, и к гармонизации национального законодательства с Конвенцией Организации Объединенных Наций «О правах инвалидов». Основная цель реформы - обеспечить адресность и социальную справедливость при назначении инвалидности, улучшить качество услуг и удовлетворенность граждан.

В соответствии с социальной политикой, реализуемой и поддерживаемой Президентом Азербайджанской Республики, одним из направлений, осуществляемых в области социальной защиты, медицинской и социальной реабилитации и интеграции людей с ограниченными возможностями является выявление и поддержка их творческого потенциала и его широкомасштабное внедрение в общество.

В качестве следующего шага в этом направлении, в связи с «Международным днем людей с ограниченными возможностями», учрежденным ООН 3 декабря 1992 года, МТСЗН организовало 10-ю Республиканскую Творческую Выставку-Ярмарку людей с ограниченными возможностями в «Ичери Шехер» в городе Баку. Состоялась презентация книги-альбома «Инвалидность не порок» и подарков, сделанных руками людей с ограниченными возможностями. В книге-альбоме представлена информация о примерно 60 инвалидах и представлены образцы их творчества. Зрителям была представлена премьера оперы Мориса Меттерлинка «Синяя птица» в исполнении актеров-инвалидов первого и единственного инклюзивного «Театра ƏSA».

В подсистеме «Пенсия» была ускорена работа по инвентаризации и сбору информации о пенсионерах по труду, в результате чего была обеспечена выплата по органам местного самоуправления в подсистеме «Пенсия». Проведение операций через эту подсистему создает условия для увеличения возможностей проверки с помощью информационных ресурсов, предотвращения переплат.

В соответствии с Указом Президента Азербайджанской Республики от 21 декабря 2018 года о внесении изменений в Указ Президента АР № 377 от 6 марта 2006 года О применении Закона АР «О трудовых пенсиях» и внедрения Закона № 1362-VQD от 30 ноября 2018 года О внесении изменений в Закон Азербайджанской Республики «О трудовых пенсиях», были осуществлены подготовительные работы, связанные с назначением пенсий в автоматическом режиме. Подсистема «Социальные выплаты» охватывает автоматизированные операции МТСЗН АР в электронном пространстве по различным видам пенсий, компенсаций и пособий, выплачиваемых населению. Инвентаризация и сбор информации о получателях пособий, пенсий и компенсаций в подсистеме «Социальные выплаты» создает условия для мониторинга защиты прав граждан, а также для определения системой случаев приостановления выплат. В настоящее время работы по сбору данных в подсистему продолжают местными органами власти.

Согласно Распоряжению Президента Азербайджанской Республики от 19 декабря 2018 года «Об оказании единовременной помощи малообеспеченным семьям», проведена соответствующая работа по перечислению единовременной помощи на счета семей, получающих адресную государственную социальную помощь, а также, в соответствии с поправками к Закону о социальном страховании, контроль за исчислением и уплатой взносов обязательного государственного социального страхования был передан Министерству Налогов Азербайджанской Республики.

В соответствии с Законом «Об обязательном страховании от профессиональной инвалидности в результате несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний» в ноябре 2018 года был подписан меморандум между Министерством Труда и Социальной Защиты Населения, Бюро по Обязательному Страхованию и страховыми организациями, обеспечена передача информации об извещениях по трудовому договору в Бюро по Обязательному Страхованию. Эта работа позволит вновь созданному Государственному Фонду Охраны Труда собрать средства и расширить рамки обязательного страхования потери трудоспособности от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний.

Согласно Указу Президента Азербайджанской Республики от 9 августа 2018 года № 229 «О дополнительных мерах по совершенствованию управления в сфере занятости, труда, социальной защиты и обеспечения населения», для повышения качества услуг, предоставляемых гражданам в сферах занятости, труда, социальной защиты и обеспечения, повышения прозрачности, внедрения инновативных решений и ускорения перехода к электронным услугам, а также предотвращения случаев бюрократизма и повышения удовлетворенности граждан, были осуществлены работы по созданию при Министерстве Труда и Социальной Защиты Населения Агентства Устойчивого и Оперативного Обеспечения (DOST). В качестве продолжения этой работы Указом Президента Азербайджанской Республики № 387 от 10 декабря 2018 года «Об обеспечении деятельности

Агентства Устойчивого и Оперативного Социального Обеспечения» утвержден Устав, структура, перечень предоставляемых этим Агентством услуг и утверждены «Правила оказания услуг в центрах DOST». По состоянию на апрель 2021 года в стране действует 4 центра DOST. В целом по стране планируется создать 31 аналогичный центр и прозрачно оказывать гражданам 124 вида услуг.

Таблица 1

Сведения о количестве трудовых пенсионеров и среднемесечном размере пенсии

	Численность по возрасту	Среднемесячная сумма	Численность по инвалидности	Среднемесячная сумма	Численность АВИ	Среднемесячная численность	Общее количество	Среднемесячная сумма
31.12.2005	779472	29,49	266888	32,25	135315	26,51	1181675	29,78
31.12.2006	783371	40,98	275925	45,35	128730	32,56	1188026	41,09
31.12.2007	798052	60,11	285629	62,73	126430	43,48	1210111	58,99
31.12.2008	835844	99,39	301661	94,8	137633	76,37	1275138	95,82
31.12.2009	858659	104,36	311849	98,53	137924	80,11	1308432	100,41
31.12.2010	831122	117,58	324745	110,74	136288	89,2	1292155	112,86
31.12.2011	812771	160,1	331586	126,1	133239	101,0	1277596	145,11
31.12.2012	800547	168,54	338213	129,84	133376	109,15	1272136	152,03
31.12.2013	791263	187,82	349095	148,4	136695	126,16	1277053	170,45
31.12.2014	785068	192,38	365750	149,43	140064	130,0	1290882	173,44
31.12.2015	781238	197,62	374466	150,3	144242	140,4	1299946	177,64
31.12.2016	781957	213,81	383590	163,23	149682	153,43	1315229	192,19
31.12.2017	780756	230,7	390851	175,4	151272	164,1	1322879	205,5
31.12.2018	757397	250,8	391426	185,9	150638	175,4	1299461	222,57
31.12.2019	756136	249,3	390113	185,0	149243	175,4	1295492	221,4
31.12.2020	742034	291,5	383993	229,7	144532	210,2	1270559	263,6

Примечание: Количество трудовых пенсионеров указано в человек, среднемесячный размер пенсии - в манатах.

Согласно поправке к статье 37.3.1 Закона Азербайджанской Республики «О трудовых пенсиях» от 1 июля 2017 года, повышена сумма трудовой пенсии лиц, проработавших не менее 6 лет после назначения трудовой пенсии и продолжающих работать на сегодняшний день, обратившихся за перерасчетом страховой части трудовой пенсии как пенсионер по труду.

Для определения нормативно-правовой базы, регулирующей создание и деятельность негосударственных пенсионных фондов, в МТСЗН были разработаны законы Азербайджанской Республики «О накоплении средств на личных счетах физических лиц» и «О негосударственных пенсионных фондах». В настоящее время продолжается работа по совершенствованию этих проектов.

Было проведена работа над альтернативными проектами с участием экспертов из твиннинг-проекта «Поддержка Министерства Труда и Социальной Защиты в реализации реформы пенсионной системы в Азербайджанской Республике», финансируемого ЕС. Подготовлены проекты Законов Азербайджанской Республики «О сберегательной части лицевого счета» и «О негосударственных пенсионных фондах». По этим проектам были представлены отзывы и предложения. При финансовой поддержке бакинского офиса Азиатского Банка Развития международные и местные эксперты были привлечены для предоставления отзывов и предложений по проектам. Продолжаются работы по усовершенствованию проектов.

4. Важность Конвенции № 102 для профсоюзов

В качестве фундаментальной основы Конвенции 1952 года о минимальных нормах социального обеспечения (№ 102) выступает два базовых принципа, которые подразумевают под собой следующее:

1. Конвенция является единственным международным правовым актом, где обеспечивается четкая регламентация согласованных на международной арене качественных и количественных минимальных норм для всех девяти отраслей социального обеспечения. Кроме того, в этом нормативно-правовом акте международного уровня также обеспечивается строгая регламентация единых правил, требующих своего соблюдения при разрешении вопросов коллективной организации, финансового обеспечения и управления системами соцобеспечения, а также обеспечивается регламентация ряда базовых принципов качественного управления ими, в том числе рассматриваются вопросы участия представителей работников при общей ответственности государства. Конвенция № 102 наряду с Рекомендацией № 202 выполняют ключевую функцию в аспекте достижения целей, связанных с реализацией ЦУР 1 и 3.

2. Действенный социальный диалог создаётся за счёт того, что обеспечивается представительное участие всех заинтересованных лиц в процессе принятия решений. В

силу активного участия социальных партнеров формируются необходимые предпосылки для достижения надлежащего уровня легитимности и справедливости мер социальной защиты, и обеспечивается их соответствие имеющимся реальным потребностям и приоритетам работников и работодателей. Конвенция № 102 также вносит существенный вклад в формирование культуры социального диалога, что имеет ключевое значение при наступлении кризисных периодов.

Под влиянием 2 указанных выше принципов организации работников необходимо в обязательном порядке привлекать к участию в процесс разработки антикризисных мер: колоссальное негативное влияние, которое было обусловлено в результате пандемии COVID-19 может пошатнуть сам смысл их существования, а их участие может предоставить возможность изменить общество в таком направлении, чтобы в дальнейшем создать условия для максимально полного учета требований и потребностей людей.

Как указывалось ранее, Конвенция № 102 – является договором международного уровня. И принимая решение о том, чтобы ратифицировать указанный документ, правительство принимает на себя обязательства по соблюдению предусмотренных в нем положений, в результате чего нет возможности отступить назад. Поэтому организациям работников необходимо оказывать активную помощь и содействие в процессе ратификации этой Конвенции. В тех государствах мира, в которых в настоящий момент Конвенция ещё не ратифицирована, она может рассматриваться в качестве концептуальной основы для непосредственной разработки органами государственной власти мер и законодательства в сфере соцобеспечения. По этой причине организации работников могут делать ссылки на нормы Конвенции с тем, чтобы таким образом напомнить своему государству о ряде обязательств, по собственному усмотрению принятых им на себя, принимая ее на МКТ. Конвенция № 102 была принята подавляющим большинством голосов всех участников-правительств, работодателей и работников. По этой причине работники обладают полным правом требовать исполнения положений, что в ней предусмотрены.

4.1. Профсоюзы Азербайджана в продвижении и мониторинге социального обеспечения

Права профсоюзов в области социального страхования и охраны здоровья, социального обеспечения, улучшения жилищных условий и других видов социальной защиты работников регулируются соответствующими законами Азербайджанской Республики. Профсоюзы страны вправе участвовать и участвуют в формировании социальных программ, направленных на создание условий, обеспечивающих достойную жизнь и свободное развитие человека, в разработке мер по социальной защите работников, определении основных критериев жизненного уровня, размеров индексации заработной платы, пенсий, стипендий, пособий и компенсаций в зависимости от изменения индекса цен, а также вправе осуществлять профсоюзный контроль за соблюдением законодательства в указанной сфере.

Профсоюзы Азербайджана считают, что минимальные меры социальной защиты в масштабе страны должны включать в себя базовые социальные гарантии, обеспечивающие, как минимум, реальный доступ к основным видам медицинских услуг и гарантиям дохода на уровне, позволяющем людям достойно существовать на протяжении всей жизни.

Как известно, Всеобщая Конфедерация Профсоюзов в апреле 2004 года рекомендовала членским организациям 11 Конвенций МОТ к приоритетной ратификации. На 1 января 2021 года из 11 Конвенций МОТ социальной направленности в Азербайджане ратифицировано шесть. Не ратифицированными остаются Конвенции № 97 «О трудящихся - мигрантах», № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения», № 117 «Об основных целях и нормах социальной политики», № 108 «О содействии занятости и

защите от безработицы», № 173 «О защите прав трудящихся в случае несостоятельности предпринимателя». Всего же по состоянию на 1 января 2021 года Азербайджанская Республика ратифицировала 56 Конвенций МОТ, две Конвенции денонсированы. Правительственные отчеты по применению Конвенций МОТ регулярно направляются в штаб-квартиру МОТ в Женеве. Принято национальное трудовое законодательство, отвечающее современным международным стандартам.

В последние годы ратификация Конвенции № 102 о минимальных нормах социального обеспечения приобрела особое значение для Азербайджана, переживающего процесс обширных реформ на рынке труда, поскольку она служит катализатором усилий по совершенствованию системы социального обеспечения, помогая принимать соответствующие меры для корректировки ее параметров, для расширения охвата и в некоторых случаях для проведения системной реформы.

Положения Конвенции № 102 разработаны исходя из того, что не может быть идеальной модели социального обеспечения: каждая модель развивается и видоизменяется. Каждое общество должно разрабатывать наиболее эффективные средства обеспечения минимального уровня социальной защиты. Выбранные методы должны отражать социальные и культурные ценности, историю, разнообразие институтов и уровень экономического развития соответствующих стран. Поэтому в положениях Конвенции отсутствуют требования в отношении конкретных подходов, которыми должны пользоваться государства-члены; вместо этого в Конвенции излагается ряд идей, основанных на общепринятых принципах, формирующих минимальный социально приемлемый уровень для всех государств-членов.

Именно поэтому Конвенция № 102 явилась основой для принятия Европейской социальной хартии 18 октября 1961 г., где в первоначальном варианте, действовавшем до пересмотра в 1996 г., указывалось, что Договаривающиеся стороны обязуются поддерживать систему социального обеспечения на достаточно удовлетворительном уровне, по меньшей мере равном такому, который требуется для ратификации Конвенции № 102 МОТ о минимальных нормах социального обеспечения.

В 1964 г. был принят Европейский кодекс социального обеспечения, где Договаривающиеся стороны в преамбуле отметили целесообразность принятия данного международного документа на более высоком уровне, чем нормы, определенные Международной конвенцией о труде № 102 в отношении минимальных норм социального обеспечения.

В частности, Конвенция № 102 устанавливает пособие по безработице и по болезни на одном уровне с минимальным размером в 45 % от предыдущего заработка (для мужчины с женой и двумя детьми), включая семейные пособия, или 45 % от зарплаты неквалифицированного работника, если речь идет о пособии в твердом размере (также принимая во внимание семейную надбавку). Аналогичное положение установлено и в Европейском кодексе социального обеспечения.

Условия предоставления медицинской помощи пострадавшим от трудового увечья достаточно либеральные. Конвенция № 102 предусматривает, что получившим увечье работникам должно быть оказано всестороннее лечение, включая обеспечение наиболее необходимыми медикаментами, предписанными врачом или другим дипломированным специалистом, госпитализацию в случае необходимости. Установленные временные ограничения являются весьма условными и, как правило, медицинская помощь предоставляется в течение всей продолжительности болезни и подразумевает её бесплатность.

Обеспечение по старости для типичного получателя – мужчины с женой в пенсионном возрасте и обеспечение по случаю потери кормильца вдовы с двумя детьми по Конвенции № 102 составляет 40 %. Аналогичный показатель присутствует и при обеспечении пособием по инвалидности для мужчины с женой и двумя детьми. Указанные размеры пособий также предусмотрены и в Европейском кодексе социального обеспечения.

Однако поздними актами МОТ предусмотрен более высокий уровень возмещения по указанным пособиям (например, согласно Конвенции 1969г. уровень возмещения пособия по временной нетрудоспособности составляет 60 % соответствующего заработка).

Таким образом, следует отметить, что Конвенция № 102 явилась в своем роде эталоном в области социального обеспечения, способствующим принятию многочисленных международных документов в области социального обеспечения, улучшающих права трудящихся и других застрахованных лиц в указанной области.

Вопрос ратификации Конвенции № 102 в Азербайджане пока затягивается в силу ряда причин (например, за некоторым исключением, Конвенция № 102 предусматривает в целом уровень социальных гарантий уже закрепленные в национальном законодательстве). Между тем сохраняет актуальность вопрос о признании конвенций МОТ источником права социального обеспечения.

То обстоятельство, что вступившая в силу конвенция МОТ не ратифицирована теми или другими государствами, отнюдь не лишает её качества международного договора, содержащего нормы международного права точно так же, как не перестает быть таковым любой другой вступивший в силу многосторонний договор в промежутке между его ратификацией одними и другими государствами.

Резюмируя вышесказанное, можно сделать вывод, что положения Конвенции № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения» имеют универсальный характер, и указанные минимальные социальные стандарты по медицинскому обслуживанию, пособиям по болезни, по безработице, по старости, в связи с производственной травмой, по беременности и родам, по инвалидности, по случаю потери кормильца, семейным пособиям должны быть приняты в национальном законодательстве в качестве основополагающих, и при дальнейшем законотворчестве возможно только улучшение и повышение указанных в Конвенции № 102 социальных стандартов. Относительно ратификации указанной конвенции следует также отметить, что национальное законодательство действительно предусматривает достаточный уровень социальных гарантий, однако ратификация Конвенции № 102 будет способствовать повышению авторитета Азербайджанской Республики на международной арене как социального государства, законодательство которого основано на нормах международного права.

Процесс ратификации Конвенции МОТ 1952 года о минимальных нормах социального обеспечения (№102) планируется давно. Об этом отмечено в генеральном коллективном соглашении на 2012-2013 гг., подписанном 6 марта Кабинетом министров, Конфедерацией профсоюзов и Национальной конфедерацией организаций предпринимателей (работодателей) Азербайджана. Кроме того, в тексте соглашения указывается, что до 2014 года планируется начать процесс ратификации и других конвенций МОТ: Конвенции 1967 года о пособиях по инвалидности, по старости и по случаю потери кормильца (№ 128), Конвенции 1988 года о содействии занятости и защите от безработицы (№168), Конвенции 1981 года о безопасности и гигиене труда (№155), Конвенции 2001 года о безопасности и гигиене труда в сельском хозяйстве (№184) и Конвенции 2006 года об основах, содействующих безопасности и гигиене труда (№187).

Совместно с социальными партнерами изучается положение дел в мире труда, ведется просветительская и организационно-практическая работа. Создан механизм обсуждения предложений по ратификации Конвенций МОТ. Подготовленные специалистами профсоюзов и утвержденные Исполкомом КПА обоснованный пакет предложений вносится на рассмотрение Республиканской Трехсторонней Комиссии по социально-экономическим вопросам. Так, по инициативе КПА 22 декабря 2020 года на Трехсторонней Комиссии был обсужден и одобрен вопрос о готовности к ратификации Конвенции 173 «О защите прав трудящихся в случае несостоятельности предпринимателя». Таким же образом в действующее сегодня Генеральное Коллективное Соглашение на 2020-2022 годы были включены для ратификации Конвенции МОТ № 102 «О минимальной норме социального обеспечения», № 168 «О содействии занятости и защите от безработицы», №

184 «О безопасности и гигиене труда в сельском хозяйстве», № 187 «Об основах содействующих безопасности и гигиене труда».

Широкий спектр работ, направлен на подготовку к ратификации и Конвенции 97 МОТ «О трудящихся-мигрантах». Участвуя в выработке национальной миграционной политики, профсоюзы Азербайджана опираются на требования Закона Азербайджанской Республики «О профессиональных союзах», где определено право на объединение работников в профсоюзы на основе принципа добровольности и не ограничивается членство в них иностранцев и лиц без гражданства. В соответствии с законодательством нашей страны работники - мигранты имеют право через профсоюзы защищать свои трудовые, социальные и экономические права. В целях оказания им содействия при КПА создана и действует «Рабочая группа по работе с мигрантами», внедрена система отчетности, позволяющая контролировать процессы, обмениваться информацией и планировать конкретную деятельность.

Следует отметить, что сложная обстановка коронавирусной инфекции, изменившая режим работы государственных органов, трудовых коллективов и профсоюзных организаций, а также 44 дневная Отечественная война с Арменией, положившая конец оккупации исконных земель в Карабахе в 2020 году, не могли не отразиться на общей деятельности в стране. Тем не менее, Исполком КПА держит под контролем реализацию принятых обязательств по Генсоглашению и работу по продвижению конвенций.

Известно, что поставленные задачи успешно решаются при условии наличия хорошо обученных и активных профсоюзных кадров. КПА, осуществляя свою обязанность по подготовке и обучению кадров, обладает системой целенаправленного профсоюзного образования и тесно сотрудничает с МОТ. При этом, важная роль отведена созданию, сохранению и продвижению социального обеспечения, в том числе проверенной временем Конвенции № 102 (1952 г.) и Рекомендации № 202 (2012 г.) о минимальных уровнях социальной защиты, призывающая государства путем установления соответствующих норм в первую очередь обеспечить всеобщий охват населения по крайней мере с минимальным уровнем защиты, а затем последовательно добиваться его повышения.

В этом году КПА продолжает проводимые ранее совместные с МОТ обучения профактива, охватывающие Конвенцию №102 и основные призывы Рекомендации 202. Это однодневные онлайн семинары на тему: «Повышение осведомленности профсоюзных лидеров по Конвенции МОТ № 102 и Рекомендации МОТ № 202 и их практическому применению», «Роль профсоюзов в продвижении и мониторинге социального обеспечения» и др. Мы видим необходимость индивидуального подхода к обучению людей, работающих в отраслях с потенциально возможными проблемами в сфере труда. Все девять видов, или областей социального обеспечения Конвенции № 102, а также системный подход к социальному обеспечению Рекомендации 202 требуют подробного изучения и разъяснения со стороны специалистов по трудовому праву. Считаем важным подробно разъяснить профработникам и активу ориентиры относительно мер, которые нам предстоит предпринять. В стране должны осознавать приобретаемые преимущества, ратифицируя конвенции МОТ по социальному обеспечению, в частности № 102, и признавать жизненно важную роль организаций работников и работодателей в этом процессе. Готовится презентация итогов проводимой работы для обсуждения на расширенном заседании Исполкома КПА и выработка рекомендаций профсоюзов по полной или частичной ратификации Конвенции МОТ № 102.

Вместе с тем, отдавая должное конкретным достижениям профсоюзов в области социального страхования, охраны здоровья, социального обеспечения и других видов социальной защиты работников, многое ещё в этой сфере предстоит улучшить. Например, результатом проведения профсоюзами страны солидарной кампании по доведению минимальной зарплаты до уровня не ниже прожиточного минимума (ПМ) на 1 января 2020 года в Азербайджане минимальный размер оплаты труда (МРОТ) превышает показатель прожиточного минимума трудоспособного населения, но более 10 раз меньше

чем вразвитых странах Западной Европы, США, Япония, Австралия (от 1877 долл. в Германия до 2344 долл. в Люксембурге). Врейтинге стран мира по минимальной зарплате в 2020 году из 187 стран Азербайджан занимает 110 место. Это означает, что значительное ещё число людей в стране сегодня не могут позволить себе достойный уровень жизни, несмотря на то, что работают полный рабочий день.

Таблица 2

**Размер минимальной заработной платы
и ее соотношение с прожиточным минимумом в странах СНГ и Грузии**

Государства	Минимальная Зарплата		Прожиточный минимум (нац. валюта)	Соотношение МЗП к прожиточному минимуму (%)
	Национальная валюта	Доллары США		
Азербайджан, манатов	250	147	201	124
Армения, драмов	68000	141	---	---
Беларусь, бел. рублей	375	156	285	132
Грузия, лари:				
частный сектор	20	7	---	---
государственный сектор	350	125	---	---
Казахстан, тенге	42500	105	32668	130
Кыргызстан, сомов	1854	25	5479	34
Молдова, леев:				
реальный сектор	2775	161	2235	124
бюджетный	1000	58	2235	48
Россия, рублей	12130	170	12130 (II кв.2019)	100
Таджикистан, сомони	400	39	---	---
Узбекистан, сумов	679330	67	---	---
Украина, гривен	5000	187	2118	236

При проведении международных сопоставлений экспертами Всемирного банка в качестве черты абсолютной бедности изначально был определен доход в 1 доллар США на человека в день по паритету покупательной способности валют (ППС). С 2015 года для беднейших стран мира в качестве нового международного уровня бедности установлен показатель в 1,9 доллара США по ППС 2011 года. Для стран с более высоким уровнем экономического развития применяются границы бедности, соответствующие 3,2 долл. и 5,5 долл. по ППС 2011 года. Если взять показатели 3,2 долл. и 5,5 долл., то в Азербайджане можно прожить соответственно 46 и 27 дней.

Диаграмма 1

**Минимальная зарплата (МРОТ) в % к средней зарплате (май 2020 г.)
в ряде стран регионов**

В соответствии с установкой Европейского комитета по социальным правам минимальный уровень заработной платы в странах ЕС должен составлять 60% от средней зарплаты по национальной экономике. Низкий уровень минимальной заработной платы не защищает работников от риска бедности. Необходим качественный скачок, основанный на кратном повышении минимальной зарплаты. На фоне кризисных процессов в экономике, резкого спада деловой активности, сокращения рабочих мест и потерь рабочего времени в Азербайджане уровень номинальных доходов сократился, а в большинстве стран незначительно вырос.

Таблица 3

Темпы роста номинальных и реальных денежных доходов населения в 2020 году (в % к предыдущему году)

	Среднедушевой денежный доход ¹⁾		Заработная плата на 1 работающего		Пенсии ²⁾	
	Номинальный	с учетом роста потребительских цен	номинальная	с учетом роста потребительских цен	номинальные	с учетом роста потребительских цен
Азербайджан	97,5	94,8	111	108	123,7	120,3
Армения,	...	...	104	103	100,0	98,8
Беларусь,	111,4 ³⁾	106,2 ³⁾	114	108	109,7	104,0
Казахстан,	108	101	115	107	110,1	103,1
Кыргызстан	...	...	108	101	105,2	99,0
Молдова	...	...	110	106	105,2	101,3
Россия	100,3	97	106	103	106,6	103,1
Таджикистан	...	...	104	96	105,0	96,7
Узбекистан,	114	101	115	102	116,1	102,8
Украина,	107 ⁴⁾	103 ⁴⁾	110	108	109,3	106,4

¹⁾ В Азербайджане и Украине - по методологии СНС; в Украине – располагаемые доходы (доходы за вычетом налогов, отчислений и т.д. по обновленной версии СНС 2008); в Казахстане – оценка доходов по национальной методике; в Узбекистане – совокупный доход.

²⁾ Среднемесячный минимальный размер пенсии по возрасту с учетом компенсационных выплат; в Армении, Кыргызстане и России - базовая пенсия.

³⁾ Январь-июнь.

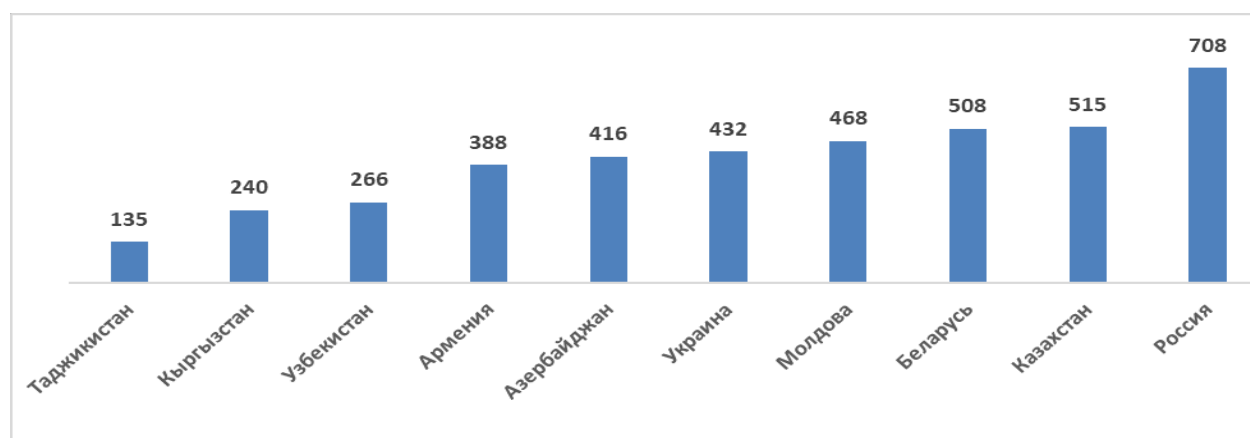
⁴⁾ III квартал 2020 г. в % к III кварталу 2019 г.

В стране выросли пенсии. Минимальный размер пенсии по возрасту в декабре 2020 г. в Азербайджане был равен 118\$ США (Беларуси - 136, Казахстане - 138, Молдове - 66, Таджикистане - 18, Узбекистане - 49, Украине - 63 \$ США. Размер базовой пенсии в Армении равнялся 31 \$ США, Кыргызстане - 25, России - 77\$ США).

Выросла номинальная среднемесячная зарплата на одного работающего и составила, исходя из официальных курсов валют, установленных национальными центральными банками стран.

Диаграмма 2

Среднемесячная номинальная заработная плата в 2020 году (в \$ США)

5. Безотлагательные меры по содействию ратификации Конвенции № 102 МОТ

Мероприятия охватывают несколько этапов:

- а. На основании решения последнего съезда Комитета Профсоюзов Азербайджана по данному вопросу необходимо обратиться в соответствующие органы для подписания протокола о совместных намерениях.
- б. Проведение мероприятия по подписанию протокола о намерениях с участием уполномоченного представителя МОТ после получения согласия соответствующих органов.
- с. Представление принятого решения Президенту Азербайджанской Республики;
- д. После получения согласия Президента Азербайджанской Республики по этому вопросу представление в Милли Меджлис для ратификации;
- е. Организация обсуждения в парламентском комитете по Труд и социальной политике для ратификации документа в Милли Меджлисе;
- ф. Включение и ратификация подготовленного итогового документа в повестку дня Милли Меджлиса после достижения соглашения между сторонами и парламентским Комитетом по труду и социальной политике.

6. Выводы и предложения

За последние годы был предпринят ряд успешных шагов по укреплению системы социальной защиты населения в Азербайджане и усовершенствовано действующее законодательство. С другой стороны, анализ текущей ситуации показывает, что охват и интенсивность программ социальной защиты в стране неудовлетворительны. С целью устранения существующих проблем в этом направлении были выдвинуты определенные предложения.

МТСЗН предлагает до конца 2021 года повысить минимальную заработную плату в стране до 300 манатов. Другое предложение - увеличить минимальную заработную плату до половины среднемесячной заработной платы в стране, то есть до половины от запланированных Министерством экономики 727 манатов до конца этого года, что может частично улучшить условия жизни бедных и нуждающихся. Согласно Закону Азербайджанской Республики № 906-VQ от 1 декабря 2017 года «О прожиточном минимуме в Азербайджанской Республике на 2018 год» прожиточный минимум для основных социально-демографических групп населения с 1 января 2021 года был определен на 2021 год по стране в размере 196 манат, для трудоспособного населения - 207 манат, для пенсионеров - 162 маната, для детей - 175 манат.

В 2020 году также до 70 процентов расширился объем программы адресной государственной социальной помощи, и по итогам прошлого года 72 тысячи малообеспеченных семей (296 тысяч членов семей) получили адресную государственную социальную помощь. Среднее ежемесячное пособие на семью составляет около 210 манат. 55% членов семей, получающих адресную государственную социальную помощь - дети.

Предложения по совершенствованию системы социальной защиты заключаются в следующем:

- Во многих развивающихся странах применение конкретных условий предоставления адресной социальной помощи (условные наличные денежные переводы) считается успешной практикой. Следует отметить, что в настоящее время такая практика в Азербайджане не применяется. Оказание адресной помощи на определенных условиях направлено на искоренение бедности и повышение благосостояния населения. В международной практике в условия применения наличных денежных выплат нуждающимся семьям включают посещаемость детьми школы и вакцинацию детей до 6 лет. Применение этого опыта в стране также может помочь улучшить неденежные аспекты бедности.

- Продление Адресной Социальной Помощи с 1 года до 2 лет может устранить административные барьеры за счет сокращения взаимодействия государственного служащего и гражданина. Учитывая, что большинство получателей АСП (70%) являются повторными заявителями, эта помощь не помогает вывести население из бедности. В связи с этим желательно продлить ее срок до 2 лет. С другой стороны, по международным стандартам 2 года - большой срок для оценки текущей ситуации в этой сфере. Так, за этот период может измениться статус членов семьи, связанный с зарплатой.

- Регулярные реформы пенсионной системы в Азербайджане указывают на то, что в этой области есть серьезные пробелы. Для досрочного выхода на пенсию некоторые граждане по-прежнему склонны получать поддельные документы, особенно в связи с состоянием здоровья. Недавние проверки в этой сфере показывают, что все еще есть определенные пробелы в назначении пенсий. Существование нелегальной деятельности на рынке труда в стране и существование сотрудников, работающих без трудового договора, по-прежнему оказывают значительное влияние на непокрытие расходов ГФСЗ. Следовательно, чтобы уменьшить количество таких случаев, необходимо создать идеальный электронный реестр участников рынка труда и расширить мониторинговые работы для повышения прозрачности в этой сфере.

- Предложение о снижении выплат по обязательному государственному социальному страхованию на частных предприятиях с 22% до 12%, которое вынес на повестку дня Конфедерация Предпринимателей Азербайджана с конца 2012 года, не потеряло своей актуальности.

- С целью сокращения количества работников без трудового договора предлагается усилить механизмы контроля и стимулирования на предприятиях. В соответствии с целями «Стратегии социально-экономического развития на 2021-2025 годы» ежегодное повышение минимальной заработной платы и доведение этого показателя до 500 манатов в 2025 году, хотя и частично, предотвратит приток низкооплачиваемых работников формального сектора в неформальный сектор.

- Существует серьезная необходимость в усилении механизмов контроля для более активного вовлечения людей с ограниченными возможностями в трудовой процесс и обеспечения им соответствующей занятости. Согласно законодательству, на предприятиях с численностью сотрудников от 50 до 100 человек 4 процента работников, а на предприятиях с численностью работников более 100 человек - 5 процентов занятых должны составлять инвалиды, но на большинстве предприятий это не соблюдается. Ужесточение санкций в этом направлении может ускорить вовлечение людей с ограниченными возможностями в трудовой процесс.

6.1. Предложения к Конвенции МОТ № 102 «О минимальных нормах социального обеспечения»

№№	Состояние	Предложение
II раздел. Медицинская помощь	Согласно Закону «О медицинском страховании», принятому 28 октября 1999 г. и вводимому поэтапно в соответствии с переходными положениями, в нашей стране этот вид страхования делится на два вида: обязательное и добровольное. Это позволяет охватить все категории населения медицинским страхованием путем добровольной уплаты страховых взносов. Медицинское обслуживание включает более 2550 медицинских услуг и более 3500 диагнозов в день, и эти услуги соответствуют минимальным нормам, установленным в Конвенции. В нашей стране существует достаточная правовая база для оказания помощи в случае болезни (Конвенция 10).	С целью приведения в соответствие со статьями 10 (b), статьей 11 и статьей 51 Конвенции (указывается минимальный стаж работы, предусмотренный Конвенцией), из 3 пункта 4 абзаца Положения «О расчете и уплате пособия по обязательному государственному страхованию и пособия, выплачиваемого за счет средств страховщика работникам, временно потерявшим трудоспособность», принятому Кабинетом Министров Азербайджанской Республики от 15.09.1998 года № - 189, необходимо убрать слова «имеющие 6 месяцев социального стажа» и из второго абзаца 25 пункта слова «лицам, не имеющим 6 месяцев страхового стажа» в отношении пособия по беременности и родам необходимо убрать. В целях приведения в соответствие со статьей 10 (б), статьей 11 и статьей 51 Конвенции (указывается минимальный стаж работы, предусмотренный Конвенцией), из четвертого абзаца пункта 3 Положения от 15.09.1998 года № 189 «Об исчислении и оплате выплат по обязательному государственному социальному страхованию и пособий, выплачиваемых за счет средств страховщика работникам, временно утратившим трудоспособность», утвержденного Кабинетом Министров Азербайджанской Республики слова «имеющие 6 месяцев социального стажа» и из второго абзаца пункта 25 в отношении пособия по беремен-

		ности и родам слова «лицам, не имеющим 6 месяцев социального страхового стажа» необходимо убрать. Это предложение отражено также и в Генеральном соглашении. Согласно Конвенции (статья 11), чтобы получить эту помощь, лицо или глава его семьи должны завершить требуемый минимальный срок стажа.
II раздел. Пособие по болезни	В зависимости от стажа работы каждый работник, предъявляющий бюллетень по болезни с целью полной или частичной компенсации, имеет право на пособие по временной нетрудоспособности, чтобы полностью или частично компенсировать потерю заработной платы, дохода и дополнительных расходов в случае временной нетрудоспособности. Пособия по беременности и родам выплачиваются в размере 100%. Из этого пособия никакие вычеты не производятся (Положение «Об исчислении и выплате пособий по обязательному государственному социальному страхованию и выплат работникам, временно утратившим трудоспособность, за счет страховщика» п. 72). Однако для расчета этого вида пособия, о котором мы упоминали выше, требуется не менее 6 месяцев стажа социального страхования. Согласно Конвенции, в порядке исключения, пособие может и не быть выдано в количестве 3 дней по каждому виду заболевания. В законодательстве страны есть такие исключения. К каким видам относятся эти исключения, и их продолжительность четко указаны. В соответствии с пунктом 21 указанного Положения, пособие на временную потерю трудоспособности инвалидам (за исключением инвалидов войны и де-	Согласно пункту 62 Положения, при определении суммы пособия для некоторых категорий предусмотрено 150% заработка без учета трудового стажа, 100% - стаж более 8 лет, 80% - стаж от 5 до 8 лет и 60% - по страховому стажу на срок до 5 лет. Однако в результате последующих поправок к Правилам, внесенным 13 июля 2011 года выплаты, относящиеся к 150% заработка, были полностью отменены, а стаж работы по социальному страхованию был заменен на 12 и более лет, 8-12 лет и 8 лет соответственно. Это изменение привело к уменьшению размера компенсации за потерянный доход работников. Указанный в этом пункте стаж социального страхования целесообразно пересмотреть. Охват пособий по болезни в законодательстве страны шире, чем предусмотрено Конвенцией. Так, помимо собственного заболевания, члену семьи выплачиваются пособия по уходу за членами семьи, при санаторно-курортном лечении после стационарного лечения, по уходу за ребенком-инвалидом.

	тей-инвалидов), в случаях повторного или повторяющегося заболевания, за исключением случаев трудовой инвалидности и профессиональных заболеваний, выдается с условием, что они не превышают шести месяцев в календарном году. Согласно пункту 25 Положения указывается, кому (без исключения) не выплачивается больничное пособие: - Лицам, не имеющим 6-месячного стажа социального страхования; - если случай временной потери трудоспособности произошел в период работы лица, на которое не рассчитывается обязательное государственное социальное страхование; - если застрахованный умышленно причиняет вред своему здоровью или притворяется больным, чтобы уклониться от работы или другой обязанности; - в случае временной нетрудоспособности вследствие травмы, полученной при совершении преступления; - при принудительном лечении по решению (кроме психических заболеваний). Согласно пункту 60 пособие выплачивается с 11 дня потери трудоспособности в результате интоксикации или заболеваний, связанных с интоксикацией, и с первого дня потери трудоспособности по общим основаниям при стационарном лечении больного хроническим алкоголизмом. В этом смысле наше национальное законодательство более позитивно в соответствии с требованиями данной конвенции.	
IV раздел. Страхование от безработицы	Согласно Закону «О страховании от безработицы» в нашей стране все работники считаются застрахованными от безработицы и вне зависимости от того, пенсионеры они или нет, они платят	Однако законодательством не предусмотрены статус пенсионера по безработице и они не получают пособия по безработице. Так, с точки зрения требований

	страховые взносы.	упомянутого Закона, «застрахованные - лица, заключившие с работодателем трудовой договор в соответствии с законодательством Азербайджанской Республики и застрахованные от безработицы». С учетом вышеизложенного мы предлагаем исключить работающих пенсионеров из понятия «застрахованные» в Законе о страховании по безработице и не взимать с них страховые взносы.
V раздел. Пособие по возрасту	В пункте (f) статьи 1 Конвенции в стаж входит также период осуществления социальных выплат. Выражение «социальные выплаты» также используется во многих пунктах Части V.	Следовательно, трудовой стаж лиц, работающих по гражданско-правовым договорам и производящих страховые выплаты, должен включаться в стаж по выплате пенсий. На наш взгляд, целесообразно включить в статью 21 Закона «О трудовых пенсиях» период уплаты страховых взносов лицами, работающими на гражданских предприятиях и организациях по договорам управления. Мы считаем, что целесообразно включить в статью 21 Закона «О трудовых пенсиях» период уплаты страховых взносов лицами, работающими на гражданских предприятиях и организациях по гражданско-правовым договорам.
VI раздел. Пособие по производственной травме	Медицинская услуга, предоставляемая в нашей стране, направлена на защиту от производственной травмы, восстановление, улучшение и восстановление здоровья людей. Учреждения, оказывающие медицинские услуги в соответствии с национальным законодательством, постоянно сотрудничают с центрами профессиональной реабилитации.	Положения национального законодательства в этой части соответствуют требованиям Конвенции.
VII раздел. Семейное пособие	В статье 42 Конвенции показана форма этого пособия. В нашей стране это пособие разовое и	По сравнению с формой оплаты, указанной в Конвенции, эти пособия очень низкие (очень

	периодическое. Сегодня единовременное пособие составляет 200 манат на ребенка. Предоставляются 126 дней отпуска по беременности и родам и, при необходимости, дополнительные 14 дней. Пособие по нетрудоспособности исчисляется из заработной платы в период нетрудоспособности, а периодическая выплата составляет 44 маната для ребенка в возрасте до 1 года и 28 манатов для ребенка в возрасте от полутора до трех лет, выплачивается любому члену семьи, осуществляющему уход за ребенком.	маленькие). Поэтому предлагаем увеличивать разовые и периодические пособия в связи с рождением ребенка не один раз в год, а в соответствии со спросом. Мы также предлагаем установить «детское пособие» для каждого ребенка в возрасте до 18 лет и выплачивать его в качестве пособия для удовлетворения потребностей детей и помощи семье. В отличие от статьи 1 пункта (е) Конвенции, в законодательстве страны «ребенок» означает лицо моложе 18 лет. (В Конвенции предусмотрены лица младше 15 лет.)
VIII раздел. Пособие по материнству	Медицинское обслуживание беременных женщин, родов и других связанных с ними случаев включает дородовой, родовой, послеродовой уход и, при необходимости, госпитализацию. Согласно статье 51 Конвенции, эта помощь предоставляется жене мужчины защищенной категории, который завершил стажировку.	Включение такого положения во все законодательные акты заслуживает похвалы с точки зрения защиты материнства и помощи материнству. Предлагаем учесть это.
IX раздел. Пособие по инвалидности	Согласно национальному законодательству, пенсия по инвалидности назначается в связи с ограничением трудоспособности застрахованного лица из-за умственных или физических недостатков, вызванных болезнью или травмой. Законодательство подразделяет инвалидов из числа военнослужащих на различные категории. Также, различаются условия назначения пенсии по инвалидности. Так, этот вид пенсии выплачивается инвалидам войны I группы, относящимся к этой категории, независимо от выслуги лет, на условиях, предусмотренных статьями 12.2 Закона «О трудовых пенсиях».	В наше национальное законодательство в этой сфере часто вносятся поправки и усовершенствования.

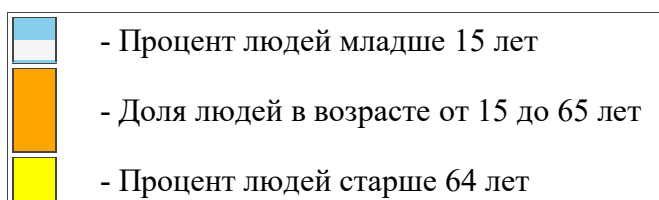
Х раздел. Пособие по потере кормильца	Эта сфера также регулируется Законом «О трудовых пенсиях». Кто может получать этот вид пенсии, указано как в Гражданском кодексе, так и в вышеупомянутом Законе. Этот вид пенсии выплачивается в размере 100%. Этой пенсией пользуются также усыновленные дети и усыновители.	
--	--	--

Азербайджанская Республика. Общие сведения

На начало 2021 года численность населения Азербайджана составляла 10 233 798 человек (мужчин: 5 065 213 и женщин: 5 168 585 человек), а доля городских и сельских поселений составляет 53,1 и 46,9 процента соответственно. Относительно слабое развитие инфраструктуры и ограниченные возможности трудоустройства в сельской местности увеличили уровень миграции в города внутри страны. Страна переживает период демографического перехода. Так, высокий уровень рождаемости и сокращение доли пожилых людей привели к росту населения за последние годы. (Рождений в 2020 году: 213986 человек. Смертей: 70 454 человека. Естественный прирост населения: 143 532 человека. Миграционный прирост населения: -3 432 человека). Если посмотреть на статистику естественного прироста населения, видно, что, несмотря на рост рождаемости в стране с 2002 года, в последние годы наблюдается снижение этого показателя.

Распределение населения по возрастным группам:

С начала 2021 года население Азербайджана имело следующую возрастную структуру:

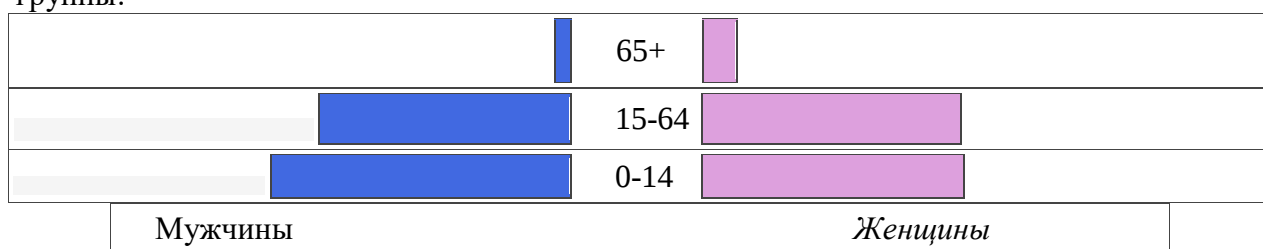
В абсолютных цифрах:

2 374 446 молодых людей в возрасте до 15 лет (1 258 962 мужчин / 1115 586 женщин)

7 199 375 человек в возрасте от 14 до 65 лет (мужчины: 3 540 792 человека / женщины: 3 658 583 человека)

659 978 человек старше 64 лет (239 369 мужчин / 420 609 женщин)

Модель поло-возрастной пирамиды, в которой представлены только три возрастные группы:

Как видно, возрастная пирамида Азербайджана имеет стационарный или омолаживающий тип. Такая пирамида типична для развитых стран, для которых характерна падающая производительность. Однако, несмотря на это, у населения таких стран относительно высокая продолжительность жизни. Общая демографическая нагрузка на Азербайджан составляет 42,1%. Это свидетельствует о том, что трудоспособное население (производительная часть населения) более чем в два раза превышает неработающее население (зависимая часть населения: дети до 15 лет и пожилые люди старше 64 лет), что создает относительно низкую социальную нагрузку на общество. Коэффициент (индекс) зависимости напрямую отражает финансовые затраты на социальную политику в государстве. Например, с увеличением этого коэффициента должны быть увеличены расходы на строительство учебных заведений, социальной защиты, здравоохранения,

пенсионные выплаты и т. д. Потенциальный коэффициент замещения (коэффициент детской нагрузки) рассчитывается как отношение населения ниже трудоспособного возраста к населению трудоспособного возраста и составляет 33%. Коэффициент возрастной зависимости рассчитывается как отношение населения выше трудоспособного возраста к населению трудоспособного возраста и составляет 9,2%.

Средняя ожидаемая продолжительность жизни при рождении составляет 63,2 года для мужчин, 72 года для женщин и около 67,4 года для обоих полов (мировой показатель - 71 год).

Грамотность населения. Около 7 844 397 человек в возрасте старше 15 лет в Азербайджане могут читать и писать. Это 99,81% от всего взрослого населения. Около 14 956 человек - неграмотные.

Основные социально-экономические показатели

Статистика исследований за 2020 год показывает, что борьба с коронавирусной инфекцией COVID-19, глобальным экономическим спадом и падением цен на нефть оказала негативное влияние на экономику большинства стран, включая Азербайджан.

Валовой внутренний продукт в Азербайджане: 74 830 449 662 доллара, в том числе ВВП на душу населения - 7 276 долларов. Долг по расчёту государственного долга: 114 807 751 116 долларов, в том числе госдолг на душу населения - 11 163 долларов, госдолг, рассчитанный в этом году - 1 344 132 136 долларов.

Основные социально-экономические показатели Азербайджанской Республики в 2020 году (в % до 2019 г.)

Азербайджанская Республика	ВВП (стабильные цены)	Промышленные товары (стабильные цены)	Перевозка товаров транспортными предприятиями (без трубопроводов)	Основные капитальные вложения (по стабильным ценам; все финансовые источники)	Розничный оборот (по стабильным ценам)	Индекс потребительских цен
	95,7	95,0	75,0	91,7	98,7	102,8

Уровень безработицы

(среднеквартальная; в %-х к численности экономически активного населения)

Азербайджанская Республика	2019				2020			
	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
	4,9	4,8	4,8	4,8	4,9	6,5	6,9	7,2

О бюджете Государственного фонда социальной защиты населения на 2021 год

Тот факт, что около 70% населения страны является трудоспособным населением означает, что большинство населения платит взносы в Государственный Фонд Социальной Защиты (далее - ГФСЗ) при Министерстве Труда и Социальной Защиты Азербайджанской Республики (далее - МТСЗН), что снижает нагрузку в части расходов на государственную социальную защиту. Несмотря на это, доходов ГФСЗ недостаточно для покрытия запланированных расходов, и на эти цели производятся трансферты из государственного бюджета. Доходы и расходы Государственного фонда социальной защиты при Министерстве Труда и Социальной Защиты Населения за 2021 год составили 5146,03 млн. манат, что на 24,7% больше показателя 2019 года, и на 7,6% больше соответствующего показателя 2020 года. Предусмотрено, что, как и в предыдущие годы, в 2021 году доходы Фонда будут состоять из взносов по обязательному государственному социальному страхованию, других доходов и средств, выделенных из государственного бюджета на финансирование обязательств государственного бюджета с целью сбалансирования бюджета Фонда. В 2021 году доходы Государственного Фонда Социальной Защиты Населения будут формироваться за счет следующих поступлений:

	Источники поступлений	Сумма (в манатах)
1.	Взносы на обязательное государственное социальное страхование, всего В том числе:	3 502 499 210,0
1.1.	по организациям, финансируемым из бюджета	1 183 982 341,0
1.2.	по сотрудникам организаций, финансируемых из бюджета	161 452 137,0
1.3.	по небюджетному сектору В том числе:	2 157 064 732,0
1.3.1.	по физическим лицам, занимающимся предпринимательской деятельностью	60 000 000,0
2.	Прочие доходы, всего В том числе:	12 000 000,0
2.1.	поступления по частичной стоимости санаторно-курортных путевок	2 060 000,0
3.	Средства, выделяемые из государственного бюджета на финансирование обязательств государственного бюджета в целях обеспечения сбалансированности бюджета Государственного Фонда Социальной Защиты.	1 631 530 950,0

Расходы бюджета Государственного Фонда Социальной Защиты Населения на 2021 год осуществляются по следующим направлениям:

	Направления расходов	Сумма (в манатах)
1.	Расходы по выплатам населению	5 004 790 000,0
1.1.	Расходы на выплату трудовых пенсий	4 880 040 000,0
1.2.	Выплаты пособий за счет взносов обязательного государственного социального страхования	124 750 000,0
1.2.1.	по временной потере трудоспособности	32 670 000,0
1.2.2.	по беременности и родам	40 050 000,0
1.2.3.	в связи с рождением ребенка	11 800 000,0
1.2.4.	В связи с уходом за детьми до 3-х лет	16 170 000,0
1.2.5.	для захоронения	24 060 000,0
2.	Расходы на реализацию санаторно-курортного лечения и оздоровительных мероприятий застрахованных через Конфедерацию Профсоюзов	20 500 000,0

	Азербайджана.	
3.	Расходы на совместное финансирование деятельности органа (учреждения), определенные соответствующим органом исполнительной власти по организации обслуживания населения в социальной сфере, а также расходы на проведение банковских операций по выплате пенсий, пособий и иных сборов за услуги.	32 580 000,0
4.	Расходы на содержание аппарата и иных структурных подразделений органа (учреждения), определенного соответствующим органом исполнительной власти.	87 500 160,0
5.	Расходы на оплату членских взносов в международные организации	60 000,0
5.1.	Расходы на выплату членских взносов в Международную Ассоциацию Социального Обеспечения	30 000,0
5.2.	Расходы на выплату членских взносов в Международную Ассоциацию Пенсионных и Социальных фондов	30 000,0
6.	затраты на погашение займа по проекту «Пенсионное и социальное обеспечение», реализуемому в соответствии с «Соглашением о займе на развитие», подписанном между Правительством Азербайджанской Республики и Международной Ассоциацией Развития 23 сентября 2004 года,	600 000,0

Средства, оставшиеся на счетах Государственного Фонда Социальной Защиты (в том числе аппарата и других структурных подразделений органа, определенного соответствующим органом исполнительной власти) на конец года, направляются на финансирование расходов следующего года.

Если средства на взносы по обязательному государственному социальному страхованию, предусмотренные организациям, финансируемым из государственного бюджета в течение бюджетного года, не переданы в Государственный Фонд Социальной Защиты в полном объеме, то в целях сбалансирования бюджета Государственного Фонда Социальной Защиты размер средств, выделяемых из государственного бюджета на финансирование обязательств государственного бюджета, увеличивается на разницу между запланированными и фактически начисленными взносами обязательного государственного социального страхования. Если же он уже включен, то он уменьшается в количестве разницы между предполагаемыми и фактическими начисленными взносами обязательного государственного социального страхования.

Используемые источники

1. Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu Beynəlxalq Konvensiyalar. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası. Bakı 2020-ci il. 2667 səh.
2. “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019–2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. İlham ƏLİYEV, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Bakı şəhəri, 29 yanvar 2019-cu il, № 500
3. Azərbaycan Respublikası Regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı. İlham ƏLİYEV, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Bakı şəhəri, 29 yanvar 2019-cu il, № 500
4. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında İcmal Hesabat. Bakı 2020.
5. Azərbaycan Respublikasının iştirakçısı olduğu beynəlxalq konvensiyaların qanunvericilikdə təsbiti, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman), Bakı, Qanun, 2003, s.58
6. Əliyev Mais Nəbi oğlu. Yoxsallığa qarşı mübarizənin hüquqi problemləri. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2006, 184 s.
7. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2018-ci il üzrə hesabatı
8. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2019-cu il üzrə hesabatı
9. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 2020-ci il üzrə hesabatı
10. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 3 illik fəaliyyətinə dair hesabat. Bakı, 2021.
11. Əmək pensiyaçıların sayı və pensiyanın orta aylıq məbləği barədə məlumat. Azərb. Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. 2021.
12. “Dövlət sosial müdafiə fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının Rəyi, BAKI 2019.
13. “Dövlət sosial müdafiə fondunun 2021-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının Rəyi, BAKI 2020.
14. Azərbaycanda Sosial Müdafiə Sistemi: Qiymətləndirmə və Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri CESD Tədqiqat Qrupu. http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2016/11/ CESD_UNDP_EU_Social_Protection_Paper.pdf
15. Qalib Bayramov Qubad İbadoğlu Rəcəb İmanov. “Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın icrasının və “Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2016-2018-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın hazırlanması və qəbulunun Açıq Hökumət Tərəfdaşlığı prinsiplərinə uyğunluğunun qiymətləndirilməsi üzrə Kölgə Hesabatı. İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi, Bakı, dekabr 2016, 79 s.
16. Социальная защита для всех. Ратификация Конвенции МОТ № 102 – международного акта о минимальных нормах социального обеспечения. Записка подготовлена Артемом Сычом и Крумом Марковым, редакторы Ясмينا Папа и Валерия Нестеренко (МОТ). Серия записок «Минимальные уровни социальной защиты в действии» выпускается Валери Шмитт (ValerieSchmitt) и Лавлин Де (LoveleenDe), Департамент социальной защиты Международной организации труда (МОТ). Международное бюро труда, Женева, Швейцария. International Labour Office, 4, route des Morillons, 1211 Genève 22, Switzerland <http://standards.social-protection.org>

17. Справочные материалы. Федеральная служба государственной статистики. 2018. Численность населения с денежными доходами. 30 апреля. Доступно по ссылке: www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_51g.doc. Правительство РФ. 2018.
18. <http://government.ru/activities/selection/473/32900/>. ILO. 2017. World Social Protection Report 2017-19:
19. Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals (Geneva). www.ilo.org/
20. wcm5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf. –. 1952.
21. Конвенция 1952 года о минимальных нормах социального обеспечения (№ 102). https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C102. Myers, R. 1952.
22. Minimum Standards of Social Security: New International Convention (US Social Security Agency). www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v15n10/v15n10p3.pdf. Государственная Дума. 2018. <http://duma.gov.ru/news/28245/>
23. www.facebook.com/SPplatform
24. www.linkedin.com/company/social-protection-platform
25. www.twitter.com/soc_protection
26. www.youtube.com/user/ILOTV

**On the study of the situation with social security in the Republic of
Azerbaijan and the acceleration of ratification of the International
Labor Organization Convention No. 102
"On Minimum Standards of Social Security"**

Responsible for the release	I.Aliyev
Consultant	Y.Hamzayev
Responsible for registration	H.Jafarov
Experts	N.Huseynov R.Efendiyev M.Mahmudov

The purpose of studying the situation with social security in the Republic of Azerbaijan and accelerating the ratification of Convention No. 102 of the International Labour Organization "On Minimum Standards of Social Security" is to identify how the requirements of this Convention and ILO Recommendation No. 202 are reflected in the legislation of Azerbaijan, the status of their implementation.

The document contains a systematic review of the provisions of the ILO No. 102, the specifics of the ILO social security standards, its international significance, an analysis of the benefits of the ILO No. 102 and the relevance of its ratification for Azerbaijan, including from the point of view of the global COVID-19 pandemic. The position of the trade unions and the actions that need to be taken to accelerate the ratification of No. 102 have been determined.

TABLE OF CONTENTS

Introduction	84
1. The purpose of the study	85
2. ILO Convention No. 102 on Minimum Standards of Social Security.....	85
2.1.Social security issues in international law.....	85
2.2.ILO Convention 102 - a systematic review of social security	86
2.3.ILO Convention No. 102: - regulations.....	88
2.4.Specification of ILO social security standards.....	88
2.5.Advantages of ratification of the ILO Social Security Convention.....	89
2.6.Relevance of Convention 102 in terms of the global pandemic COVID-19.....	89
2.7.International experience of ratification of Convention 102, including in the CIS countries	90
3. The current situation in Azerbaijan. Research	91
4. Significance of Convention 102 for Trade Unions	100
4.1.Promotion and monitoring of social security - Azerbaijani trade unions.....	101
5. Urgent measures for ratification of ILO Convention No. 102	106
6. Results and suggestions	108
6.1.Proposals for ILO Convention No. 102 on Minimum Social Security Standards....	109
Additional №1 Azerbaijan Republic. General Information	113
Additional №2 On the budget of the State Social Protection Fund for 2021	115

Introduction

The social protection system consists of programs aimed at reducing poverty and economic vulnerability of the population through the promotion of efficient labor markets, mitigation of risks to citizens and strengthening the ability to protect against wage loss.

The basis of this system is social insurance and social benefits. Social insurance is a form of insurance aimed at compensating for lost wages, income or additional expenses of individuals, as well as preventing their loss in cases provided by law, and includes pensions, unemployment benefits, health insurance and other social benefits.

Social benefits are money paid monthly (for children under 18 years of age due to age, disability, loss of health, due to the loss of the head of the family, low-income families with children under one year of age, etc.) or one-time for the purpose of providing social assistance to certain categories of persons in accordance with the law (annual benefit for the birth of a child, for burial, for victims of radiation accidents).

It should be noted that the effectiveness of social protection programs depends on their intensity and coverage. Intensity refers to the average amount of benefits provided to actual beneficiaries, and coverage refers to the proportion of beneficiaries who actually receive benefits (who need such coverage).

The state social protection system in Azerbaijan consists of two main parts: social insurance and social security. These are the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan (hereinafter - the MLSPP) and the State Social Protection Fund (hereinafter - SSPF). In recent years, a number of measures have been taken to ensure social protection of the population and to improve the insurance and pension system, and the legal framework has been formed.

However, the analysis of the current situation shows that the intensity and coverage of social protection programs, especially social benefits and targeted social assistance, are unsatisfactory and there is a need to deepen reforms in this area.

The measures envisaged in the Country Program on Decent Work for 2021-2025, which will determine the priorities and framework of social and economic cooperation between social partners and the International Labor Organization in the Republic of Azerbaijan and in the "UN-Azerbaijan Framework Document on Sustainable Development Cooperation for 2021-2025" require a number of urgent steps.

Thus, in accordance with Resolution No. 99 of March 19, 2020 on the conclusion of the General Collective Agreement for 2020-2022 between the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan, the Confederation of Trade Unions of Azerbaijan and the National Confederation of Entrepreneurs (Employers) of the Republic of Azerbaijan, Article 4.1.22. of this document the issue of accelerating the ratification of the ILO Convention No. 102 "On Minimum Standards of Social Security" was noted.

The fact that this issue has not lost its relevance is reflected in other government documents.

1. The purpose of the study

In 2018, in connection with the 100th anniversary of the International Labor Organization, the Organization launched the "One Convention for Each Country" initiative for 187 member countries. As a country with a broad agenda for cooperation with the ILO, Azerbaijan has also launched national trilateral consultations on the ratification of ILO Convention No. 155 under this initiative.

The effectiveness of discussions with representatives of the social partners - Representatives of the Ministry, the Azerbaijan Trade Union Confederation (ATUC) and the National Confederation of Entrepreneurs (Employers) of the Republic of Azerbaijan - on the possibility of ratification of the Convention, mentioned by the Ministry of Labor and Social Protection, is already bearing fruit.

In recent years, the representative of the Republic of Azerbaijan has been elected a member of the ILO Governing Body as another indicator of the high value given at the international level to the successful program of socio-economic reforms implemented in our country under the leadership of President Ilham Aliyev. So far, our country has joined 57 ILO Conventions. Taking into account the obligations arising from these documents, national labor legislation has been formed in accordance with international standards, and this process is constantly improving. As a result of discussions with the social partners, ILO Convention No. 155 (On Occupational Safety, Health and the Environment) was established for ratification. This once again confirms that the protection of life and health of workers is one of the priorities of social policy in our country. The definition of this Convention also stems from the need to raise awareness of the importance of occupational safety and health. The soon-to-be-established Occupational Safety Fund in Azerbaijan will also serve to provide systematic material and technical support to labor protection measures.

Another important step ahead for our country is the ratification of the International Labor Organization's Convention No. 102 on Minimum Standards of Social Security, which has been on the agenda for many years and for certain socio-economic reasons. The analysis shows that there are no obstacles to the ratification of this document.

The purpose of the analysis is to examine how the requirements of ILO Convention No. 102 are reflected in Azerbaijani legislation, the status of their implementation, the position of trade unions and the steps to be taken for ratification.

2. Convention No. 102 of the International Labor Organization "On Minimum Standards of Social Security"

2.1 Issues of social security in international law

The right to social security is enshrined in a number of fundamental legal documents adopted by the UN. Currently, the main documents are Universal Declaration of Human Rights¹⁴, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights¹⁵ (Articles 9, 10 (2) and 10 (3), Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women¹⁶ (Articles 11 (1)

¹⁴ Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 г. // Консультант Плюс: справочная правовая система / разраб. НПО «Вычисл. математика и информатика». – Москва: Консультант Плюс, 1997–2021. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_120805/

¹⁵ ООН. Конвенции и соглашения. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах.

Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml

¹⁶ ООН. Конвенции и соглашения. Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин. Принята резолюцией 34/180 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1979 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/cedaw.shtml

(e), 11 (2) (b) və 14 (2), Convention on the Rights of the Child¹⁷ (Articles 26, 27 (1), 27 (2) və 27 (4), Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination¹⁸ (Article 5 (e) (iv), International Convention for the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Their Families¹⁹ (Part III, Article 27; Part IV, Article 54) and the Convention on the Rights of Persons with Disabilities²⁰.

A number of the above-mentioned key normative acts are of great importance, and this is directly related to the fact that they currently serve as basic standards for the proper regulation of human rights procedures, as well as the right to appropriate social security.

The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) also plays an important role in ensuring the proper protection of everyone's social security rights, and Article 9 states: "The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to social security, including social insurance."²¹

All of the above-mentioned international human rights instruments governing the right to social security, as well as the control mechanisms provided for in their statutes, practically do not contain information on the direct definition of this right and the establishment of its full content.

In the absence of such an appointment, the ILO, as a UN agency with the task and responsibility of assisting and facilitating the implementation of labor standards in practice, has also acquired additional powers to establish a number of key provisions of social security law. Standards covering consolidation and regulation in the provisions of ILO Convention No. 102 currently perform one of the key functions, because it creates conditions for the implementation of the main content of the right to social security in practice, in turn, it covers the consolidation of international documents within the framework of normative provisions addressing issues related to the protection of human rights.

At present, ILO Convention No. 102 is of great importance in terms of forming a comprehensive definition of the content of the right to social security in accordance with the requirements of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the European Social Charter and a number of other documents at the regional level. It can be concluded that the Convention in question has long played and continues to play a key role in determining the correct list of obligations undertaken by States parties to the right to social security. It can be concluded that ILO Convention No. 102 has great potential, as it provides a broad regulatory framework for the functioning of the social security system at the level of individual regions of the world and at the international level.

2.2. ILO Convention 102 - a systematic review of social security

At present, the provisions of Convention No. 102 are the only agreement at the international level that provides for the expression of the position of the international community in resolving the issue of the organization and implementation of adequate social security. It defines the

¹⁷ ООН. Конвенции и соглашения. Конвенция о правах ребенка. Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи от 20 ноября 1989 года. URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml

¹⁸ ООН. Конвенции и соглашения. Международная конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации. Принята резолюцией 2106 (XX) Генеральной Ассамблеи от 21 декабря 1965 года. URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/raceconv.shtml

¹⁹ ООН. Конвенции и соглашения. Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей. Принята резолюцией 45/158 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1990 года. URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/migrant.shtml

²⁰ ООН. Краткое изложение Конвенции о правах инвалидов. URL:

https://www.un.org/ru/rights/disabilities/about_ability/inbrief.shtml

²¹ ООН. Конвенции и соглашения. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах.

Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года. URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml

minimum levels of protection that must be guaranteed in terms of population coverage, adequacy of benefits and privileges, eligibility conditions and duration for nine social risks, which is sometimes consistent with those identified as branches of national social security systems. Here are the main industries:

1. medical benefits;
2. sickness benefits;
3. unemployment benefits;
4. old age benefits;
5. benefits for industrial injuries;
6. benefits for the family;
7. benefits for pregnancy and childbirth;
8. benefits for disability;
9. benefits for the loss of the head of the family.

The above principles and the established minimum values of quantitative norms that must be met in the event of one of the above risks, if necessary, create conditions for comprehensive protection and, at the same time, healthy management of social security systems and programs.

The ILO, based on the provisions of Convention No. 102, shall at the same time implement the procedure for the adoption of five thematic conventions in the following periods to ensure increasing protection standards for most possible insured events, taking into account the categories of insured persons and their levels of security.

- The 1964 Convention on Compensation for Occupational Injuries (№ 121) and the 1964 Recommendation to it (№ 121);

- The 1967 Convention on Guarantees for Disability, Aging and the Loss of the Head of the Family (№ 128) and the 1967 Recommendation to it (№ 131);

- The 1969 Convention on Medical Care and Sickness benefits (№ 130) and the 1969 Recommendation to it (№ 134);

- the 1988 Convention on the Promotion of Employment and Protection against Unemployment (№ 168) and the 1988 Recommendation (№ 176);

- The 2000 Maternity Protection Convention (№ 183) and the 2000 recommendation (№ 191)

In addition, it should be noted that the ILO adopts norms on a number of fundamental aspects - the norms of equality of citizens and foreigners in the field of social security and security of their rights in this area during international migration.

- The 1962 Convention on Equality in Social Security (№ 118);

- The 1982 Convention on the Protection of Social Security Rights (№157) and the 1982 Recommendation to it (№ 167).

In 2012, the ILO adopted another important document, which, after its entry into force, marked a new stage in the creation of a productive international legal framework for the implementation of appropriate social security.

Given the fact that at that time about 50% of the world's population did not use any type or form of social security, there was an objective need to submit and implement Recommendation No. 202 on minimum levels of social protection since 2012. This recommendation served as a guide for the ILO and its members to create the necessary conditions for the implementation of universal social security responsibilities and to take into account the national characteristics of a particular country through the implementation of various measures. These tasks have been regulated and included in the list of Sustainable Development Goals (SDGs) until 2030.

The main significance of Recommendation 202 is that it regulates the concept of social protection for all and is a key guide for ILO member states in the development and implementation of a selected national policy course and the implementation of a social security strategy. In this regard, it reaffirms Convention 102, one of the most important acts adopted in the ILO's activities and designed to gradually establish comprehensive social protection systems that provide such protection at a general and adequate level. In 2011 and 2012, the ILO Board sent appeals to member states calling for the 60th anniversary of the Organization's Centennial

Convention to be considered by 60 countries in 2019. Currently (as of June 2021), Convention 102 has been ratified by 59 member states. In addition, 8 of them - Argentina (2016), Dominican Republic (2016), Ukraine (2016), Benin (2019), Morocco (2019), Russian Federation (2019), Cape Verde (2020) and Bulgaria (2016 - In addition, they adopted Section 4) and ratified the document in the last 5 years.

2.3. ILO Convention No. 102: - regulations

Although the provisions of the Convention affect 9 of the above sectors, member states are obliged to ratify only 3 of them; States that ratify the Convention can then gradually expand the scope of social security systems.

At the same time, in all 9 sectors of social security, the minimum objectives of the Convention address the following issues: population ratio; to determine the minimum amount of guarantees that people can receive in social insurance programs if they are insured; as well as issues related to the duration of the procedure for determining the conditions and calculating them.

Convention 102 provides for the regulation of a specific method used to achieve certain objectives, which will give States some freedom of action in this direction. Thus, the following mechanisms and methods can be used to achieve these goals, as evidenced by current experience:

- implementation of general level programs;
- financial support will be provided through contributions, the amount of which will be determined or calculated based on the total amount of earnings, the development and implementation of social insurance programs, or the use of certain combination techniques in both respects;

- development and implementation of social assistance programs.

Convention 102 also regulates a number of key principles, including:

- Stable guarantee of receiving certain benefits;
- Stable guarantee of potential participation of both employees and employers in the activities of the governing bodies in connection with the implemented social security programs;
- Defining the general responsibility of the state in order to comply with the procedures for the payment of benefits and the proper management of social security bodies;
- A collective format for the financial security of benefits through insurance premiums or taxes.

Convention 102 contains requirements for regular program evaluation to ensure that these programs can operate as efficiently and sustainably as possible in the medium and long term. Convention No. 102 focuses on the need for social dialogue, and should implement these activities in a representative manner, ensuring in its charters that the management of social security programs takes into account the needs of employees in decision-making. In addition, Convention 102 aims to maximize social dialogue between government, workers and employers.

In the event of a decision to ratify Convention 102, national labor organizations may submit their experience to a regular government report on compliance (Article 23 of the ILO Constitution). Thus, employees should pay attention to the use of primary sources of primary information to carry out legal assessment activities, to identify and correct breaches in order to fulfill their obligations.

2.4. Peculiarities of ILO norms in the field of social security

ILO standards are adopted at meetings of the International Labor Conference (ILC) on the condition that 2/3 of the members are "in favor". In this way, there is ample insurance that a process based on the widest possible participation of all stakeholders will be a direct result and that it will meet the widest range of different needs of ILO member countries and participants. Once adopted, these norms strengthen a common consensus and begin to serve as a criterion and

standard for the world's nations, seeking to reform and maximize the improvement of systems and social protection mechanisms in their territories.

Member States undertake certain steps to ratify the ILO Convention and undertake all legal obligations, and therefore must regularly present facts proving their conformity, both at the level of national legislation and in direct practice. Special monitoring mechanisms are used to monitor the implementation of ratified ILO conventions, which require regular reporting during their implementation, and there are a number of special procedures, including complaints and reports, among other things.

2.5. Benefits of ratification of the ILO Convention on Social Security

There are many reasons why the ratification of ILO social security conventions should be considered as carefully as possible, as the outcome of its resolution is the highest compliance with any national agenda.

Among the main reasons:

- Achieving global goals and promoting human rights;
- Defining internationally accepted minimum criteria;
- Develop an action plan for national strengthening
- Social protection systems;
- Increasing the flexibility of social security systems;
- In times of crisis, such minimum levels of protection are guaranteed to ensure safety.

2.6. Relevance of Convention 102 in terms of the global pandemic (COVID-19)

The COVID-19 pandemic (end of 2019-2021) has led to the development of events at a time when all areas of the world's health care system are on the brink of crisis, but all of this later turned into a global socio-economic crisis, resulting in serious and potentially long-term processes for national economies, employment and the well-being of the population.²² Currently, many jobs with a total number of hundreds of thousands or more are under threat. If adequate social protection systems are not in place, the humanitarian consequences of the crisis will continue to grow, and eventually all of this will exacerbate poverty and inequality, and the worst will be those who receive no guarantees.

As social protection systems evolve and are put into practice, they demonstrate their ability to act as a powerful tool to mitigate the effects of crisis and other adverse events. The social security system creates conditions for the protection of people and expands their opportunities, creates conditions for the progressive growth of the recovery potential of the economy, and at the same time increases demand and accelerates the process of economic recovery.

In order to significantly reduce the direct and most harmful effects of the crisis in the world, measures are being taken to increase the availability of the existing health care system, as well as emergency care for illness and unemployment. But this should only be the first step. Using the dynamics of the current crisis, states can take all measures to move as soon as possible to a comprehensive and collectively funded social protection system.

²²ILO.COVID-19: Social protection systems failing vulnerable groups. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_739678/lang--en/index.htm

2.7 International experience of ratification of Convention 102, including in the CIS countries

Ukraine²³

As part of the 105th session of the International Labor Conference, Ukraine became the 53rd member state of the ILO and the first country among the rest of the CIS, which has carried out the procedure for ratifying Convention No. 102 on Minimum Standards of Social Security - which, as we have noted more than once before, is a basic legal act of the international level, where issues and aspects related to the formation of the most productive integrated social security system are considered.

The Verkhovna Rada of Ukraine has ratified ILO Convention No. 102, which guarantees that every citizen has the right to receive minimum social security standards. Following the entry into force of this law, Ukraine has officially acceded to 9 of the 15 sections of the Convention.²⁴

This document regulates the main types of social assistance, defines the main conditions and amounts of social payments, and provides for the regulation of minimum standards in the event of major social risks.

Pursuant to the normative provisions of Article 2 (b) of the Convention, Ukraine assumes a number of basic obligations under the sections of the Convention: II "Medical Benefit", III "Sickness Benefit", IV "Unemployment Benefit", V "Old- age Benefit" , VI "Benefit in case of an industrial accident or occupational disease", VII "Family benefit", VIII "Benefit for pregnancy and childbirth", IX "Benefit for disability", X "Benefit for the loss of the head of the family".

After the entry into force of this bill, conditions will be created to achieve the following positive results:

- The national legislation of Ukraine is harmonized with the requirements of international standards and the requirements of the ILO for the implementation of an effective social security system in the country;
- A number of key conditions are being created for Ukraine to join the European Social Security Code as a whole in the future.

As noted in the Note, in the process of practical implementation of the bill, there is no need to make fundamental changes to existing regulations of the country, in addition, there is no need to develop new laws and regulations. The bill came into force 12 months after the official registration of the ratification document by the Director General of the International Labor Office in Ukraine.²⁵

Russia²⁶

The draft Federal Law "On Ratification of the Convention on Minimum Social Security Standards (Convention No. 102)" (FZ) (hereinafter - FZ, Convention No. 102) was submitted to the State Duma for consideration by Government Resolution No. 685 of 16 June 2018. The

²³ ILO. Украина ратифицировала ключевую Конвенцию МОТ в области социального обеспечения. URL: https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/social-security/WCMS_488436/lang--en/index.htm

²⁴ Кабинет Министров Украины. Павел Розенко передал грамоту о ратификации Украиной Конвенции МОТ №102 Генеральному директору МОТ Гаю Райдеру. URL: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=249089233&cat_id=244843950

²⁵ Государственный Университет Телекоммуникаций. В Украине будет ратифицирована конвенция Международной организации труда о минимальных нормах социального обеспечения. URL: http://www.dut.edu.ua/ru/news-1-827-2755-v-ukraine-budet-ratificirovana-konvenciya-mezhdunarodnoy-organizacii-truda-o-minimalnyh-normah-socialnogo-obespecheniya_kafedra-bezopasnosti-zhiznedeyatelnosti-i-fizicheskogo-vospitaniya

²⁶ Правительство России. Президент России подписал разработанный Правительством Федеральный закон о ратификации Конвенции Международной организации труда о минимальных нормах социального обеспечения. URL: <http://government.ru/activities/selection/525/34226/>

Federal Law was adopted by the State Duma on September 27, 2018 and approved by the Federation Council on October 3, 2018. Article 2 of Convention No. 102 contains a provision that states may independently determine the units to which they have assumed their international obligations. It was stated that it is recommended to take on behalf of the Russian Federation the obligations provided for in the level of benefits for occupational diseases, motherhood, disability and loss of the head of the family.

It should be noted that a number of key parameters of the social security system in Russia demonstrate their compliance with the provisions of Convention 102. Russia's ratification of Convention No. 102 will create the necessary conditions for the provision of a number of additional guarantees in the field of protection and practical implementation of citizens' pension rights.

Convention 102 is characterized by a number of control mechanisms to ensure that States Parties regularly report at least once every five years to the International Labor Office for a report on the implementation of their obligations under the Convention. To assess the effectiveness of the fulfillment of these obligations, the methodology provided for in the provisions of Convention No. 102, which must be ratified in accordance with Article 15, paragraph 2 of the Federal Law "On International Agreements of the Russian Federation" and Article 79 of the Convention, will be used.

Summarizing the above and based on the results of the analysis, it can be concluded that the ILO Convention No. 102 has had a significant impact on the activities for the direct and further development of the social security system at the international level since its direct adoption in 1952. Although it can affect developing countries in practice, ILO Convention No. 102, which can be characterized as non-intensive compared to countries currently with high levels of socio-economic development, aims to establish a social security system at the level of the international community. It is still the main point of reference for reform, and therefore retains the status of a principal instrument in that direction. International experience to date shows that the provisions of the ILO Convention on Social Security are an effective tool, and the proper use of these tools can prevent the threat of a decline in the level of social security systems around the world, so that they can assess compliance and serve as criteria for creating conditions for the formation of the necessary social security systems at the international community level.

3. The current situation in Azerbaijan. Research

The adoption by the Republic of Azerbaijan of many ILO conventions and other national legal and normative documents can be cited as an example as a basis for the adoption of ILO Convention No. 102. ILO conventions such as Convention No. 29 on Compulsory Labor, Fourty Hour Week Convention No. 47, Convention No. 95 on the Protection of Wages, Convention No. 105 on the Abolition of Forced Labor, and Convention No. 111 on Labor and Employment. Convention No. 131 on the Establishment of a Minimum Wage, Convention No. 135 on Workers' Representatives, Convention No. 156, Convention No. 156 on Equal Opportunities and Equal Treatment for Men and Women Employees, 9; Convention on the Vocational Rehabilitation and Employment of Persons with Disabilities, Convention No. 182 on the Prohibition of the Worst Forms of Child Labor and Urgent Measures to Eliminate Them, Convention No. 183 on Revision of the 1952 Convention on the Protection of Motherhood aimed at strengthening the social protection of the population during the years of independence are the documents justifying the ratification of Convention No. 102 on Minimum Standards of Social Security.

As for the legal and normative acts adopted in the national legislation on social protection, the Government of Azerbaijan has adopted a number of documents over the past 20 years to ratify ILO Convention No. 102 without hesitation by the Milli Majlis.

Thus, the concept of linking the social welfare of the population with the reforms implemented in accordance with the requirements of a market economy under the leadership of the President is being successfully implemented in our country.

From the beginning of 2019, the first proactive service in the Republic of Azerbaijan was transferred to the mechanism of automated determination of pensions. As a result, a person entitled to a pension is granted a pension without having to apply and submit a document, without contacting an official-citizen, and s/he is informed about it electronically. Eighty percent of our citizens retiring during the year are covered by the e-pension system. More than 15,000 people have been awarded e-pensions. Along with the e-appointment systems for old-age and disability pensions, important work has been done in 2019 to build an e-assignment infrastructure for social benefits and pensions. E-assignments have been set up for 19 types of benefits and pensions, and more than 20,000 people have been awarded e-pensions through these e-systems, which have been under construction since October. Thus, in 2019, an electronic appointment system for 21 types of social security (2 pensions and 19 types of benefits) was launched.

The types of social security for which an electronic appointment system is established are as follows:

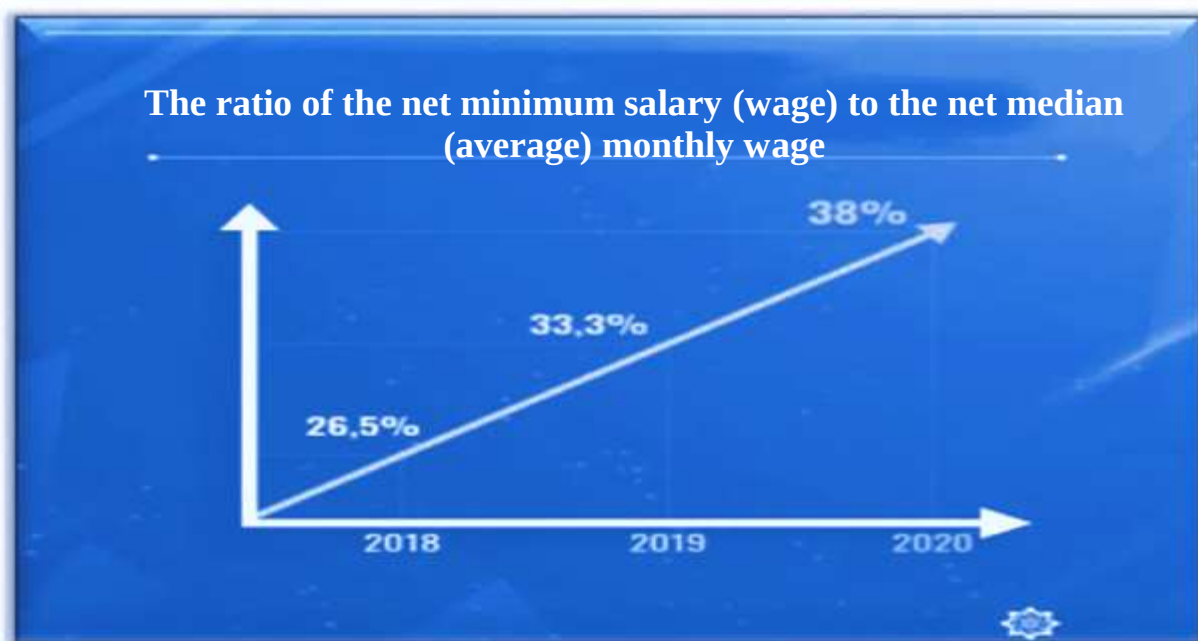
1. By types of pensions:
2. Age pension
3. Disability pension

By types of benefits and pensions:

1. One-time birth benefit;
2. Monthly benefit for a child with disabilities;
3. Monthly Presidential Scholarship for the care of a child under 18 years old with disabilities;
4. Monthly disability benefit;
5. Monthly President's pension for war invalids;
6. President's pension for the disabled at January 20 incidents;
7. Monthly President's pension for those who are entitled to disability benefits of the 1st degree;
8. Monthly President's pension for persons entitled to a disability pension;
9. Monthly benefit for low-income families with children under one year old (who are entitled to targeted social assistance);
10. Monthly benefit for children of war invalids;
11. Monthly benefit for children with disabilities of January 20;
12. Monthly benefit for children of persons with 1st and 2nd degree disability in connection with the Chernobyl accident;
13. Monthly Presidential Scholarship for Honorary Titles;
14. Personal pension of the President;
15. Monthly benefit for the children of the martyr;
16. Monthly benefit to members of the martyr's family;
17. Monthly benefit for children of conscripts;
18. Presidential pension for the family of a martyr;
19. Benefits for old-age.

As a result of two social packages submitted in 2019: the minimum wage was doubled from 130 to 250 manat; The minimum pension was increased by 72.4 percent from 116 to 200 manat. Azerbaijan ranks first in the CIS in the minimum pension purchasing power index (PPP).

Pensions with special conditions have been significantly increased due to salary increases. Social benefits and pensions have been increased by an average of 100 percent, as well as pensions for the families of martyrs from 242 to 300 manat. The salaries of public sector employees have been increased to 50 percent, and the benefits of IDPs have been increased by

50 percent. Student scholarships have been significantly increased; Problem loans for 800,000 people have been eliminated and so on. The coverage of the two social packages in 2019 is 4.2 million people, and the annual financial burden is more than 3 billion manat.

The increase of 43% of the salary fund and 52% of the median (average) salary in our country is a very big indicator. A 52 percent increase in the median salary means an increase of more than 50 percent in the salaries of 800,000 people. This is an indicator of the decline of illegal labor relations in the country, the growing number of legalizations in this area

On the basis of the President's instructions, the network of rehabilitation institutions has been expanded by establishing new rehabilitation centers in many regions.

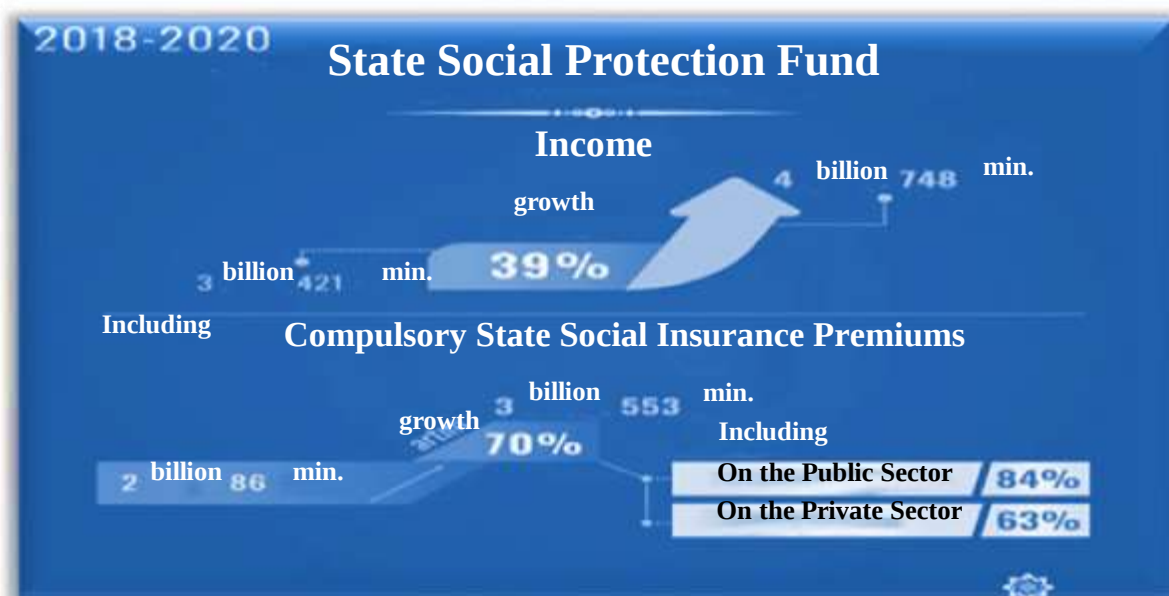
The Heydar Aliyev Foundation also makes significant contributions to the rehabilitation of people with disabilities. With the support of the Foundation, the State Rehabilitation Institution for Children with Special Needs was put into operation in Baku. Thus, the Ministry of Labor and Social Protection currently has 14 rehabilitation facilities. Rehabilitation infrastructure is being modernized. By the order of the President, high-level rehabilitation conditions have been created in the Republican Rehabilitation Center for the Disabled and the Children's Rehabilitation Center of the Ministry in recent years.

In 2019, the Regional Rehabilitation Centers for Persons with Disabilities, Mardakan Medical Boarding School, Prosthetic and Orthopedic Rehabilitation Center, Ganja Territorial Social Service Center for Pensioners were put into operation in Yevlakh and Naftalan after major overhaul and reconstruction.

A Vocational Training Center has been opened in Ganja, which allows to organize courses on 60 professions for up to 900 people a year. At present, capital repair and reconstruction works are underway in Sumgayit, Sheki, Shirvan, Khachmaz, Lankaran Regional Rehabilitation Centers, Shagan Medical Boarding House for Persons with Disabilities, Goygol and Shamakhi Psychoneurological Social Service Institutions. Some of them will be commissioned in the coming months. Gobustan Social Adaptation Center will be opened soon. On the instructions of the President, work has begun to expand the network of rehabilitation centers across the country. It is also planned to start construction of Children's Rehabilitation Centers in different regions in 2020. In the DOST Center No. 4, which was put into operation on April 1, 2021, trainings were

organized at the expense of the state in special workshops and circles for children and citizens with disabilities to master various professions and arts.

The Order of President Ilham Aliyev "On additional measures to improve the social protection of the population" dated December 2, 2019 is important in this regard. The order creates conditions for further expansion of the design, construction, overhaul, rehabilitation and equipment of a number of social facilities, including rehabilitation facilities. The order allocated 20 million 19 thousand 100 manat for these purposes.

As of the end of 2019, about 72,000 low-income families (about 300,000 family members) in our country are provided with targeted state social assistance. About 55% of the members of

these families (160.5 thousand people) are children, ie under 18 years old. Each family receives an average of 208 manat a month in social assistance.

The Presidential Decree "On one-time assistance to low-income families" dated December 23, 2019 is another manifestation of the President's special care to improve the material security of low-income families. According to the order, one-time assistance in the amount of 100 manat was paid to each family receiving targeted state social assistance on the occasion of the Solidarity Day of World Azerbaijanis and the New Year. This was a support to their financial security on the eve of the holiday.

On the occasion of December 31 - the Day of Solidarity of World Azerbaijanis and the New Year, the Heydar Aliyev Foundation distributed holiday gifts to families receiving targeted state social assistance throughout the country.

In order to determine the targeted state social assistance by the Law of the Republic of Azerbaijan "On the threshold of the need criterion in the Republic of Azerbaijan for 2020" raising the need criterion to 160 manat by 2020 has allowed to further increase social assistance and state care for low-income families in the country.

It should be noted that since 2006 (ie since the introduction of targeted state social assistance) in our country, the need criterion has been increased by 5.3 times, which has served to strengthen the social protection of low-income families from year to year.

Automation measures allow about 180,000 appointments to be made annually in full, proactively, electronically without the need for citizens to go to any address.

In order to provide social protection to low-income families, the implementation of the targeted state social assistance program will be continued and 104 million manat will be allocated for these purposes during the year. manats were spent. In 2020, the scope of the program of targeted state social assistance has expanded to 70 percent, and by the end of last year, 72,000 low-income families (296,000 family members) were paid targeted state social assistance. The average monthly benefit per family is about 210 manat. 55% of the members of families receiving targeted state social assistance are children.

Raising the need criterion to 160 manat by 2020 has allowed to further increase social assistance to low-income families in the country and, as a result, state care for them. Since the beginning of the program of targeted state social assistance in 2006, the need criterion has been increased 5.3 times in our country, which has led to the strengthening of social protection of low-income families from year to year.

Social benefits and pensions have been increased by an average of 100 percent within the social packages implemented in 2019 and ensuring revolutionary steps in the social sphere. The increase affected 600,000 people from vulnerable groups, including about 300,000 people with disabilities. New types of pensions have been established - monthly presidential pensions for children with disabilities and people with first-degree disabilities, war veterans.

At the same time, in 2019, 21 social security systems were launched, including 2 types of pensions and 19 types of benefits. Of course, reforms in the field of social benefits and pensions are expected to continue in the future

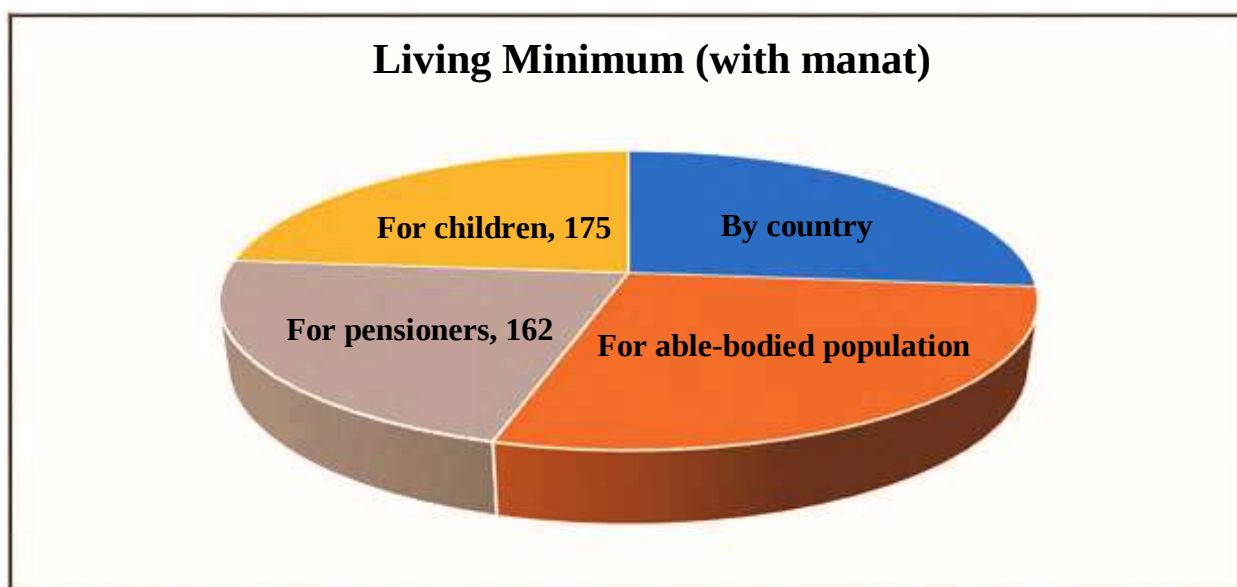
In 2019, the minimum pension in Azerbaijan was increased by 72.4 percent from 116 to 200 manat, as well as a 31 percent increase in special pensions (pensions of servicemen, civil servants, etc.). Thus, in general, the increase in pensions in both directions affected more than 750,000 retirees. Azerbaijan has risen to the first place among the CIS countries in the index of purchasing power of the minimum pension

According to the "Rules for submission of state orders in the field of social services to municipalities, individuals and legal entities, including non-governmental organizations" approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan No. 330 dated December 30, 2012, the Ministry Priorities were identified and social orders were announced for the implementation of these services by specialized NGOs. In 2018, contracts were signed with 81 NGOs for 81 projects.

As of January 1, 2019, a total of 900 people were fully covered by the state in the enterprises

subordinated to the State Social Protection Fund under the Ministry. As of January 1, 2019, 243 people living in the “Graduate House” Social Institution for graduates deprived of parental care of state children's institutions under the State Social Protection Fund under the MLSPP of the Republic of Azerbaijan serve this category of persons.

According to the Law of the Republic of Azerbaijan No. 906-VQ of December 1, 2017 “On living wage in the Republic of Azerbaijan for 2018”, the living wage for the main socio-demographic groups of the population from January 1, 2021 to 2021 in the country 196 manat, 207 manat for able-bodied population, 162 manat for pensioners, 175 manat for children.

The Law of the Republic of Azerbaijan No. 907-VQ of December 1, 2017 “On the threshold of the need criterion for 2018 in the Republic of Azerbaijan” set the threshold of the need criterion for 2021 in the amount of 170 manats.

In accordance with the Work Plan of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan for 2018, issues related to increasing real incomes, improving labor remuneration systems were discussed on August 31, 2018, and the Cabinet of Ministers on December 4, 2018. A working group consisting of authorized representatives of relevant agencies was established by order No. 810s dated.

A working group was established in the MLSPP of the Republic of Azerbaijan to improve the system of applying for, receiving, granting and refusing to provide targeted state social assistance. The principle of accessibility of targeted social assistance for families with socially vulnerable family members, involvement of able-bodied, ready-to-work families in self-employment with state support, preference for persons receiving targeted state social assistance in the organization of self-employment of the unemployed. A legal basis has been created for the involvement of low-income families receiving social assistance in self-employment.

Based on the proposals of the working group, in order to eliminate the problems (refusals to citizens) arising from the income from land shares during the automatic determination of targeted state social assistance through the electronic information system, the necessary information is integrated into electronic databases. In particular, a project is being prepared to improve the legislation to ensure the social protection of families living in difficult living conditions, who are unable to receive targeted state social assistance due to the amount of the loan.

“2019-2025 The draft “National Strategy for the Development of Social Services in the Republic of Azerbaijan” was developed in

In order to ensure the implementation of the Decree of the President of the Republic of

Azerbaijan dated July 18, 2018 No. 213 "On the application of the Law of the Republic of Azerbaijan No. 1153-VQ of May 31, 2018" On the rights of persons with disabilities " In case of death of a person with acquired disability, a draft "Rules for keeping such records for his family members" was prepared and sent to the relevant state bodies for comment.

Approval of the "Rules for State Monitoring of State Social Service Institutions" based on the Development Concept "Azerbaijan 2020: Vision for the Future" approved by the Law of the Republic of Azerbaijan "On Social Services" and the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan No. 800 dated December 29, 2012 Draft resolutions of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan "On approval of the" Rules of accreditation of non-governmental and non-profit organizations operating in the field of social services to the population "were prepared.

Relevant action plan on implementation of sub-items 5.3.3, 5.3.5 and 5.3.9 of the "State Program on compulsory medical examination of children for 2018-2022" approved by the Order No. 393 of the President of the Republic of Azerbaijan dated August 9, 2018 was prepared and the order of the MLSPP was approved. Within the framework of the Action Plan, placement of sick and at-risk children in social service institutions, organization of first aid, medical consultation by specialized medical specialists, placement of needy children in treatment-and-prophylaxis institutions, regular compulsory medical examination of children, Implement appropriate measures to provide social services to children with disabilities in social service institutions, to acquire their basic knowledge and professional skills, to organize physical education depending on age and health capabilities, to provide socio-psychological, socio-pedagogical, medical-social and socio-legal services designed to hold.

According to the "Periodic Action Plan on Child Protection and Social Protection for 2018-2019" signed between the MLSPP and the UNICEF Office in Azerbaijan, the implementation of the pilot project "Integrated Social Services Model" has begun. The main goal of the project is to improve the quality of social services provided to children and families, ensure access to social services and improve the social service system in accordance with international norms and standards.

The Law of the Republic of Azerbaijan "On the Rights of Persons with Disabilities" was adopted on May 31, 2018. Ensuring all rights and freedoms provided for in the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities to which the Republic of Azerbaijan is a party, including the basic principles of state policy in this area, state guarantees, disability prevention, rehabilitation, employment, social protection of persons with disabilities guarantees, etc. important issues are covered.

In the direction of preparation of more than 20 draft normative legal acts in connection with the implementation of the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated July 18, 2018 No. 213 "On the application of the Law of the Republic of Azerbaijan No. 1153-VQ dated May 31, 2018" On the rights of persons with disabilities " These projects are related to the transition from the traditional medical model, which dominates the field of disability, to a social model based on human rights, the harmonization of national legislation with the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. The main goal of the reform measures is to ensure targeting and social justice in disability appointments, improve the quality of services and citizen satisfaction.

In accordance with the social policy implemented and supported by the President of the Republic of Azerbaijan, one of the measures in the field of social protection, medical and social rehabilitation and integration of persons with disabilities is to identify and support their creative potential and introduce it to society.

As a next step in this direction, in connection with the International Day of Persons with Disabilities, established by the UN on December 3, 1992, the MLSPP organized the 10th All-Republican Creative Exhibition-Fair of Persons with Disabilities in Icheri Sheher in Baku. , The presentation of the book-album "Disability is not a defect" and handmade gifts of people with disabilities was held. The book-album provides information about about 60 people with

disabilities and their various creative examples. The premiere of Maurice Metterlink's "Blue Bird" performed by actors with disabilities from the first and only inclusive "ASA Theater" was presented to the audience.

In the "Pension" subsystem, the work of inventory and collection of information on labor pensioners was accelerated, as a result of which payments to local authorities were made through the "Pension" subsystem. Carrying out operations through this subsystem creates conditions for increasing the possibilities of inspection with information resources, prevention of overpayments.

Application of the Law of the Republic of Azerbaijan No. 1362-VQD of November 30, 2018 "On Amendments to the Law of the Republic of Azerbaijan" On Labor Pensions "and" On Amendments to the Law of the Republic of Azerbaijan "On Labor Pensions" of March 6, 2006 In accordance with the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated December 21, 2018 on amendments to the Decree No. 377, preparatory work was carried out for the automated appointment of pensions.

The "Social Payments" subsystem covers the electronic, automated operations of the MLSPP on various types of pensions, compensations and benefits paid to the population. The "Social Payments" subsystem provides an inventory and collection of information on recipients of benefits, pensions and compensations, which allows the system to monitor the rights of individuals and determine cases of suspension. Currently, the collection of data into the subsystem is being continued by local authorities.

	Number for age	Average monthly amount	Number for disability	Average monthly amount	ABI number	Average monthly number	Total number	Average monthly amount
31.12.2005	779472	29,49	266888	32,25	135315	26,51	1181675	29,78
31.12.2006	783371	40,98	275925	45,35	128730	32,56	1188026	41,09
31.12.2007	798052	60,11	285629	62,73	126430	43,48	1210111	58,99
31.12.2008	835844	99,39	301661	94,8	137633	76,37	1275138	95,82
31.12.2009	858659	104,36	311849	98,53	137924	80,11	1308432	100,41
31.12.2010	831122	117,58	324745	110,74	136288	89,2	1292155	112,86
31.12.2011	812771	160,1	331586	126,1	133239	101,0	1277596	145,11
31.12.2012	800547	168,54	338213	129,84	133376	109,15	1272136	152,03
31.12.2013	791263	187,82	349095	148,4	136695	126,16	1277053	170,45
31.12.2014	785068	192,38	365750	149,43	140064	130,0	1290882	173,44
31.12.2015	781238	197,62	374466	150,3	144242	140,4	1299946	177,64
31.12.2016	781957	213,81	383590	163,23	149682	153,43	1315229	192,19
31.12.2017	780756	230,7	390851	175,4	151272	164,1	1322879	205,5
31.12.2018	757397	250,8	391426	185,9	150638	175,4	1299461	222,57
31.12.2019	756136	249,3	390113	185,0	149243	175,4	1295492	221,4
31.12.2020	742034	291,5	383993	229,7	144532	210,2	1270559	263,6

According to the Order of the President of the Republic of Azerbaijan dated December 19, 2018 on providing one-time assistance to low-income families, one-time assistance is transferred to the accounts of families receiving targeted state social assistance, as well as calculation and payment of compulsory state social insurance premiums Relevant work has been done to transfer control to the Ministry of Taxes of the Republic of Azerbaijan.

In accordance with the Law "On Compulsory Insurance against Disability as a Result of Industrial Accidents and Occupational Diseases", a memorandum was signed between the MLSPP, the Compulsory Insurance Bureau and insurance companies in November 2018, providing information on employment contract notices to the Compulsory Insurance Bureau has been. This work contributes to the collection of funds for the newly established State Fund for Occupational Safety and the expansion of the scope of compulsory insurance against occupational accidents and occupational diseases.

According to the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated August 9, 2018 No. 229 "On additional measures to improve management in the field of employment, labor, social protection and security" Improving the quality of services provided to citizens in the field of employment, labor, social protection and security, transparency Work has been done to establish a Sustainable and Operational Social Security Agency (DOST) under the Ministry of Labor and Social Protection of the Republic of Azerbaijan in order to increase the number of employees, introduce innovative cases and accelerate the transition to e-services, as well as prevent procrastination and increase citizen satisfaction. As a continuation of this work, by the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan No. 387 dated December 10, 2018 "On ensuring the activities of the Sustainable and Operational Social Security Agency", the Charter, structure, list of services provided in "DOST" centers and "Rules for service in the centers" was approved.

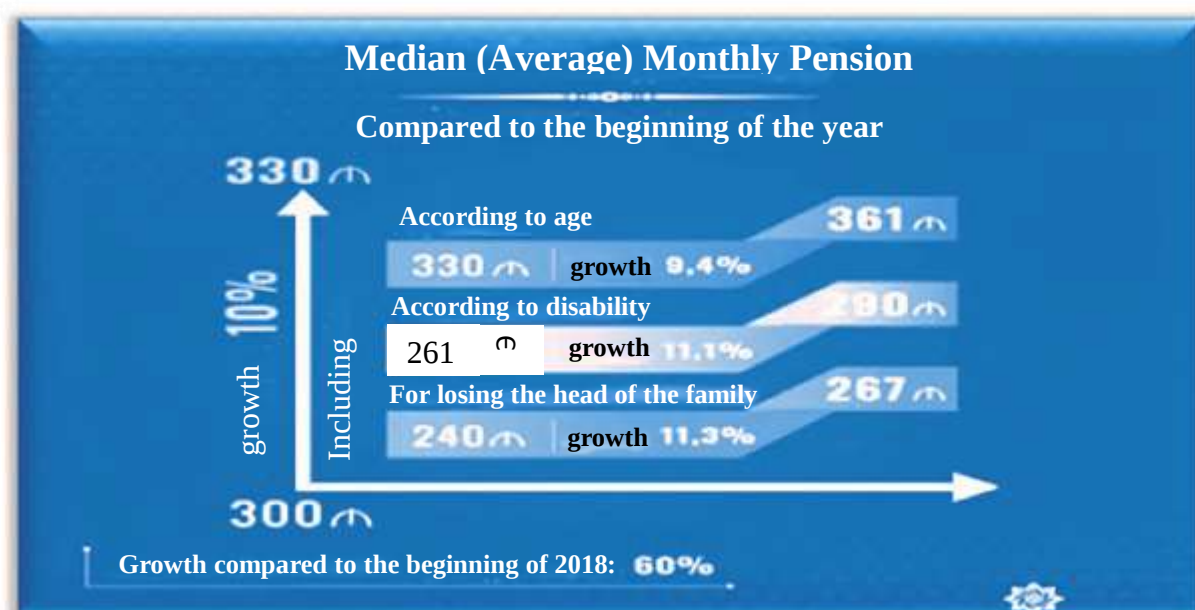
As of April 2021, there are 4 DOST centers in the country. In general, it is planned to establish 31 similar centers in the country and provide 124 types of transparent services to citizens in these centers.

Table1

Information on the number of labor pensioners and the average monthly amount of pension

Note: The number of labor pensioners is given in people, the average monthly amount of pension is given in manats.

According to the amendment made to Article 37.3.1 of the Law of the Republic of Azerbaijan "On Labor Pensions" from July 1, 2017, the insurance part of the labor pension as a labor pensioner has worked for at least 6 years after the old-age pension was awarded and is still working. The amount of labor pensions of persons applying for recalculation has been increased.

In order to determine the regulatory framework governing the establishment and operation of non-state pension funds, the MLSPP has drafted the Laws of the Republic of Azerbaijan “On the Accumulation of Individual Accounts” and “On Non-State Pension Funds”, which are currently being improved.

The EU-funded twinning project "Support to the Ministry of Labor and Social Protection in the implementation of the pension system reform in the Republic of Azerbaijan" was carried out with the participation of experts on alternative projects and the Law of the Republic of Azerbaijan drafts were prepared and comments and suggestions were submitted to the project. With the financial support of the Asian Development Bank's Baku office, international and local experts were involved in providing feedback and suggestions on the projects. Work is underway to improve the projects.

4. Significance of Convention 102 for Trade Unions

Convention No. 102 of 1952 on Minimum Standards of Social Security is based on two basic principles:

1. The Convention is the only international legal act that provides precise regulation of the minimum standards of quality and quantity agreed at the international level for all nine areas of social security. In addition, this international regulation provides for strict regulation of uniform rules that require compliance with the collective organization, financial support and management of social security systems, including the participation of employees under the general responsibility of the state. The regulation of the basic principles of the series is ensured. Convention 102, along with Recommendation 202, has a key role to play in achieving the objectives of SGPs 1 and 3.

2. An effective social dialogue is created by ensuring the participation of representatives of all stakeholders in the decision-making process. Thanks to the active participation of social partners, the necessary preconditions for achieving the appropriate level of legitimacy and fairness of social protection measures are formed and their compliance with the existing real needs and priorities of employees and employers is ensured. Convention 102 also makes a significant contribution to the development of a culture of social dialogue, which is essential in times of crisis.

Under the influence of the above two principles, it is important to involve workers' organizations in the development of anti-crisis measures: the great negative impact of the COVID-19 pandemic can undermine their confidence in life, and their participation will create conditions for society can allow you to change in one direction.

As noted earlier, Convention 102 is an international treaty, and when it decides to ratify it, the government undertakes to abide by its provisions, and there is no way to withdraw. Therefore, working organizations should actively assist and cooperate in the process of ratification of this Convention. It can be considered a conceptual basis for the direct development of measures and legislation in the field of social security by public authorities in countries around the world where the Convention has not yet been ratified. For this reason, workers' organizations may, at their discretion, adopt it in the ICT and refer to the provisions of the Convention to remind their States of a number of obligations. Convention 102 has been adopted by the vast majority of all participating governments, employers and workers. For this reason, employees have the right to demand compliance with the provisions.

4.1. Trade Unions of Azerbaijan in the promotion and monitoring of social security

The rights of trade unions on social insurance and health protection, social security, improvement of housing conditions and other types of social protection of employees are regulated by the relevant laws of the Republic of Azerbaijan. Trade unions of the country participate in the formation of social programs aimed at creating conditions for a decent life and free human development, the development of measures for social protection of workers, the indexation of basic living standards, wages, pensions, benefits and compensations depending on changes in the price index , as well as the right of trade unions to monitor compliance with legislation in this area.

Trade unions in Azerbaijan believe that minimal social protection measures across the country should enable people to live with dignity throughout their lives, and that the basic types of medical services and benefits should be affordable.

It is known that the General Confederation of Trade Unions recommended to the branches in April 2004 for priority ratification of 11 ILO Conventions. As of January 1, 2021, Azerbaijan has ratified six of the 11 ILO social conventions. As you know, the Conventions remain unresolved. In general, as of January 1, 2021, the Republic of Azerbaijan has ratified 56 ILO Conventions and denounced two Conventions. Government reports on the implementation of the ILO Conventions are regularly sent to the ILO Headquarters in Geneva. National labor legislation has been adopted in accordance with modern international standards.

In recent years, ratification of Convention No. 102 on Minimum Social Security Standards has been of particular importance in Azerbaijan, which has undergone extensive labor market reforms as a catalyst for efforts to improve the social security system, helping to adjust parameters, expand coverage and, in some cases, take appropriate measures to reform the system.

The provisions of Convention 102 are based on the premise that there can be no ideal model of social security: each model evolves and changes. Every society must develop the most effective means to ensure the basis of social protection. The methods chosen should reflect the social and cultural values, history, diversity of institutions and the level of economic development of the countries concerned. For this reason, the provisions of the Convention do not require member states to adhere to special approaches; instead, the Convention sets out a number of ideas based on generally accepted principles that constitute a minimum socially acceptable level for all Member States.

That is why Convention No. 102 formed the basis for the adoption of the European Social Charter on October 18, 1961, which stated in its original version, which was in force until its revision in 1996, that the Contracting Parties undertake to maintain the social security system at least at a level satisfactory for ratification of ILO Convention No. 102 on Minimum Social Security Standards.

The European Social Protection Code was adopted in 1964. In the preamble, the Contracting Parties stated that they wished to adopt this international document at a higher level than the norms established by the International Labor Convention No. 102 and the minimum social security standards.

Thus, Convention No. 102 provides for unemployment and sickness benefits (for a man with a wife and two children) at the same level as at least 45% of the previous earnings, family benefits or 45% of the salary of a non-redundant employee if a certain benefit is paid (including family benefits). A similar provision is enshrined in the European Social Protection Code.

The conditions for providing medical care to victims of occupational injuries are very liberal. Convention 102 provides for the provision of comprehensive treatment to injured workers, including the provision of essential medicines prescribed by a physician or other certified specialist and, if necessary, hospitalization. The deadlines are very conditional and, as a rule, medical care is provided throughout the illness and is free of charge.

The guarantee for the loss of the head of the family is 40% for a typical recipient - a man of retirement age and a widow with two children under Convention 102. A similar indicator exists when giving disability benefits to a man with a wife and two children. These benefits are also provided for in the European Social Security Code.

Subsequent ILO acts, however, provide a higher compensation for these benefits (for example, under the 1969 Convention, the level of compensation for temporary disability is 60% of the relevant earnings).

Thus, it should be noted that Convention No. 102 was a kind of standard in the field of social security, which contributed to the adoption of many international documents in the field of social security, improving the rights of workers and other insured in this area.

The ratification of Convention 102 in Azerbaijan is still delayed for a number of reasons (for example, Convention 102 provides for the level of social security generally enshrined in national legislation, with some exceptions). Meanwhile, the issue of recognizing ILO conventions as a source of the right to social security remains relevant.

The fact that the ILO Convention has not been ratified by any state does not deprive it of being an international treaty with international law like any other multilateral agreement that enters into force over a period of time between the ratifications of one and the other States.

Summarizing the above, we can conclude that the provisions of Convention No. 102 "On Minimum Social Security Standards" are universal, Health Insurance, sickness benefits, unemployment benefits, old age benefits, minimum social standards for employment injuries, benefits for pregnancy and childbirth, disability, the loss of the head of the family, family benefits should be the basis of national legislation and only additional legislation can improve and enhance the social standards specified in Convention No. 102. In connection with the ratification of this Convention, it should be noted that the national legislation provides sufficient social security, while the ratification of Convention No. 102 will help increase the prestige of the Republic of Azerbaijan in the international arena as a social state based on international law.

The process of ratification of the 1952 ILO Convention on Minimum Standards of Social Security (No. 102) has been planned for a long time. This is stated in the general collective agreement for 2012-2013, signed on March 6 by the Cabinet of Ministers, the Confederation of Trade Unions and the National Confederation of Entrepreneurs (Employers) of Azerbaijan. In addition, the text of the agreement states that by 2014 it is planned to begin the process of ratification of other ILO conventions: invalidity, old-age and survivors' benefits convention, 1967 (No. 128), Employment Promotion and Protection against Unemployment Convention, 1988 (No. 168), Occupational Safety and Health Convention, 1981 (No. 155), Safety and Health in Agriculture Convention, 2001 (No. 184) and Promotional Framework for Occupational Safety and Health Convention, 2006 (No. 187).

The situation in the world of work is studied together with social partners, enlightenment and organizational-practical work is carried out. A mechanism has been established to discuss proposals for ratification of the ILO Conventions. A package of substantiated proposals prepared by trade union experts and approved by the ATUC Executive Committee was submitted to the Republican Tripartite Commission on Social and Economic Affairs. Thus, on December 22, 2020, at the initiative of the ATUC, the Tripartite Commission discussed and approved the ratification of Convention No. 173 on Protection of Workers' Claims (Employer's Insolvency). Similarly, ILO Convention No. 102 "On the Minimum Social Security Standard", No. 168 "On Employment Promotion and Unemployment Protection", "Safety and Health in Agriculture" Convention 2001 (No. 184), Convention No. 187 "Fundamental principles of occupational health and safety" have been included in the current General Collective Agreement for 2020-2022 for ratification.

A wide range of activities is aimed at preparing for the ratification of the ILO Convention on Migrant Workers. Azerbaijani trade unions are based on the requirements of the Law of the Republic of Azerbaijan "On Trade Unions", which defines the right to join workers in trade unions on a voluntary basis by participating in the development of national migration policy and

does not restrict the membership of foreigners and stateless persons. According to the legislation of our country, migrant workers have the right to protect their labor, social and economic rights through trade unions. To help them, the ATUC has set up a "Working Group on Migrants" and a reporting system that allows it to monitor processes, exchange information and plan specific activities.

It should be noted that the difficult situation caused by the coronavirus infection, which changed the work of government agencies, labor collectives and trade unions, and the 44-day war with Armenia, which ended the occupation of ancestral lands in Karabakh in 2020, did not pass unnoticed in the country. Nevertheless, the ATUC Executive Committee monitors the implementation of commitments under the General Agreement and the promotion of conventions.

It is known that the tasks ahead are successfully solved when there are educated and active trade union cadres. The ATUC is responsible for staff training and education, has a targeted trade union education system and works closely with the ILO. At the same time, by setting appropriate standards, states play an important role in ensuring universal coverage of the population with at least a minimum level of protection, and in creating, protecting and promoting social security, including Convention 102 on minimum levels of social protection (1952) and Recommendation 202 (2012).

This year, the ATUC continues its joint training with ILO trade union activists on the key challenges of Convention 102 and Recommendation 202. These are one-day online seminars on the topic: "Information on trade union leaders on ILO Convention No. 102 and ILO Recommendation No. 202 and their practical application", "The role of trade unions in the promotion and monitoring of social security", etc. We see the need for an individual approach to training people working in industry who have potential problems in the business world. All nine types or areas of social security, as well as Recommendation 202, require a detailed study and explanation of the systematic approach to social security by experts in labor law. We consider it important to explain the instructions on the planned activities in detail to professionals and activists. The country should understand the benefits gained by ratifying the ILO social security conventions, in particular convention 102, and recognize the vital role of workers 'and employers' organizations in this process. Presentations of the results of the work are being prepared for discussion at an enlarged meeting of the ATUC Executive Committee and recommendations for trade unions on full or partial ratification of ILO Convention 102 are being prepared.

At the same time, while respecting the concrete achievements of trade unions in social insurance, health, social security and other types of social protection of workers, there is much work to be done in this area. For example, as a result of the solidarity campaign of the country's trade unions to bring the minimum wage to a level not lower than the subsistence level (PM), as of January 1, 2020, the minimum wage in Azerbaijan exceeds the subsistence level of the working population, but Western Europe, USA, Japan, 10 times less than in other countries (from \$ 1877 in Germany to \$ 2344 in Luxembourg). In 2020, Azerbaijan ranks 110th out of 187 countries in the ranking of the world's minimum wages. This means that many people in the country today do not have a decent standard of living, despite working full-time.

Table 2

The size of the minimum wage in the CIS countries and Georgia and its ratio to the subsistence level

State	Minimum wage		Subsistence level (national currency)	Ratio of minimum wage to minimum subsistence level (%)
	National currency	USD		
Azerbaijan, in manats	250	147	201	124
Armenia, drama	68000	141	---	---
Belarus, Bel. ruble	375	156	285	132
Georgia, lari:				
<i>Private sector</i>	20	7	---	---
<i>government sector</i>	350	125	---	---
Kazakhstan, tenge	42500	105	32668	130
Kyrgyzstan, som	1854	25	5479	34
Moldova, ley:				
<i>real sector</i>	2775	161	2235	124
<i>budgeted</i>	1000	58	2235	48
Russia, rubles	12130	170	12130 (II KB.2019)	100
Tajikistan, Somoni	400	39	---	---
Uzbekistan, sum	679330	67	---	---
Ukraine, hryvnia	5000	187	2118	236

In conducting international comparisons, World Bank experts initially set a per capita income of \$ 1 in absolute purchasing power parity (PPP) as the absolute poverty line. The world's poorest countries have set a new international poverty line of \$ 1.9 in the 2011 PPP since 2015. For countries with higher levels of economic development, the 2011 PPP imposes a poverty line of \$ 3.2 and \$ 5.5. If we take the figures of \$ 3.2 and \$ 5.5, we can live in Azerbaijan for 46 and 27 days, respectively.

Figure 1

Minimum wage in% of the average wage in some countries in the regions (May 2020)

According to the provisions of the European Committee of Social Rights, the minimum wage in the EU should be 60% of the average wage in the national economy. Low wages do not protect workers from the risk of poverty. A qualitative leap is needed based on the multiple increase of the minimum wage. The level of nominal income has decreased, while in most countries it has increased slightly, against the background of crisis processes in the economy, a sharp decline in business activity in Azerbaijan, job losses and loss of working time.

Table 3

Growth rates of nominal and real incomes of the population in 2020
(% compared to the previous year)

	Per capita income ¹⁾		Salary of 1 employee		Pensions ²⁾	
	Nominal	Taking into account increase in consumer prices	Nominal	Taking into account increase in consumer prices	Nominal	Taking into account increase in consumer prices
Azerbaijan	97,5	94,8	111	108	123,7	120,3
Armenia	...	...	104	103	100,0	98,8
Belarus	111,4 ³⁾	106,2 ³⁾	114	108	109,7	104,0
Kazakhstan	108	101	115	107	110,1	103,1
Kyrgyzstan	...	...	108	101	105,2	99,0
Moldova	...	...	110	106	105,2	101,3
Russia	100,3	97	106	103	106,6	103,1
Tajikistan	...	...	104	96	105,0	96,7
Uzbekistan	114	101	115	102	116,1	102,8
Ukraine	107 ⁴⁾	103 ⁴⁾	110	108	109,3	106,4

¹⁾ In Azerbaijan and Ukraine - according to the SNA (system of national accounts) methodology; In Ukraine - usable income (taxes less income, deductions for the updated version of SNA in 2008); In Kazakhstan - national income assessment; In Uzbekistan - gross income.

²⁾ average monthly minimum age pension, taking into account compensation payments; In Armenia, Kyrgyzstan and Russia - the main pension.

³⁾ January-June.

⁴⁾ 2020 -ci ilin III rübü 2019 -cu ilin III rübünün % -i kimi

Pensions have increased in the country. The minimum old-age pension in Azerbaijan in December 2020 was \$ 118. (Belarus - 136, Kazakhstan - 138, Moldova - 66, Tajikistan - 18, Uzbekistan - 49, Ukraine - 63 US dollars. The basic pension in Armenia is 31 US dollars, Kyrgyzstan - 25, Russia - 77 US dollars).

The nominal average monthly wage per employee has increased and is based on official exchange rates set by the national central banks of the countries.

Diagram 2

Average monthly nominal salary in 2020 (in US dollars)

5. Urgent measures to facilitate the ratification of ILO Convention No. 102

The events cover several stages:

1. Based on the decision of the last congress of the ATUC on this issue, application to the relevant authorities for the signing of a protocol of joint intent
2. Carrying out the signing of the protocol of intent with the participation of the authorized representative of the ILO after obtaining the consent of the relevant authorities.
3. Submission of the adopted decision to the President of the Republic of Azerbaijan;
4. Submission to the National Assembly for ratification after obtaining the consent of the President of the Republic of Azerbaijan on this issue;
5. Organization of discussions in the Labor and Social Policy Committee of the Parliament for ratification of the document in the National Assembly;
6. Inclusion and ratification of the final document prepared by the Parliamentary Committee on Labor and Social Policy after reaching an agreement between the parties.
7. Results and suggestions

Over the past years, a number of successful steps have been taken to strengthen the social protection system in Azerbaijan and the existing legislation has been improved. On the other hand, the analysis of the current situation shows that the coverage and intensity of social protection programs in the country are not satisfactory. In order to eliminate the existing problems in this direction, certain proposals have been put forward.

By the end of 2021, the MLSP has proposed to increase the minimum wage in the country to 300 manat. As another proposal, raising the minimum wage to half the average monthly wage in the country, that is, to increase it to half of the 727 manat planned by the Ministry of Economy by the end of this year could improve the well-being of the poor and disadvantaged, albeit partially.

According to the Law of the Republic of Azerbaijan No. 906-VQ of December 1, 2017 “On minimum wage in the Republic of Azerbaijan for 2018”, the minimum wage for the main socio-demographic groups of the population from January 1, 2021 to 2021 in the country 196 manat, 207 manat for able-bodied population, 162 manat for pensioners, 175 manat for children.

In 2020, the scope of the program of targeted state social assistance has expanded to 70 percent, and by the end of last year, 72,000 low-income families (296,000 family members) were

paid targeted state social assistance. The average monthly benefit per family is about 210 manat. 55% of the members of families receiving targeted state social assistance are children.

Suggestions for improving the Social Protection System are as follows:

- In many developing countries, the application of specific conditions for the provision of targeted social assistance (conditional cash transfers) is considered a successful practice. It should be noted that this practice is not currently used in Azerbaijan. The provision of targeted assistance under specific conditions is aimed at eradicating poverty and improving the welfare of the population. In international practice, the conditions for conditional cash transfers to families in need include the continuation of school-age children in the family and the vaccination of children under 6 years of age. Applying this experience in the country can also help improve the non-monetary aspects of poverty.

- Extending the provision of targeted social assistance from 1 to 2 years can eliminate administrative barriers by reducing civil servant-citizen interaction. Given that the majority of TSA recipients (70%) are repeat applicants, this assistance does not help lift the population out of poverty. In this regard, it is advisable to extend the period to 2 years. On the other hand, according to international standards, 2 years is a long time in terms of assessing the current situation in this area. Thus, the salary status of family members may change during this period.

- Regular reforms in the pension system in Azerbaijan indicate serious gaps in this area, and some citizens are still prone to obtaining false documents in order to retire early, especially in connection with their health status. Recent inspections in this area show that there are still some gaps in the purpose of pensions.

The existence of illegal activities in the labor market in the country and the presence of employees without a labor contract still have a significant impact on the non-coverage of SSPF costs. Therefore, in order to reduce these cases, there is a need to create a perfectly electronic register of labor market participants and expand monitoring to increase transparency in this area.

- The proposal to reduce compulsory state social insurance payments in private enterprises from 22% to 12%, which has been on the agenda of the Azerbaijan Entrepreneurs Confederation since the end of 2012, has not lost its relevance.

- It is proposed to strengthen control and incentive mechanisms in enterprises in order to reduce the number of employees without an employment contract. In accordance with the goals of the Socio-Economic Development Strategy for 2021-2025, raising the minimum wage each year and bringing this figure to 500 manat in 2025 will partially prevent the influx of low-wage workers in the formal sector into the informal sector. can get though.

- There is a serious need to strengthen control mechanisms in order to involve people with disabilities more closely in the labor process and provide them with appropriate employment. According to the law, 4 percent of employees in enterprises with 50 to 100 employees and 5 percent in enterprises with more than 100 employees must be disabled, but this is not observed in most enterprises. Tightening sanctions in this direction can accelerate the involvement of people with disabilities in the labor process.

6. Results and suggestions

Over the past years, a number of successful steps have been taken to strengthen the social protection system in Azerbaijan and the existing legislation has been improved. On the other hand, the analysis of the current situation shows that the coverage and intensity of social protection programs in the country is not satisfactory. In order to eliminate the existing problems in this direction, certain proposals have been put forward.

By the end of 2021, the MLSPP has proposed to increase the minimum wage in the country to 300 manat. Another proposal is to increase the minimum wage to half of the average monthly wage in the country, ie to half of the 727 manat planned by the Ministry of Economy by the end of this year, which may improve the livelihoods of the poor and needy. According to the Law of the Republic of Azerbaijan No. 906-VQ of December 1, 2017 “On the subsistence minimum in the Republic of Azerbaijan for 2018”, the subsistence minimum for the main socio-demographic groups of the population from January 1, 2021 to 2021 is 196 manat, 207 manat for able-bodied population, 162 manat for pensioners, 175 manat for children.

In 2020, the scope of the targeted state social assistance program has expanded to 70 percent, and by the end of last year, 72,000 low-income families (296,000 family members) received targeted state social assistance. The average monthly allowance per family is about 210 manat. 55% of the members of families receiving targeted state social assistance are children.

Suggestions for improving the Social Protection System are as follows:

- In many developing countries, the application of specific conditions for the provision of targeted social assistance (conditional cash transfers) is considered a successful practice. It should be noted that this practice is not currently used in Azerbaijan. The provision of targeted assistance under specific conditions is aimed at eradicating poverty and improving the well-being of the population. In international practice, the conditions for conditional cash transfers to needy families include the continuation of school-age children in the family and the vaccination of children under 6 years of age. Applying this practice in the country can also help improve the non-monetary aspects of poverty.

- Extending the provision of targeted social assistance from 1 to 2 years can eliminate administrative barriers by reducing civil servant-citizen interaction. Given that the majority of TSA recipients (70%) are repeat applicants, this assistance does not help the population out of poverty. In this regard, it is advisable to extend the period to 2 years. On the other hand, according to international standards, 2 years is a long time in terms of assessing the current situation in this area. Thus, the salary status of family members may change during this period.

- Regular reforms in the pension system in Azerbaijan indicate that there are serious gaps in this area, and some citizens still tend to obtain fake documents in order to retire early, especially in connection with their health status. Recent inspections in this area show that there are still gaps in the definition of pensions.

The presence of illegal activities in the labor market in the country and the presence of employees still without a labor contract have a significant impact on the non-coverage of SSPF costs. Therefore, in order to reduce these cases, there is a need to create a perfectly electronic register of labor market participants and expand monitoring to increase transparency in this area.

- The proposal put forward by the AEC since the end of 2012 and the reduction of compulsory state social insurance payments in private enterprises from 22% to 12% has not lost its relevance.

- In order to reduce the number of employees without an employment contract, it is proposed to strengthen control and incentive mechanisms in enterprises. In line with the goals of the Socio-Economic Development Strategy for 2021-2025, raising the minimum wage each year and bringing this figure to 500 manat in 2025 could partially prevent the influx of low-wage workers in the formal sector into the informal sector.

- There is a serious need to strengthen control mechanisms in order to involve people with disabilities more closely in the labor process and ensure their proper employment. According to the law, 4% of employees in enterprises with 50-100 employees and 5% in enterprises with more than 100 employees must be disabled, but this is not observed in most enterprises. Tightening sanctions in this regard can accelerate the involvement of people with disabilities in the labor process.

6.1 Proposals for ILO Convention No. 102 on Minimum Social Security Standards

S.S. №№	Situation	Proposal
II. Section Health Insurance	According to the Law on "Health Insurance" adopted on October 28, 1999 and coming into force in stages, this type of insurance in our country is divided into 2 types, compulsory and voluntary. This allows all categories of the population to be covered by health insurance by paying insurance premiums voluntarily. Medical services include more than 2,550 medical services and more than 3,500 diagnoses per day, and these services contain the minimum standards set out in the Convention. There is a sufficient legal basis in our country for the provision of assistance in case of illness (Article 10 of the Convention).	In order to comply with Article 10, paragraph "b", Article 11, Article 51 of the Convention (the minimum length of service is written in the Convention shall be specified) The words "with 6 months of social experience" from the 4th paragraph of item 3 and the words "with 6 months of social insurance experience" from the second paragraph of Article 25 of the "Regulations on calculation and payment of compensations for compulsory national social insurance and benefits paid to temporarily disabled workers at the expense of means of the insurer" dated 15.09.1998 approved by the decision of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan No. 189 should be removed in relation to the right to receive maternity benefits. This proposal is also reflected in the General Agreement. According to the Convention (Article 11), in order to receive this assistance, the person or the head of the family must complete the required minimum period of service.

II. Section Sickness benefits	Depending on the length of service, each employee who submits a sickness leave is entitled to temporary disability benefits in order to fully or partially compensate for lost wages, income and additional expenses in the event of temporary disability. Maternity benefits are paid at 100%. No deductions are calculated from this benefit (regulation “on calculation and payment of compensations for compulsory national social insurance and benefits paid to temporarily disabled workers at the expense of means of the insurer” paragraph 72). However, at least 6 months of social insurance experience is required to calculate this type of benefit, which we mentioned above. According to the Convention, the benefit may not be paid for 3 days for each case of illness. There are such exceptions in the country's legislation. The circumstances and duration of these exceptions are specified. Benefits for temporary disability of disabled people (except for war invalids and children with disabilities) working in accordance with paragraph 21 of the above-mentioned Regulations, except for disability and occupational diseases, provided not more than six months in a calendar year in case of consecutive or recurrent illness is given. According to paragraph 25 of the Regulations, to whom sickness benefits are not paid (without exceptions): - Persons without 6 months of social insurance experience; - temporary incapacity for work occurred during the person's employment without CSSI; - if the insured intentionally harms his/her health or pretends	When determining the amount of benefits in accordance with paragraph 62 of the Regulations for some categories, 150% of earnings are calculated without taking into account the length of service, 100% of earnings for more than 8 years of the length of service, 80% for the length of service between 5-8 years, 60% for the length of service up to 5 years. However, as a result of subsequent amendments to the Regulations on July 13, 2011, benefits related to 150% of earnings were completely abolished, and social insurance experience was replaced by insurance experience of 12 years and more, 8-12 years and 8 years, respectively. This change led to a reduction in the amount of compensation for lost income of employees. It is expedient to reconsider the length of service of social insurance specified in this item. The scope of sickness benefits in the country's legislation is higher than that provided for in the Convention. Thus, in addition to his/her own illness, a family member is paid benefits for the care of family members, for the treatment of a child with disabilities during sanatorium-resort treatment after inpatient treatment.
---	---	--

	to be ill in order to evade work or another position; - in case of temporary incapacity for work as a result of an injury received during the accident committed; - during compulsory treatment (except for mental illness). According to paragraph 60, benefits are paid from the 11th day of disability as a result of intoxication or diseases related to intoxication, and from the first day of disability on general grounds during inpatient treatment of a patient with chronic alcoholism. In this sense, our national legislation is more positive in accordance with the requirements of this convention.	
III.Section Unemployment insurance	In accordance with the Law on Unemployment Insurance in our country, all employees are considered insured against unemployment and are insured, regardless of whether they are pensioners or not.	However, the legislation does not entitle the pensioner to unemployment status and unemployment benefits. This violates the rights of pensioners. Thus, in terms of the requirements of the above-mentioned law, "the insured - persons who have concluded an employment contract with the employer in accordance with the laws of the Republic of Azerbaijan and are insured against unemployment." In view of the above, we propose that working pensioners be excluded from the definition of "insured" in the Law on Unemployment Insurance and not be charged insurance premiums.
IV.Section Old age benefit	In Article 1 (f) of the Convention, the period of probation also includes the period of social payments. The term social payments is also used in many paragraphs of Part V.	Therefore, the length of service of persons working under civil law contracts and making insurance payments should be included in the length of service for the payment of pensions. In our opinion, it would be expedient to include in Article 21 of the Law on

		"Labor Pensions" the period for which insurance premiums are paid by persons working in civil enterprises and organizations under civil law contracts.
V.Section Occupational injury benefit	The medical service provided in our country aims to protect the health of people protected from industrial injuries, to restore it, to improve it, to restore their ability to work. Institutions providing medical services under national legislation are constantly cooperating with vocational rehabilitation centers.	The provisions of national legislation in this area are in accordance with the requirements of the Convention.
VI.Section Family benefit.	Article 42 of the Convention specifies the form of this benefit. In our country, this benefit is one-time and periodic. The amount of the birth benefit is established at 200 AZN. Women who work for the period of pregnancy and post- birth period are granted a paid leave of up to 126 calendar days. One of the working parents or another member of the family who is directly attending a child has the right to a partially paid social leave for the child to work until the child is three years old. The amount of monthly benefit is for a child aged up to one year - 44 AZN, for a child aged from one half to three years - at 28 AZN.	These benefits are very low compared to the form of payment specified in the Convention. Therefore, we propose to increase the lump-sum and periodic benefits in connection with the birth of a child, not once a year, but in accordance with demand. We also suggest that in order to meet the needs of children and help the family, a "Child Benefit" should be established for each child under the age of 18 and paid to the family as an benefit. In contrast to Article 1 (e) of the Convention, in the law of a country, "child" means a person under the age of 18. (The convention provides for those under the age of 15.)
VII.Section Maternity benefit.	Maternal health care for pregnant women, childbirth and other related cases involves antenatal, postnatal and postpartum care and, if necessary, hospitalization. According to Article 51 of the Convention, this assistance is provided to the wife of a protected person who has completed the internship.	The inclusion of such a provision in all legislation would be commendable in terms of protection of motherhood and maternity assistance. We suggest this be taken into account
VIII.Section Benefit for disability	According to the national legislation, the disability pension is determined in connection with the	Our national legislation in this area is often amended and improved.

	restriction of the insured's ability to work due to mental or physical defects caused by illness or injury. The legislation divides the disabled from the military into different categories. The conditions for awarding a disability pension are also different. Thus, such pensions are paid to such persons with group I war invalids, regardless of the years of service, within the conditions specified in Article 12.2 of the Law on Labor Pensions.	
IX. Section Benefit for the loss of the head of the family	This area is also regulated by the Law on Labor Pensions. Who can receive this type of pension is reflected in both the Civil Code and the above-mentioned Law. This type of pension is paid in the amount of 100%. Adopted children also benefit from this type of pension.	

Appendix №1

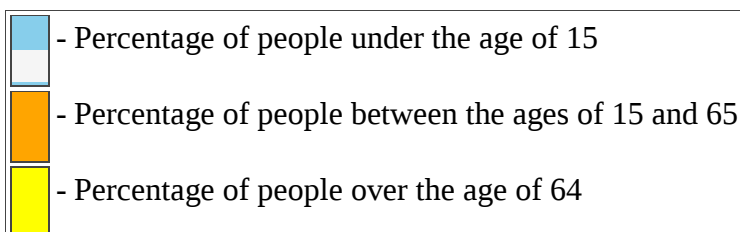
Azerbaijan Republic. General Information

The population of Azerbaijan at the beginning of 2021 is 10,233,798 people (Men: 5,065,213 and Women: 5,168,585), and the share of urban and rural settlements in the population is 53.1 and 46.9 percent, respectively. Relatively poor infrastructure development and limited employment opportunities in rural areas have increased the level of migration to cities within the country.

The country is experiencing a demographic transition, as high birth rates and declining proportions of the elderly have led to population growth in recent years (Births in 2020: 213,986. Mortality: 70,454. Natural population growth: 143,532. Migration population growth : -3 432 people) Looking at the statistics on natural population growth, it is clear that despite the increase in the birth rate in the country since 2002, this figure has decreased in recent years.

Population distribution by age groups

From the beginning of 2021, the population of Azerbaijan had the following age distribution:

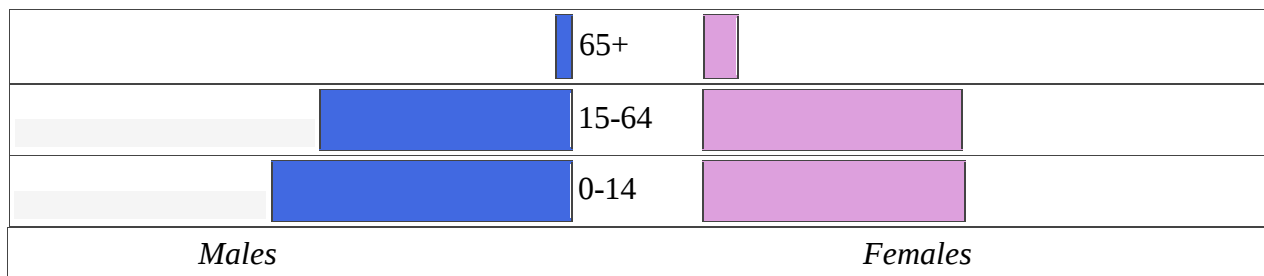
In absolute numbers:

2,374,446 young people under the age of 15 (1,258,962 men / 1,115,586 women)

7,199,375 people over the age of 14 and under the age of 65 (men: 3,540,792 / women: 3,658,583)

659,978 people over the age of 64 (239,369 men / 420,609 women)

A model of an age-sex pyramid in which only three age groups are represented:

As can be seen, the age pyramid of Azerbaijan has a stationary or rejuvenating type. Such a pyramid is typical of developed countries, which are characterized by declining productivity. However, the population of such countries has a relatively high life expectancy.

The total demographic burden for Azerbaijan is 42.1%. This indicates that the able-bodied population (productive part of the population) is more than twice the non-working population (dependent part of the population: under 15 and over 64) and creates a relatively low social burden on society. The coefficient of dependence directly reflects the financial costs of social policy in the state. For example, with the increase in this ratio, the costs of construction of educational institutions, social protection, medical care, pensions, etc. should increase.

The potential replacement rate (child burden ratio) is calculated as the ratio of the working age population to the working age population and is 33%.

The age dependence ratio is calculated as the ratio of the working age population to the working age population and is 9.2%.

The average life expectancy at birth is 63.2 years for men, 72 years for women, and about 67.4 years for both sexes (71 in the world).

About 7,844,397 people over the age of 15 in Azerbaijan can read and write in any language. This is 99.81% of the total adult population. About 14,956 people are illiterate.

Key socio-economic indicators

Statistics for 2020 show that coronavirus infection (COVID-19), the recession in the world economy and the application of restrictive measures to combat falling oil prices have had a negative impact on the economies of most countries, including Azerbaijan.

Gross Domestic Product in Azerbaijan: \$ 74,830,449,662, including GDP per capita - \$ 7,276 (\$ 20,564 per year)

Debt on the public debt account: \$ 114,807,751,116, including public debt per capita - \$ 11,163, public debt calculated this year - \$ 1,344,132,136.

The main socio-economic indicators of the Republic of Azerbaijan in 2020 (in% until 2019)

	GDP (fixed prices)	Industrial products (at fixed prices)	Transportation of goods by transport enterprises (without pipelines)	Fixed capital investment (at fixed prices; all financial sources)	Retail turnover (at fixed prices)	Consumer price indices
Azerbaijan Republic						
	95,7	95,0	75,0	91,7	98,7	102,8

Unemployment rate
(average quarterly; in% of economically active population)

	2019				2020			
	1 st quarter	2 nd quarter	3 rd quarter	4 th rüb	1 st quarter	2 nd quarter	3 rd quarter	4 th quarter
Azerbaijan	4,9	4,8	4,8	4,8	4,9	6,5	6,9	7,2

Additional №2

On the budget of the State Social Protection Fund for 2021

The fact that able-bodied people make up about 70% of the population means that the majority of the population pays to the State Social Protection Fund (hereinafter - SSPF) under the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan (hereinafter - MLSPP) and reduces the burden on the state in terms of social protection expenditures. However, SSPF revenues are not sufficient to meet the planned expenditures, and transfers from the state budget are made for this purpose.

It was noted that the revenues and expenditures of the State Social Protection Fund for 2021 under the Ministry of Labor and Social Protection of Population were set at 5146.03 million manat which is 24.7% more than in 2019 and 7.6% more than in 2020.

As in previous years, in 2021 the Fund's revenues will consist of compulsory state social insurance premiums, other revenues and funds allocated from the state budget to finance the state budget liabilities in order to balance the Fund's budget.

In 2021, the revenues of the state social protection fund will be formed due to the following revenues:

	Sources of income	Amount (in manats)
1.	Compulsory state social insurance premiums, total including:	3 502 499 210,0
1.1.	on organizations financed from the budget	1 183 982 341,0
1.2.	for employees of organizations financed from the budget	161 452 137,0
1.3.	on the non-budget sector including:	2 157 064 732,0
1.3.1.	for individuals engaged in entrepreneurial activities	60 000 000,0
2.	Other income, total including:	12 000 000,0
2.1.	Receipts on partial cost of sanatorium-resort passes	2 060 000,0
3.	Funds allocated from the state budget to finance the state budget liabilities in order to balance the budget of the State Social Protection Fund	1 631 530 950,0

Expenditures of the budget of the State Social Protection Fund for 2021 are carried out in the following areas:

	Directions of expenses	Amount (in manats)
1.	Expenditures on payments to the population	5 004 790 000,0
1.1.	labor pension expenses	4 880 040 000,0
1.2.	benefits at the expense of compulsory state social insurance premiums	124 750 000,0
1.2.1.	due to temporary loss of ability to work	32 670 000,0
1.2.2.	due to pregnancy and childbirth	40 050 000,0
1.2.3.	due to the birth of the child	11 800 000,0
1.2.4.	In connection with the care of children under 3 years of age	16 170 000,0
1.2.5.	for burial	24 060 000,0
2.	Expenditures on implementation of sanatorium-resort treatment and rehabilitation measures of the insured through the Azerbaijan Trade Union Confederation	20 500 000,0
3.	Expenses for co-financing of the activity of the body on organization of services in the social sphere determined by the relevant executive authority, as well as expenses on conducting banking operations on pensions and benefits and other service fees	32 580 000,0
4.	Maintenance costs of the staff and other structural units of the institution determined by the relevant executive authority	87 500 160,0
5.	Expenses for membership fees to international organizations	60 000,0
5.1.	Expenses for membership in the International Social Security Association	30 000,0
5.2.	Expenses for membership in the International Association of Pension and Social Funds	30 000,0
6.	According to the "Development Loan Agreement" signed between the Government of the Republic of Azerbaijan and the International Development Association on September 23, 2004, the loan repayment costs under the "Pension and Social Security" project	600 000,0

The funds remaining in the accounts of the State Social Protection Fund (including the staff and other structural units of the body determined by the relevant executive authority) at the end of the year shall be used to finance the expenses of the next year.

If the funds on compulsory state social insurance premiums provided to the organizations financed from the state budget during the budget year are not received in full by the State Social Protection Fund, in order to balance the budget of the State Social Protection Fund, the amount of funds allocated for the financing of state budget liabilities is increased by the difference between the intended and actually calculated compulsory state social insurance premiums, if it is already included, the difference between the intended and actual calculated compulsory state social insurance premiums is reduced.

Literature

27. International Conventions to which the Republic of Azerbaijan is a party. Presidential Library of the Office of Affairs of the President of the Republic of Azerbaijan. Baku 2020. 2667 p.
28. On approval of the “State Program of socio-economic development of the regions of the Republic of Azerbaijan in 2019-2023”. Decree of the President of the Republic of Azerbaijan. Ilham ALIYEV, President of the Republic of Azerbaijan, Baku, January 29, 2019, № 500
29. State Program of socio-economic development of the Regions of the Republic of Azerbaijan in 2019-2023. Ilham ALIYEV, President of the Republic of Azerbaijan, Baku, January 29, 2019, № 500
30. Summary Report on the activities of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan in 2019. Baku 2020.
31. Establishment in the legislation of international conventions to which the Republic of Azerbaijan is a party, Commissioner for Human Rights (Ombudsman) of the Republic of Azerbaijan, Baku, Law, 2003, p.58
32. Aliyev Mais Nabi oglu. Legal problems in the fight against poverty. Baku, Baku University Publishing House, 2006, 184 p.
33. Report of the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan for 2018
34. Report of the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan for 2019
35. Report of the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan for 2020
36. Report on the 3-year activity of the Ministry of Labor and Social Protection of Population of the Republic of Azerbaijan. Baku, 2021.
37. Information on the number of labor pensioners and the average monthly amount of pension. Azərb. State Statistics Committee of the Republic of Kazakhstan. 2021.
38. Opinion of the Chamber of Accounts of the Republic of Azerbaijan on the draft Law of the Republic of Azerbaijan “On the budget of the State Social Protection Fund for 2021”, BAKU 2019.
39. Opinion of the Chamber of Accounts of the Republic of Azerbaijan on the draft Law of the Republic of Azerbaijan “On the budget of the State Social Protection Fund for 2021”, BAKU 2020.
40. Social Protection System in Azerbaijan: Assessment and Improvement Areas CESD Research Group http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2016/11/CESD_UNDP_EU_Social_Protection_aper.pdf
41. Galib Bayramov Gubad Ibadoglu Rajab Imanov. Shadow Report on the implementation of the “National Action Plan for the Promotion of Open Government for 2012-2015” and the preparation and adoption of the “National Action Plan for the Promotion of Open Government for 2016-2018” to assess compliance with the principles of the Open Government Partnership. Economic Research Center, Baku, December 2016, 79 p.
42. Social protection for all. Ratification of ILO Convention No. 102 - an international act on minimum standards of social security. The note was prepared by Artem Sych and Krum Markov, editors Yasmina Papa and Valeria Nesterenko (ILO). The Social Protection Floors in Action Note Series is published by Valerie Schmitt and Loveleen De, Social Protection Department of the International Labor Organization (ILO). International Labor Office, Geneva, Switzerland. International Labor Office, 4, route des Morillons, 1211 Genève 22, Switzerland <http://standards.social-protection.org>
43. Reference materials. Federal State Statistics Service. 2018. Population with cash income. April 30. Available at the link: www.gks.ru/free_doc/new_site/population/uov/uov_51g.doc. Government of the Russian Federation. 2018.

44. [http: // government. ru / activities / selection / 473/32900 /](http://government.ru/activities/selection/473/32900/). ILO. 2017. World Social Protection Report 2017-19:
45. Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals (Geneva). www.ilo.org/
46. [wcm5p5 / groups / public / --- dgreports / --- dcomm / --- publ / documents / publication / wcm5_604882.pdf](#). -. 1952.
47. Social Security Minimum Standards Convention, 1952 (No. 102). https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100-0::NO::P12100_ILO_CODE:C102. Myers, R. 1952.
48. Minimum Standards of Social Security: New International Convention (US Social Security Agency). [www.ssa.gov/policy/docs/ssb/ v15n10/v15n10p3.pdf](http://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v15n10/v15n10p3.pdf). Государственная Дума. 2018. [http://duma.gov.ru/ news/28245/](http://duma.gov.ru/news/28245/)
49. www.facebook.com/SPplatform
50. www.linkedin.com/company/social-protection-platform
51. www.twitter.com/soc_protection
52. www.youtube.com/user/ILOTV

Çapa imzalanmışdır: 29.12.2021
Çap vərəqi : 14.75
Tiraj:200